

Mathilde Sundt Müller

Å etablere seg i egen bolig

En kvalitativ studie av perspektivene til unge voksne som har vært plassert utenfor hjemmet.

Masteroppgave i Barnevernsarbeid

Veileder: Veronika Paulsen

Mai 2024

Mathilde Sundt Müller

Å etablere seg i egen bolig

En kvalitativ studie av perspektivene til unge voksne som har vært plassert utenfor hjemmet.

Masteroppgave i Barnevernsarbeid
Veileder: Veronika Paulsen
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteroppgavens formål er å belyse hvilke utfordringer og behov unge som har vært plassert utenfor hjemmet har i overgangen fra barnevernets omsorg til egen bolig. Nasjonal og internasjonal forskning viser at unge som har vært under barnevernets omsorg får utfordringer på en rekke livsområder, sammenlignet med sine jevnaldrende. Dette gjelder blant annet innen utdanning, tilknytning til arbeidslivet, psykisk og fysisk helse, økonomi og bosituasjon. På tross av at mange artikler peker på bostedsløshet og ustabile bosituasjoner som en utfordring for de unge, er det et område som har blitt viet lite oppmerksomhet. Jeg har derfor valgt å belyse følgende problemstilling: «Hva er unge som har vært plassert utenfor hjemmet opptatt av når de skal etablere seg i egen bolig?». Oppgaven befinner seg i skjæringspunktet mellom fagfeltene barnevern og boligsosialt arbeid.

Masteroppgaven er en kvalitativ studie basert på ni dybdeintervjuer med ungdom og unge voksne som er, eller har vært, under barnevernets omsorg. Som teoretisk perspektiv benyttes Erik Allardts tre velferdsdimensjoner: å ha, å elske og å være. Ved hjelp av tematisk analyse av empirien har det blitt identifisert tre hovedfunn. De unge voksne er opptatt av 1) Følelsesmessige sider ved å bo, 2) Relasjonelle sider ved å bo, og 3) Materielle sider ved å bo, når de skal etablere seg i egen bolig. Hovedfunnene presenterer tre aspekter ved det å bo, som sammen gjensidig påvirker informantenes velferd og trivsel i egen bolig. Funnene diskuteres i lys av tidligere forskning og Allardts velferdsdimensjoner.

Funnene viser en tydelig sammenheng mellom informantenes tidligere erfaringer, og deres nåværende ønsker og behov. Blant annet gjorde tidligere opplevelser av lite medvirkning at det å kunne ha selvbestemmelse i spørsmål om boligen, hjemmet og sitt eget liv var viktig. Videre kan mange flyttinger og ustabile bosituasjoner i oppveksten ha bidratt til deres behov for stabilitet, forutsigbarhet og trygghet. Informantene beskrev at det å ha etablert seg i egen leilighet var en stor frihet, men flere pekte samtidig på at overgangen føltes stor og i mange tilfeller brå. Flere av informantene har derfor hatt behov for hjelp og støtte i overgangen til egen bolig. Det dreier seg om økonomisk og praktisk støtte, men også relasjonell og emosjonell støtte. God bosetting av disse sårbare unge dreier seg ikke bare om å skaffe dem en fysisk bolig, men å sikre at de har den nødvendige kunnskapen, ferdighetene og relasjonene som behøves for å møte voksenlivets utfordringer.

Abstract

The purpose of this master's thesis is to shed light on youth's challenges and needs in the transition from out-of-home care to independent living. Both national and international research shows that care leavers face challenges in several areas of life, compared to their peers. This applies to education, employment, mental and physical health, private economy and housing, among other areas. Even though many studies identify homelessness and housing as a challenge for youth aging out of care, it is an area that has received little attention. I have therefore chosen to shed light on the following research question: "What are youth aging out of care concerned with during their transition to independent living?".

The master's thesis is a qualitative study based on nine in-depth interviews with youth who currently are, or have been, in out-of-home care. Erik Allardt's three welfare dimensions, *to have*, *to love* and *to be*, are used as a theoretical perspective in the thesis. A thematic analysis was conducted to identify the three main findings. The informants are concerned with 1) Emotional aspects of living, 2) Relational aspects of living, and 3) Material aspects of living, during their transition to independent living. The main findings present three aspects of living, which mutually affect the informants' well-being in their own home. The findings are discussed in the context of previous research and Allardt's welfare dimensions.

The findings show a clear connection between the informants' previous experiences, and their current wishes and needs. Among other things, previous experiences with lack of participation made it important to be able to have self-determination in matters of housing, the home, and one's own life. Furthermore, frequent relocations and unstable living situations in their childhood may have contributed to their need for stability, predictability, and security. The informants described that living by themselves in their own home was a great freedom, but at the same time the transition felt big and, in many cases, sudden. Therefore, several of the informants have needed help and support in the transition to their own home. This encompassed financial and practical support, as well as relational and emotional support. Good housing for these vulnerable youths is not only providing them with a physical house, but ensuring that they have the necessary knowledge, skills and social networks needed to face the challenges of adulthood.

Førord

Først og fremst vil jeg takke alle de unge voksne som har deltatt som informanter i prosjektet. Takk for at dere har tatt dere tid til å dele personlige erfaringer og gode refleksjoner. Uten deres perspektiver hadde ikke denne masteroppgaven vært mulig. Videre vil jeg takke de ansatte i tjenesteapparatet, som har vært engasjerte og hjulpet til med rekrutteringen.

Tusen takk til min veileder, Veronika Paulsen, for gode innspill og faglige diskusjoner underveis i prosessen. Takk til Stian Thoresen og Regine Ringdal ved NTNU Samfunnsforskning, for deres hjelp med SIKT-søknaden og øvrige problemstillinger knyttet til prosjektet. Det har vært spennende og lærerikt å få være en del av Out of Home Care-prosjektet.

Videre vil jeg rette en takk til min medstudent, Johanne Stensland Sanderson, for et godt samarbeid under forarbeidet, for godt vennskap og god støtte gjennom hele arbeidet med masteroppgaven.

Trondheim, mai 2024

Mathilde Sundt Müller

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Overgangen fra barnevern til voksenliv	1
1.2 Betydningen av å ha et sted å bo	2
1.3 Out of Home Care	3
1.4 Presentasjon av problemstilling	4
1.5 Begrepsavklaring	5
1.6 Avgrensning av oppgaven.....	6
1.7 Oppgavens oppbygning.....	6
2.0 Kunnskapsstatus.....	9
2.1 Å være selvstendig eller gjensidig avhengig	9
2.2 Bosituasjoner og bostedsløshet hos unge på vei ut av barnevernet.....	11
2.3 En bolig eller et hjem?	13
2.4 Følelsen av et hjem.....	13
3.0 Teoretisk ramme.....	17
3.1 Erik Allardts velferdsdimensjoner	17
3.1.1 Å ha	18
3.1.2 Å elske	20
3.1.3 Å være	21
4.0 Metode	25
4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt	25
4.2 Kvalitativ metode og dybdeintervjuer.....	26
4.3 Rekruttering	27
4.4 Utvalg	29
4.5 Intervjuguide	31
4.6 Gjennomføring av intervjuene.....	31
4.7 Transkribering og tematisk analyse	34
4.8 Etiske betraktninger.....	39
4.9 Forskerrollen	42
4.10 Vurdering av oppgavens kvalitet	43
5.0 Presentasjon av funn	45

5.1 Følelsesmessige sider ved å bo	46
5.1.1 Makt og avmakt i egen livssituasjon.....	46
5.1.2 Ro og uro.....	49
5.1.3 Selvstendighet	51
5.2 Relasjonelle sider ved å bo	53
5.2.1 Å bo alene.....	53
5.2.2 Emosjonell og fysisk nærhet	56
5.2.3 Å regulere når man ønsker å være sosial	58
5.2.4 Hjelp og støtte	59
5.3 Materielle sider ved å bo	61
5.3.1 Boligens utseende	62
5.3.2 Personlige eiendeler	64
6.0 Diskusjon	65
6.1 Boligens utseende og standard.....	65
6.2 Praktisk støtte.....	67
6.3 Emosjonell støtte.....	68
6.4 Identitet	70
6.5 Selvbestemmelse og medvirkning.....	71
6.6 Bostedsløshet hos unge på vei ut av barnevernet	73
7.0 Avslutning	77
7.1 Oppsummering og konklusjon.....	77
7.2 Anbefalinger til videre forskning	79
7.3 Anbefalinger til praksis	80
Referanser	83
Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring.....	1
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	5

1.0 Innledning

1.1 Overgangen fra barnevern til voksenliv

Overgangen til voksenlivet og til å skulle klare seg selv er en utfordring for de aller fleste unge mennesker. Det er en periode i livet preget av prøving og feiling, forventninger, gleder og skuffelser. Selv om dette er en overgang alle må gjennom, møter ikke alle unge overgangen med de samme forutsetningene. De som har vært plassert utenfor hjemmet har noen erfaringer som skiller seg fra andre jevnaldrenes, og som gjør dem mer sårbare for å få dårligere utfall i voksenlivet (Gypen, et al., 2017; Paulsen, et al., 2023). I 2022 mottok totalt 47 034 barn og unge i Norge barnevernstiltak. Blant barna under 18 år var 28 prosent plassert utenfor hjemmet, enten i fosterhjem eller på institusjon. Ved utgangen av 2022 bodde 7 818 barn i fosterhjem, 646 barn i beredskapshjem og 851 barn på barnevernsinstitusjon (Bufdir, 2023). Det er altså ikke et ubetydelig antall unge mennesker i Norge som har erfaring med å være plassert utenfor sitt opprinnelige hjem. Mange har en barndom med ulike problemer bak seg, og de opplever ofte en vanskeligere overgang preget av mindre støtte enn sine jevnaldrende (Storø, 2012, s. 11). Dette taler for at forskning og kunnskap om hvordan man best kan støtte denne sårbare gruppen unge mennesker er nødvendig og viktig.

Tematikken overgang til voksenlivet og ettervern har vært et område som tidvis har fått mye oppmerksomhet, og samtidig har det vært perioder hvor tematikken har vært tilnærmet usynlig i politikk, teoriutvikling, i faglig diskusjoner i barnevernet og i forskningen i Norge (Storø, 2012). Det er et tema som har vært diskutert i over hundre år i Norge, men med perspektiver som har skiftet med tiden, med gjeldende ideologi og tilgjengelig kunnskap. Storø (2009) peker på to hovedretninger som til tider har gjort seg gjeldende i lovtekstene og forarbeidene begrunnelser for å drive ettervern. I perioder har det vært et mål å forhindre at den unge blir en byrde for samfunnet, og det har da vært et særlig fokus på å forhindre at man havner i en kriminell løpebane. Gjennom den andre retningen, som har fått et økt fokus de siste tiårene, er man mer orientert mot den unges behov for hjelp og støtte i overgangen. Dette kommer tydelig fram i lovgivningen. Den 1.januar 2021 ble aldersgrensen for retten til ettervern utvidet fra 23 til 25 år. Formålet med å tilby ettervern til unge i aldersgruppen 18 til 25 år er at «ungdommane skal få naudsynt hjelp og støtte i overgangsfasen til sjølvstendige liv som vaksne» (Barne- og familiedepartementet, 2021). Dette skiftet kan man også se i

sammenheng med den generelle samfunnsutviklingen hvor ungdomstiden og den gradvise overgangen til voksenlivet har fått mer anerkjennelse og oppmerksomhet.

Mange studier peker på at ungdommer med barnevernserfaring er en særlig sårbar gruppe i overgangen til voksenlivet (Paulsen, 2016a; Paulsen, et al., 2020; Rogers, 2011; Storø, 2012; Woodgate et al., 2017). Gypen et al. (2017) gjennomførte en systematisk litteraturgjennomgang hvor de sammenlignet 32 kvantitative studier fra ulike land fra perioden 2004 til 2015. Artikkelen viser at sammenlignet med sine jevnaldrende opplever unge som har vært plassert utenfor hjemmet dårligere resultater med tanke på utdanning, de har dårligere tilknytning til arbeidsmarkedet, får lavere lønn, er oftere (periodevis) bostedsløse, har ustabile bosituasjoner, og oftere psykiske helseproblemer. Videre viste resultatene at de har høyere sannsynlighet for å utvikle et problematisk forhold til alkohol og andre rusmidler, samt høyere risiko for å være i kontakt med rettssystemet. Disse resultatene dukket opp uavhengig av strukturelle forskjeller i de ulike landenes barnevernssystemer.

Man kan se lignende tendenser også i norsk kontekst. I 2023 publiserte Paulsen et al. en populasjonsbasert registerstudie med data fra to tiår. Dataen inkluderte alle personer som mottok hjelpetiltak og omsorgstiltak, og en sammenligningsgruppe som bestod av jevnaldrende personer som ikke hadde hatt kontakt med barnevernet. Studien søkte å se på utfall i voksenlivet på områdene fullføring av videregående skole, mottak av trygd og sosialstønad og tilknytning til arbeidslivet. Studien stemmer overens med annen eksisterende forskning, som viser at unge med barnevernserfaringer opplever dårligere utfall på de ovennevnte livsområdene, sammenlignet med sine jevnaldrende uten barnevernserfaring. Studien viser også et mer nyansert og detaljert bilde av hvordan det å ha mottatt de ulike type tiltakene kan påvirke ungdommenes utfall i voksenlivet. Blant de som har bodd på institusjon var det en sterk økning i sannsynlighet for dårlige utfall. Ulikhetene i utfall økte over tid, altså etter hvert som personene ble eldre (Paulsen et al., 2023). Dette understreker viktigheten av å fremskaffe kunnskap om ungdommenes behov, og hvordan man best kan bistå dem i overgangen til en voksen tilværelse.

1.2 Betydningen av å ha et sted å bo

I den norske velferdspolitikken regnes bolig som «den fjerde velferdspilaren», ved siden av utdanning, arbeid og helse. Den legger grunnlaget for fysisk trygghet, skaper identitet, bidrar

til tilhørighet og fungerer som en viktig sosial arena (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2020). Det å ha tilgang til en bolig kan med andre ord bidra til å øke livskvaliteten. På den andre siden kan det å være bostedsløs eller å ha en dårlig bosituasjon påvirke livskvaliteten negativt. Det kan gjøre det vanskeligere å fullføre utdanning, delta i arbeidslivet, og å ta imot eller nyttiggjøre seg offentlige tjenester. For enkelte vil en utrygg og ustabil bosituasjon også kunne gjøre veien til rusutfordringer, kriminalitet og psykiske vansker kortere, samt vanskeliggjøre integreringsprosesser (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2020). En litteraturgjennomgang gjennomført i 2019 peker på at det finnes få studier som gir konkret og sikker kunnskap om boligens betydning for annen velferd. Samtidig ser man at trygge og gode bosituasjoner kan være viktig for å realisere effekter på områder som helse, utdanning og tilknytning til arbeidsmarkedet. Den samme gjennomgangen viser til at sårbare grupper ser ut til å være de som blir mest påvirket av boforhold (Umblis, et al., 2019).

Bolig og bostedsløshet nevnes ofte som et av flere områder ungdommene med barnevernserfaring opplever utfordringer med i overgangen til voksenlivet (Gypen et al., 2017; Rome & Raskin, 2019; Paulsen et al., 2020). I mange tilfeller blir bosituasjon kun nevnt i en oppramsing av utfordringer, og mange artikler gir en noe overfladisk beskrivelse av boligproblematikken. Det er, spesielt i den norske forskningen, et fåtall artikler som går i dybden på boligproblematikken. Av de artiklene som handler om utfordringer knyttet til det å bo, er fokuset i mange av dem på systemet, politikken og evaluering av ulike typer tiltak. Basert på mine søk framstår det som at det er et behov for forskning som inkluderer ungdommenes egne erfaringer og refleksjoner rundt det å bo, særlig i en norsk kontekst. Formålet med denne masteroppgaven er å få frem nettopp dette perspektivet.

1.3 Out of Home Care

01.06.2021 igangsatte NTNU Samfunnsforskning AS et forskningsprosjekt kalt *Out of Home Care*, heretter omtalt som OHC-prosjektet eller hovedprosjektet. Det er et fireårig prosjekt som er finansiert av Forskningsrådet. Prosjektet er et internasjonalt samarbeidsprosjekt hvor NTNU Samfunnsforskning, som er ansvarlig for prosjektet, samarbeider med Northumbria University i Storbritannia, University of Western Australia og Curtin University i Australia. Det norske forskningsteamet består av prosjektleder Veronika Paulsen og prosjektdeltakere Stian Thoresen, Christian Wendelborg og Regine Ringdal. Min medstudent, Johanne

Stensland Sanderson og jeg har fått ta del i prosjektet, og har skrevet to individuelle masteroppgaver knyttet til tematikken.

I OHC-prosjektets prosjektbeskrivelse peker de på at internasjonal forskning har vist at utfallene i voksenlivet for de som har vært under barnevernets omsorg er dårligere sammenlignet med jevnaldrende som ikke har vært i barnevernet. Dette gjelder på mange områder, blant annet bosituasjon, psykisk og fysisk helse, inntekt, utdanning og arbeid. Disse forskjellene finner man på tvers av land, og på tross av at barnevernssystemet er ulikt organisert (NTNU Samfunnsforskning, U.d.). OHC-prosjektet skal derfor gjennomføre en sammenligningsstudie mellom Norge og Australia for å utvide kunnskapen og innsikten om sammenhengen mellom praksis, barnevernspolitikk og utfall i voksenlivet. OHC-prosjektet har identifisert et behov for mer kunnskap om hvordan man kan sikre gode overganger fra barnevernets omsorg til voksenlivet. Prosjektet har som formål å “utforme ny kunnskap om hva som skal til for å legge til rette for vellykkete overganger fra barnevernet til voksenlivet, og hvilken innvirkning policy, støtte, tiltak og kontekstuelle faktorer har på denne overgangen” (NTNU Samfunnsforskning, u.d.).

OHC-prosjektet består av fire ulike deler. Del A: en analyse av barnevernspolitikk, del B: en registerstudie som er populasjonsbasert, del C: innhenting av erfaringer fra ungdommer og unge voksne, og del D: en studie av nettverk og sosial støtte, hvor de vil intervju de unges nettverk og ansatte i barnevernet (NTNU Samfunnsforskning, u.d.). Da jeg meldte min interesse for å knytte min masteroppgave til forskningsprosjektet, fikk jeg valget mellom å ta del i del C eller del D. Jeg valgte del C fordi jeg anser de unges egne erfaringer som en særdeles viktig kilde til kunnskap om overgangen fra barnevernets omsorg til voksenlivet. Jeg hadde også et ønske om å fordype meg i tematikken rundt boligsituasjon, og del C ga meg muligheten til nettopp dette. Hovedprosjektet skal intervju 80 ungdommer og unge voksne om deres erfaringer. Min medstudent og jeg bidro med innsamling av ti av disse intervjuene. Det er ni av disse ti intervjuene som er utgangspunktet for min studie.

1.4 Presentasjon av problemstilling

I et forskningsprosjekt blir forskningsmetoden valgt som følge av prosjektets problemstilling (Skilbrei, 2019, s. 92). I dette tilfellet var metoden, rammene rundt og innholdet i intervjuene i stor grad forutbestemt av OHC-prosjektet. Det innebar at jeg måtte formulere en

problemstilling som passet til metoden, fremfor å tilpasse metoden til problemstillingen. Med bakgrunn i masteroppgavens og OHC-prosjektets formål lyder denne oppgavens problemstilling som følgende:

Hva er unge som har vært plassert utenfor hjemmet opptatt av når de skal etablere seg i egen bolig?

Jeg har hatt et mål om å skape et empiridrevet prosjekt, og valgte derfor å ha en relativt åpen og bred problemstilling. Oppgaven har et fenomenologisk utgangspunkt, og jeg ønsket at temaene og problemområdene skulle komme fra informantenes egne interesser, ønsker og refleksjoner. Samtidig hadde jeg visse ting jeg var nysgjerrig på, og jeg laget meg derfor følgende, fortsatt relativt åpne, forskningsspørsmål:

- Preger tidligere erfaringer de unges ønsker og behov i egen bolig? I så fall hvordan?
- Hva er viktig for at stedet de unge bor skal oppleves som et hjem?
- Hvilken betydning har bolig for unge voksne som har vært plassert utenfor hjemmet?

Jeg har benyttet meg av ni dybdeintervjuer med ungdom og unge voksne som er eller har vært under barnevernets omsorg for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene. Med “under barnevernets omsorg” menes alle former for plassering utenfor hjemmet, både fosterhjem og institusjon.

1.5 Begrepsavklaring

I denne oppgaven bruker jeg både ordene *bolig* og *hjem* når jeg skriver om det å bo. Ordet bolig blir brukt for å referere til den konkrete og fysiske boligen. Når jeg bruker begrepet hjem sikter jeg til noe mer abstrakt, et konsept som rommer følelser, minner og erfaringer, sosialt samspill, så vel som materielle aspekter. Denne oppgaven vil i stor grad ta for seg begrepet hjem, og hvilke emosjonelle, relasjonelle, men også praktiske behov og refleksjoner de unge har knyttet til det å etablere seg i sitt eget hjem. Mine definisjoner av bolig og hjem støtter seg til Maja Flåto (2023) sine, som jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel.

På samme måte som jeg skiller mellom bolig og hjem, skiller jeg mellom begrepene *bostedsløshet* og *hjemløshet*. Med ordet bostedsløs eller bostedsløshet sikter jeg til mangelen på den fysiske boligen. Hjemløs og hjemløshet er relatert til følelsene knyttet til boligen og det å føle at man har et hjem. Man kan dermed ha en bolig å bo i, men samtidig føle seg

hjemløs, eller ikke ha en bolig, men likevel føle at man har et hjem.

1.6 Avgrensning av oppgaven

Som problemstillingen tilsier har oppgaven et fokus på de erfaringene de unge gjør seg når de etablerer seg i egen bolig. I dette ligger det en avgrensning. Ungdom eller unge voksne som har vært under barnevernets omsorg, men som ennå ikke har flyttet for seg selv vil ikke være aktuelle.

Jeg har valgt å avgrense denne oppgaven til å kun omhandle ungdommenes perspektiv på bolig og det å bo. Fokusområdet er utledet fra de unges fortellinger om hva som er viktig for dem, og hvilke følelser, erfaringer og refleksjoner de har knyttet til etablering og følelsen av et hjem.

1.7 Oppgavens oppbygning

Masteroppgaven fremstilles som en monografi, og er delt inn i syv kapitler. I dette kapitlet, kapittel *1.0 Innledning*, forsøker jeg å gi en introduksjon og ramme for resten av oppgaven. Jeg har ved hjelp av statistikk og forskning gitt et kort innblikk i oppgavens tematikk og formål. Videre har jeg presentert OHC-prosjektet, gjort rede for oppgavens problemstilling, avgrensninger og videre oppbygging.

I kapittel *2.0 Kunnskapsstatus* presenterer jeg allerede eksisterende forskning om unge som har blitt plassert utenfor hjemmet sin overgang til voksenlivet. Forskningen som presenteres i dette kapitlet er relatert til bosituasjon, etablering i egen bolig og følelsen av et hjem.

3.0 Teoretisk ramme presenterer og gjør rede for den finske sosiologen Erik Allardt sine tre velferdsdimensjoner: å ha, å elske, å være. Jeg har også valgt å supplere velferdsdimensjonen *å være* med litt teori om medvirkning. Dette vil fungere som et teoretisk rammeverk for oppgaven.

Kapittel *4.0 Metode* beskriver den metodiske tilnærmingen i masterprosjektet. Jeg redegjør for mitt vitenskapsteoretiske standpunkt, og begrunner de metodiske valgene som har blitt tatt i arbeidet. Jeg gjør også rede for etiske betraktninger og oppgavens kvalitet.

I kapittel 5.0 *Fremstilling av funn* blir resultatene av analysen presentert. Funnene blir illustrert av sitater fra intervjuene med informantene. Kapittelet er delt inn i delkapitler som presenterer hvert sitt hovedfunn.

I kapittel 6.0 *Diskusjon* diskuteres funnene opp mot Allardts tre velferdsdimensjoner og eksisterende forskning.

I det avsluttende kapittelet, kapittel 7.0 *Avslutning* oppsummerer jeg oppgavens hovedtrekk og hovedfunn. Jeg peker også på områder som kan gi grunnlag for videre forskning, og kommer med anbefalinger til praksisfeltet.

2.0 Kunnskapsstatus

I dette kapittelet presenterer jeg et utvalg av den eksisterende kunnskapen og forskningen om unge som er på vei ut av barnevernets omsorg og deres bosituasjoner. Utvalget består av både internasjonal og norsk forskning. I arbeidet med masteroppgaven har jeg gjort flere runder med litteratursøk. På høsten 2023 hadde min medstudent og jeg et møte med en bibliotekar fra vårt universitetsbibliotek for å få hjelp til gode søketeknikker og søkeord. Min oppgave befinner seg i skjæringsfeltet mellom flere ulike fagfelt. Jeg valgte derfor å ha mitt hovedsøk i databasen Oria, som er en tverrfaglig database. I mitt hovedsøk valgte jeg å sikte meg inn på skjæringsfeltet mellom barnevern og boligsosialt arbeid: ("child welfare") AND ("aging out of care" OR institution OR foster* OR placement OR care OR transition*) AND ("living situation" OR "housing" OR homeless* OR "independent living"), og begrenset søket med "kun fagfelleverderte tidsskrift". Dette resulterte i totalt 1 375 treff, og flere av artiklene har blitt brukt i oppgaven. Jeg valgte i første omgang review artikler som ga overblikk over forskningen om overgangen til voksenlivet. Disse ga god oversikt, og gjorde det mulig å finne flere gode artikler fra referanselistene. Videre har jeg gjort andre enkeltstående søk underveis i skriveprosessen. Disse supplerende søkene var mer rettet mot bolig og hjem, både generelt og spesielt for de med barnevernsbakgrunn. Jeg benyttet meg da av ulike databaser, som Scopus og Sociological Abstracts. Jeg har også fått anbefalt flere relevante artikler av min veileder og andre ansatte på instituttet.

2.1 Å være selvstendig eller gjensidig avhengig

Innenfor forskningen på unges overgang fra barnevernet til voksenlivet er det vanlig å snakke om deres vei til selvstendighet. I den internasjonale forskningen brukes begrepet *independence*, som kan oversettes til selvstendighet, men også uavhengighet. Dette skaper et bilde av at den selvstendige voksne er en uavhengig voksen (Storø, 2012, s. 52).

Uavhengighet blir i forskning, politikk og praksis ofte forstått som hovedmålet for disse unge menneskene som er på vei ut av barnevernets omsorg. Begrepet blir gjerne forbundet med å kunne stå på egne ben, å ikke være avhengig av andre, og det er et begrep tett knyttet til selvet og individualitet. Det skaper et bilde av at idealet er å skulle stå helt alene uten forbindelse med andre mennesker (Storø, 2018; Paulsen & Berg, 2016; Paulsen, 2016a; Mendes & Moslehuddin, 2006). Storø (2018) er en av flere forskere som har gått i dybden på denne begrepsbruken, og han mener dette er et syn som bør diskuteres og utfordres. Han mener

interdependency, gjensidig avhengighet, kan være et nyttig begrep og perspektiv. Begrepet handler om å være en del av et støttende nettverk hvor folk har gjensidige utvekslinger med hverandre. Det kan deles inn i to nivåer, nære relasjoner med venner og familie, og å være en deltakende medborger i samfunnet.

Når unge trer inn i voksenlivet snakker vi gjerne om veien til selvstendighet og uavhengighet, men for de aller fleste vil de kunne fortsette å søke hjelp og støtte fra sine foreldre og øvrig familie. I motsetning til disse unge, vil ikke en som har vært under barnevernets omsorg nødvendigvis kunne fortsette å være en del av de samme nettverkene og støttesystemene som var en del av deres omsorgssituasjon i ungdomstiden (Storø, 2018). Mange unge med barnevernsbakgrunn oppgir nemlig å mangle et uformelt nettverk av voksne som kan støtte dem i overgangen til voksenlivet (Paulsen & Berg, 2016). Storø (2012; 2018) mener at det derfor kan være nyttig å endre perspektivet fra å skulle hjelpe den unge til å kun bli en uavhengig voksen, til å hjelpe dem med å finne folk og systemer de kan samspille med.

I 2016 publiserte Paulsen og Berg en studie basert på kvalitative intervju med 43 ungdom og unge voksne mellom 17 og 26 år. De unge hadde erfaring med barnevernet, både i form av hjelpetiltak og plasseringer i fosterhjem og/eller institusjoner. Forskerne brukte en kombinasjon av fokusgruppeintervjuer og individuelle dybdeintervjuer. Studiens analyse resulterte i to hovedfunn: behovet for sosial støtte i overgangen til voksenlivet, og behovet for uavhengighet og autonomi. De unge uttrykte behov for støtte og for uavhengighet, og er altså avhengige og uavhengige på samme tid. Da Paulsen og Berg (2016) så nærmere på hvordan de unge beskrev ordet *uavhengig*, så de at de unge snakket om behovet for å ha kontroll over eget liv, og muligheten til å kunne ta avgjørelser angående sine egne liv. Forskerne trekker i denne sammenheng fram begrepet gjensidig avhengighet (*interdependence*). De stiller spørsmål ved den rådende tankegangen om å fremme uavhengighet i overgangen ut av barnevernet. De problematiserer hvorvidt fokuset på uavhengighet kan bli en byrde for de unge, som får dem til å føle at de har feilet når de trenger støtte, søker hjelp eller møter utfordringer i voksenlivet. Et tydelig funn fra deres analyser er derfor at det er et behov for et helhetlig fokus på gjensidig avhengighet når man skal støtte de unge i overgangen fra barnevern til voksenliv (Paulsen & Berg, 2016).

2.2 Bosituasjoner og bostedsløshet hos unge på vei ut av barnevernet

Generelt sett befinner unge mennesker seg som oftest i en vanskelig situasjon når de skal etablere seg på boligmarkedet for første gang. De er ofte avhengige av hjelp fra familie på grunn av lav egenkapital, ustabil eller liten inntekt, kombinert med høye boligpriser. Unge som har hatt kontakt med barnevernet har ofte de samme utfordringene, men har ikke nødvendigvis den samme muligheten til å få hjelp fra sin familie. Dette kan være på grunn av sårbare familierelasjoner eller at familien har manglende økonomiske ressurser. Dette gjør de unge med barnevernsbakgrunn ekstra sårbare og utsatte på boligmarkedet. Denne sårbarheten medfører en høyere risiko for bostedsløshet og ustabile bosituasjoner (Bakke et al., 2012).

Som nevnt innledningsvis finnes det begrenset med forskning på hva slags bosituasjoner de unge på vei ut av barnevernet har, og hvordan de oppleves. Paulsen og Thoresen (2023) publiserte nylig en form for review artikkel med det formål å gi en oversikt over forskning på området bolig og bostedsløshet hos unge som forlater barnevernets omsorg i Norge og i Australia. Den definisjonen på bostedsløshet som brukes i norske kartlegginger inkluderer: personer som verken eier eller leier, de som ikke har et sted å sove kommende natt, de som bor midlertidig hos venner, familie eller bekjente, personer som bor i midlertidige botilbud og personer som skal skrives ut av institusjoner eller kriminalomsorgen de neste to månedene og ikke har et sted å bo (Dyb & Zeiner, 2021). Definisjonen innebærer ikke noen form for minimumsstandard på boligene, og det er dermed sannsynlig at tallene ville vært høyere dersom dette var inkludert i definisjonen. Den siste norske kartleggingen identifiserte kun noen dusin unge som hadde forlatt barnevernets omsorg de siste seks månedene som bostedsløse. Det blir dog påpekt av Paulsen og Thoresen (2023) at flere kan være «skjult» innad i andre kategorier, som for eksempel de som bor på institusjoner. Det påpekes også at kartleggingsmetoden, som baserer seg på svar fra diverse offentlige tjenester, kan medføre at enkelte grupper, som for eksempel de som sofasurfer, ikke blir medregnet. I Australia bruker de en bredere definisjon av bostedsløshet, som inkluderer krav til boligens stand, stabilitet og mulighet til opprettholdelse av sosiale relasjoner. Paulsen og Thoresen (2023) peker på viktigheten av at fremtidige kartlegginger i Norge bør bruke en mer nyansert tilnærming, slik de gjør i Australia. De mener dette kan bidra til forbedret politikk og praksis for å dempe sårbarheten til unge som har vært plassert utenfor hjemmet i boligmarkedet.

Paulsen og Thoresen (2023) understreker at det er viktig å anerkjenne at bolig er mer enn bare husly, og at det å ha sitt eget hjem innebærer ansvar og frihet som går utover det å kun ha et sted å bo. Det legger grunnlaget for personlig vekst og utvikling, og kan være viktig for en persons velferd. Å ha et hjem som gir en hjemmefølelse, kan skape en følelse av trygghet hos den som bor der. Paulsen og Thoresen (2023) mener derfor at barnevernet ikke bare bør gi de unge støtte til å finne seg en bolig, men også til å skape et godt hjem. Forskerne redegjør ikke for hva et godt hjem er, men påpeker at det blant annet innebærer både frihet og ansvar. De mener derfor at barnevernet bør gi de unge støtte til å ivareta sitt ansvar ved å fasilitere selvstendige boferdigheter, og samtidig gi dem støtte til å kunne nyte sin frihet. Som en del av planleggingen av overgangen til voksenlivet bør barnevernet ha en helhetlig plan som tar høyde for interseksjonaliteten av blant annet bosituasjon, arbeidsliv, utdanning, boferdigheter og psykisk helse (Paulsen & Thoresen, 2023).

I perioden 2014 til 2020 ble det på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomført et prosjekt som resulterte i rapporten *Ettervern – en god overgang til voksenlivet?* (Paulsen, et al., 2020). Det er en svært grundig rapport som handler om ettervernstilbudet i Norge. I en liten del av rapporten kan man lese om bolig, bosetting og ungdommers erfaring med dette. I intervjuer med ungdommer fortalte de at de hadde eller hadde hatt behov for støtte til etablering i egen bolig, både i form av hjelp til å finne en bolig, og kunnskap om alt som kreves for å ivareta en bolig. Mange av ungdommene mottok økonomisk bistand til å for eksempel betale leie, og opplevde dette som positivt. Stabilitet og trygghet blir trukket fram av ungdommene som viktig i forbindelse med bolig, og den økonomiske støtten bidro til dette. Enkelte av ungdommene som bodde i ulike former for kommunalt eide boliger eller tiltak fortalte om uheldige bomiljøer med rus og annen uro. I undersøkelsen så forskerne at det å finne egnede boliger til de unge, i trygge og gode miljøer, fremstod som en utfordring for barnevernet. De så at det var ulikt fokus på dette i kommunene, og at enkelte kommuner hadde en aktiv innstilling hvor de lagde avtaler med private utleiere for å skaffe ungdommene leieavtaler, eller ble med ungdommene på visninger. I andre kommuner var det en større forventning om at ungdommene selv skulle finne en bolig på egenhånd (Paulsen, et al., 2020).

2.3 En bolig eller et hjem?

Hjem og bolig er to begreper som gjerne brukes om hverandre når man refererer til det å bo. Samtidig er det to begreper som tillegger selve bostedet ulik verdi og mening. Flåto (2023) poengterer at begrepsbruk og begrepsfesting henger sammen med kunnskapsutviklingen, og videre med politikken som føres. I den norske konteksten blir bolig som begrep gjerne forstått som noe materielt. Det viser til en fysisk konstruksjon, og til en vare som omsettes i et marked. Dette kommer tydelig fram i boligpolitikken som føres i Norge, hvor den materielle boenheten er utgangspunktet for praksis. Boligpolitikken og begrepet bolig knyttes gjerne til et positivistisk kunnskapssyn og økonomiske teorier (Flåto, 2023). Begrepet hjem knyttes til et mer fortolkende kunnskapssyn og teorier fra psykologi, sosialantropologi og sosiologi. I denne retningen forstås et hjem som en fysisk konstruksjon som beskytter mot omgivelsene, men som samtidig inneholder menneskelig og symbolsk mening. Begrepet hjem knyttes i stor grad til emosjonelle og relasjonelle forhold (Flåto, 2023). Et perspektiv på hjemmet er å se det som en aktiv prosess, istedenfor som et produkt. Prosessen foregår når mennesket skaper et hjem, og samtidig skaper og gjenskaper makt, identitet og innflytelsen over eget liv (Handel, 2019).

2.4 Følelsen av et hjem

Nesse et al. (2020) gjennomførte en kvantitativ studie med det formål å utforske beboeres selvrapporterte livskvalitet og bedring, og se på sammenhengen mellom disse faktorene og utfordringer i botiltak. De bruker *recovery*, å komme tilbake til god helse, som et teoretisk perspektiv. Studiens populasjon er 104 mennesker med ROP-lidelser som bor i botiltak (supported housing). Dette er en brukergruppe som ikke nødvendigvis har de samme utfordringene som unge som er i overgangen fra barnevern til voksenliv. Det kan likevel være grunn til å tro at noen av funnene knyttet til følelsen av et hjem er av allmennmenneskelig karakter, og vil gjelde de fleste mennesker uavhengig av livssituasjon. Resultatene viser at på tross av at beboerne oppgir å være fornøyde med boligen, rapporterer de å oppleve at de ikke har et hjem. Forfatterne mener dette tyder på at det å ha dekket de grunnleggende behovene for å bo ikke nødvendigvis tilsvarer en følelse av et hjem. Videre viser studien at når beboerne har en hjemfølelse, innvirker dette positivt på psykisk helse, tilfredshet med livet og positive følelser. En følelse av at stedet man bor er et hjem, hadde også en positiv innvirkning på sosiale relasjoner som sexliv, vennskap og familierelasjoner. Basert på funnene mener

forskerne at botiltak bør fasilitere beboernes muligheter til å skape et hjem i boligen (Nesse, et al., 2020).

Azzopardi (2010) gjennomførte en studie hvor formålet var å fremme oppfattelsen av hva et hjem er hos barn under barnevernets omsorg. Studiens utvalg bestod av 41 barn og unge i ulike aldre fra syv ulike institusjoner på Malta. Funnene ble delt inn i tre hovedkategorier: familie, relasjon til de ansatte og kvaliteten på omsorgen, og relasjonen til andre beboere. 63 prosent av barna snakket om nærværet av familie eller regelmessig kontakt med familien som det viktigste aspektet ved et hjem. De informantene som opplevde å være adskilt fra sine søsken oppga også at dette hadde innvirkning på deres oppfattelse av institusjonen som et hjem. For enkelte av barna kunne de ansatte fungere som morsfigur eller farsfigur, og dermed bidra til hjemmefølelsen. De la vekt på det å bli forstått og behandlet rettferdig, samt tillit og å få god omsorg fra de ansatte. Videre var mulighetene for privatliv, å få hjelp til for eksempel skolearbeid og frihet til å ta egne valg viktig for dem. Institusjonens utseende ble også nevnt som en faktor, og noen av informantene tematiserte stigma rundt det å bo på institusjon, og at de ikke ville fortelle vennene sine hvor de bodde. Barna og ungdommene vektla altså i stor grad relasjoner og god omsorg som avgjørende for å føle seg hjemme. Samtidig ble faktorer knyttet til deres autonomi, og materielle og estetiske sider ved selve institusjonen også trukket fram som faktorer som påvirker følelsen av hva et hjem er (Azzopardi, 2010).

Ulset og Tjelflaat (2013) gjorde en studie med elleve kvalitative intervjuer med ungdomsbeboere ved ulike barnevernsinstitusjoner i Norge. Informantene var i 16 til 17-års alderen. Artikkelen tar for seg ungdommenes erfaringer med, og refleksjoner rundt, bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner. I studien ble også ungdommenes oppfatninger om hvorvidt institusjonen kunne forstås som et hjem tematisert. Ulset og Tjelflaat (2013) spurte ungdommene om de forstod institusjonen som deres hjem i den perioden de bodde der, og om bruken av tvang på institusjonen hadde en innvirkning på dette. De fleste informantene i studien fortalte at de forbandt et hjem med trygghet, og at for å skulle føle seg hjemme måtte de føle seg trygge. Med trygghet mente de blant annet gode relasjoner, interaksjon mellom beboere og omsorg. De trengte å føle at de hadde noen de kunne stole på og som var der for dem. I de tilfellene hvor ungdommene ikke forstod institusjonen som et hjem kom det fram at det hadde vært omfattende bruk av tvang som kunne påvirke forholdet mellom beboerne og de ansatte i negativ retning. Ungdommene ga uttrykk for at de ikke kjente trygghet når de i mange situasjoner ikke fant mening i, eller forstod, de ansattes bruk av tvang. Når situasjonen

ble uoversiktlig, kaotisk, høylytt og uforberedt, følte ungdommene seg utrygge, og tvangsmidlene som ofte fulgte slike situasjoner passet ikke inn i deres bilde av et hjem. Beboerne ønsket seg økt uformelt samspill med de ansatte, med preg av gjensidighet, ektefølt interesse og kontinuitet. De mente at dette ville kunne forebygge tvangstiltak, og på den måten fremme trygghet og styrke forståelsen av institusjonen som et hjem (Ulset & Tjellflaot, 2013).

Et sentralt aspekt ved følelsen av å ha et hjem, er følelsen av å høre til. Bengtsson og Mølholt (2018) knytter følelsen av tilhørighet til interaksjon med både mennesker og med steder. Det å høre til er viktig for de unges selvfølelse, selvforståelse og for å lære å navigere i hverdagslivet. Studien anser overgangen til voksenlivet som et refleksivt prosjekt med å skape en personlig følelse av tilhørighet. De mener at å utelukkende fokusere på formelle og institusjonelle sider ved overgangen, som manglende sosialt nettverk, utdanning og arbeidsliv kan føre til at man overser utfordringer de unge møter i prosessen. Bengtsson og Mølholt (2018) narrative studie viser at følelsen av tilhørighet ikke er noe de unge kan ta for gitt, men det er noe de kontinuerlig må forhandle og kjempe for. Følelsen av tilhørighet er ofte skjør, og påvirkes av forhold som for eksempel å ha et sted å bo, og betydningsfulle erfaringer av å føle seg hjemme. Et av deres hovedfunn knyttet seg til det å skape et hjem, noe som viste seg å være en vanskelig prosess for flere av deres informanter. En sentral utfordring var at de unge ikke nødvendigvis kunne flytte hjem til sine biologiske foreldre dersom de ikke mestret å bo på egenhånd. Flere opplevde også å ikke ha de nødvendige kunnskapene og ferdighetene for å bo alene. De unges skjøre følelse av tilhørighet gjorde dem sårbare for utfordringer og ustabilitet i bosituasjonen. Studien viste at ustabile bosituasjoner ofte kan skape en følelse av å ikke høre til, som igjen påvirker de unges utviklingsmuligheter i livet, på kort og på lang sikt (Bengtsson & Mølholt, 2018).

3.0 Teoretisk ramme

I dette kapittelet vil jeg presentere det teoretiske perspektivet jeg har valgt å bruke i min oppgave. Oppgaven er i stor grad empiristyrte, og teorien ble valgt etter at jeg var ferdig med analysen. Den ble valgt fordi den supplerer, den passer godt til å beskrive og forklare hovedfunnene, og hvorfor de har betydning for informantene. Den vil fungere som et rammeverk for videre diskusjon i oppgaven.

3.1 Erik Allardts velferdsdimensjoner

Erik Anders Allardt (1925-2020) var en finsk sosiolog som arbeidet med livsvilkår, politisk sosiologi og sosial struktur (Hjelseth, 2023). I forbindelse med en komparativ studie av velferden i de nordiske landene utviklet han et levekårsorientert velferdsbegrep. Målet med begrepet var å beskrive individuell velferd. Velferdsbegrepet deler velferd inn i tre dimensjoner: *å ha*, *å elske* og *å være* (Allardt, 1975). Velferdsdimensjonene ble brukt for å operasjonalisere begrepet velferd i levekårsundersøkelsen. I denne oppgaven forsøker jeg å anvende velferdsdimensjonene i en mer konkret kontekst, nemlig bosituasjon og de unges subjektive velferd. Jeg vil bruke teorien som et perspektiv som kan belyse sammenhengen mellom de unge voksnes velferd og deres opplevelse av et hjem.

Begrepet velferd er et begrep med mange konnotasjoner. Det er et begrep som ikke har en allment godkjent definisjon (Allardt, 1975). I det engelske, og særlig amerikanske, språket blir det ofte knyttet til offentlige tjenester, og ofte assosiert med ordet velferdsstat. I Allardts (1976) forskning er velferd forstått som tilstanden eller graden av behovstilfredsstillelse i en befolkning. Når velferd som et konsept blir studert og forsket på blir det ofte beskrevet ved hjelp av et system bestående av ulike sosiale indikatorer. Disse indikatorene representerer ulike komponenter eller aspekter av velferd. Allardt (1976) påpeker at disse velferdsindikatorerne er verdiorienterte, og dreier seg sånn sett om det gode eller det dårlige liv. Han mener derfor velferdsindikatorer heller bør omtales som verdidimensjoner eller velferdsverdier.

Allardt (1976) peker på to grunnleggende utfordringer som oppstår når man skal lage et system for velferdsverdier. Den ene utfordringen handler om hva som er den beste kilden til disse verdiene, og hvor man finner dem. Noen mener velferd best blir belyst ved hjelp av objektive fakta, andre mener personers subjektive oppfattelser og holdninger er bedre egnet.

Den andre dreier seg om hvorvidt man skal fokusere på materielle og upersonlige ressurser som gjør folk i stand til å mestre sine liv, eller om man skal legge vekt på verdier som mål i seg selv, det vil si tilfredsstillende av grunnleggende behov. Altså et spørsmål om middel eller mål. Allardt (1976) mener dette dilemmaet er noe villedende når det kommer til individuell velferd. Han klassifiserer behov basert på hvordan tilfredsstillende av dem blir vurdert. Tilfredsstillende av noen behov kan bli definert gjennom materielle ressurser som en person har og kan mestre. Det er derimot ikke alle behov som kan defineres ved hjelp av det å ha eller å mestre materielle ressurser. Behovet for kjærlighet, solidaritet og fellesskap handler om hvordan mennesker relaterer seg til og interagerer med hverandre. En tredje behovskategori knytter seg til hva individet er og hva hen gjør i relasjon til samfunnet. Disse tre behovskategoriene resulterer i tre velferdsdimensjoner: Å ha, å elske og å være. Det er tre dimensjoner som beskriver individuell behovstilfredsstillende.

3.1.1 Å ha

Verdiene eller komponentene som inngår i dimensjonen *å ha*, er av grunnleggende betydning for menneskers velferd. Når man skal operasjonalisere ha-dimensjonen er det nærliggende å tenke at man bør starte med våre fysiologiske grunnbehov. Alle mennesker har grunnleggende behov for ren luft, varme, næring, væske og trygghet. Allardt (1975) mener dog at man ikke bør knytte dimensjonen direkte til de fysiologiske behovene, men til de ressursene som er nødvendige for å tilfredsstillende disse behovene. Det kan for eksempel være å ha inntekt slik at man får kjøpt seg mat og dermed dekket behovet for næring, eller å ha en bolig som kan gi varme og trygghet. Han kaller disse for ha-verdier. Det har blitt pekt på at det kan være nyttig å skille mellom behov og preferanser. Behov tilsvarer da det minimumet som man av vitenskapelige og politiske årsaker anser at hver enkelt behøver. Dette kan for eksempel være minimumskrav til ernæring, minimumskrav til boligstandard eller en nedre grense for inntekt. Preferanser kommer når de grunnleggende behovene er dekket, og man har muligheten til å kunne være kresen. Det kan for eksempel være at man har nok klær til å holde seg varm, men fremdeles føler man trenger mer, eller at man kan velge hva man ønsker å spise basert på lyst, istedenfor å måtte spise det som er tilgjengelig. Allardt (1975) påpeker at et slikt skille er vanskelig i praksis. Han mener derfor at ressursperspektivet er særlig nyttig når det kommer til behov knyttet til levestandard. Ressursene er konvertible eller utskiftbare, noe som fører til at menneskers vidt skiftende preferanser blir tatt hensyn til. Den høye levestandarden vi har i Norge vil for eksempel kunne påvirke både hvilke behov og forventninger vi har til en god

bosituasjon. En god bolig i Norge vil for eksempel skille seg fra det som defineres som en god bolig i et annet land, fordi vi har en annen levestandard, og dermed andre forventninger og preferanser. Når man har et fokus på ressurser fremfor behov, vil altså teorien kunne brukes i alle typer samfunn, uavhengig av levekår og befolkningens preferanser.

De verdiene som i hovedsak blir knyttet til dimensjonen *å ha*, er inntekt, bolig og boligstandard, helse, utdanning og sysselsetting (Allardt, 1975; 1976). Ha-verdiene har en slags øvre grense, i betydningen av at man ikke kan være friskere enn frisk og mettere enn mett. En slik øvre grense finnes ikke for de to andre velferdsdimensjonene, *å elske* og *å være*. En lav verdioppyfillelse av ha-verdier vil påvirke menneskers oppførsel og det sosiale systemet i samfunnet. Allardt (1975) er opptatt av å påpeke at hans velferdsdimensjon i stor grad er relatert til det vestlige og skandinaviske samfunnet. Han poengterer blant annet at i de nordiske landene kan velferdsverdiene formuleres i termer av relativt generelle og utskiftbare ressurser. I andre, fattigere og mindre utviklede samfunn vil det kanskje være behov for en annen og mer detaljert liste over verdier som inngår i ha-dimensjonen. Han påpeker for eksempel at behovet for næring kan deles inn i mange mindre spesialkrav, som for eksempel protein, jern, salt og så videre. Og at i et samfunn hvor befolkningen lider av proteinmangel vil et politisk program som setter denne verdien høyt på prioriteringslisten være nødvendig. Blant de verdiene Allardt (1975; 1976) selv knytter til ha-dimensjonen er ikke næring en egen verdi, men ressursene som muliggjør det å skaffe seg næring, nemlig inntekt, er nevnt som en verdi.

Et viktig poeng for Allardt (1975) er at velferdsdimensjonene ikke er statiske og absolutte. Noen av komponentene kan høre hjemme i flere av dimensjonene, avhengig av hvilket aspekt ved verdien man ønsker å legge vekt på. Allardt (1975) trekker frem utdanning som et eksempel på en slik komponent. Utdanning kan sees på som en nødvendig forutsetning for utfall i livet, og dermed plasseres i ha-dimensjonen. Samtidig kan utdanning sees på som et middel for selvrealisering som strekker seg utover det helt nødvendige. Med det perspektivet vil utdanning også kunne høre hjemme i *å være*. Den samme doble betydningen kan man også se med for eksempel arbeid, som i stor grad er en nødvendighet, men som i dagens (vestlige) samfunn også ofte blir tett knyttet til identitet og selvutvikling. Videre kan bolig sees på som en ressurs som gir ly og trygghet, og på den andre siden er et hjem viktig for identitet, livsutfoldelse og opprettholdelse av sosiale relasjoner. På den måten kan bolig plasseres i alle tre velferdsdimensjonene.

3.1.2 Å elske

Allardt (1975) sitt perspektiv i elske-dimensjonen er orientert mot individet, ikke samfunnet eller nasjonen som helhet. Dimensjonen berører en grunnleggende side ved det å være menneske. Utgangspunktet for perspektivet er at mennesker har behov for kjærlighet og kjærlighetsfylte relasjoner. Han poengterer at kjærlighet i denne konteksten ikke betyr det samme som seksualitet, som han regner som en del av de fysiologiske grunnbehovene, men at seksuelle relasjoner kan være en vei til kjærlighetsfulle relasjoner. I sin fullkomne form er kjærlighetsfylte relasjoner, ifølge Allardt (1975), symmetriske. Det innebærer at individene både får elske og bli elsket, like og bli likt, vise omtanke og få omtanke. Det individorienterte perspektivet bygger på en forståelse av at mennesker som individer har behov for solidaritet og å høre til i et nettverk av sosiale relasjoner, hvor man gir uttrykk for at man bryr seg om og er glade i hverandre. Han mener at når relasjoner er symmetriske og inneholder uttrykk for omtanke og kjærlighet kan man snakke om fellesskap (Allardt, 1975). Fellesskap og sosiale nettverk gir individene en sosial identitet og følelse av tilhørighet. Det gir sosial støtte, noe som kan gjøre personer bedre rustet til å takle motgang, enn personer som ikke har et støttende nettverk (Backe-Hansen, 2021). Allardt (1975) knytter tre komponenter til dimensjonen *å elske*: fellesskapsrelasjoner og lokalt fellesskap, familiefellesskap og vennskapsrelasjoner. Fellesskaps- og kjærlighetsfylte relasjoner forutsetter evne til å sette seg inn i andres situasjon, forståelse og et felles språk.

Elske-dimensjonen skiller seg fra de to andre dimensjonene på visse måter. De to andre dimensjonene knytter seg til individuelle mål og ressurser, og kan slik sies å være individuelle egenskaper. Mens *elske* innebærer relasjoner med interaksjon mellom individer. De tre komponentene i elske-dimensjonen er derfor en form for kollektive ressurser. Å elske innebærer at individet både mottar og gir, og at relasjonene i beste fall er symmetriske (Allardt, 1975). Sosiale nettverk gir mulighet til å vise omsorg og dele ressurser med hverandre (Backe-Hansen, 2021). Fellesskap er derfor en viktig ressurs som bidrar til at individene kan realisere andre verdier. I dagens samfunn kan for eksempel ha-verdiene vanskelig realiseres uten samfunnsplanlegging og hjelp fra sosiale nettverk (Allardt, 1975). Eksempler på dette er for eksempel at mange unge i dag får økonomisk og praktisk hjelp fra sine foreldre eller tilskudd fra det offentlige for å komme inn på boligmarkedet, eller får hjelp fra nettverk til å skaffe seg en jobb. Fellesskapsverdiene i elske-dimensjonen er derimot avhengige av spontane prosesser for å kunne realiseres (Allardt, 1976). Med dette menes at gode relasjoner og fellesskap ikke kan fremprovoseres av for eksempel myndigheter, men

oppstår som følge av individers spontane interaksjoner. Fellesskapsverdiene spiller også en stor rolle for den generelle velferden i et samfunn (Allardt, 1975). I konteksten bolig vil dimensjonen handle om det fellesskapet som kan oppstå i nabolag og nærmiljø. Videre vil boligen kunne spille en stor rolle som sosial arena, hvor individene kan utvikle og dyrke sine relasjoner til andre betydningsfulle mennesker.

3.1.3 Å være

Den tredje velferdsdimensjonen er *å være*. Innenfor denne dimensjonen er det snakk om et behov for personlig utvikling. I dagligtalen referer man ofte til individer som ikke har fått eller ikke har kunnet utvikle sine iboende potensielle muligheter. I psykologiske termer er det gjerne snakk om selvaktualisering eller selvrealisering (Allardt, 1975). Allardt (1975) påpeker at det her er viktig å være oppmerksom på kultur- og individforskjeller. Noen kulturer og mennesker strever etter å realisere seg selv gjennom prestasjoner, mens andre ikke gjør det. Det er derfor ikke mulig å spesifisere eller operasjonalisere selvrealisering gjennom å måle individers prestasjoner. Operasjonaliseringer dekker ofte kun en del av et teoretisk begrep. Oppfyllelsen av *å være* kan deles inn i ulike komponenter, og de Allardt (1975) foreslår som de viktigste er at individet blir ansett som en person (en viss grad av å være uerstattelig), at individet nyter godt omdømme, har muligheter til private og sosiale aktiviteter, og at individet har muligheter til å påvirke beslutninger som gjelder hens miljø og liv. Sistnevnte komponent gjelder både muligheten til politisk innvirkning, og til å ha kontroll over hendelser som påvirker eget liv.

Begrepet omdømme referer i denne konteksten hovedsakelig til omdømme og heder som en personlig egenskap. Med dette mener Allardt (1975) at personlig omdømme er noe som kan tildeles medlemmer av alle slags grupper og samfunnslag. Det tilfaller mennesker som anses som ærlige, kloke og rettferdige. Samtidig påpeker han at personlig omdømme vanligvis fungerer som et kriterium for statusinndelinger og rangordninger.

I likhet med fellesskap kan selvaktualisering oppfattes som et relasjonsbegrep. I motsetning til fellesskap, som handler om en relasjon eller samling relasjoner mellom individer, er relasjonen i denne sammenhengen mellom individet og samfunnet, eller individet og det sosiale systemet (Allardt, 1975). En av komponentene i være-dimensjonen knyttes spesielt opp mot relasjonsbegrepet. Det er en sterk sammenheng mellom å ikke delta i sosiale aktiviteter og sosial isolering. Private aktiviteter, som hobbyvirksomhet av ulike slag, kan

også være med på å motvirke isolering. Å ha aktiviteter, noe å gjøre, er en forutsetning for selvrealisering, og dermed et viktig velferdsgode.

Å kunne påvirke beslutninger som berører ens eget liv og miljø er særlig relevant for denne oppgavens tema. Det Allardt (1975) her peker på henger tett sammen med begrepet *medvirkning*. Som jeg vil vise i kapittel fem og seks, er selvbestemmelse og medvirkning temaer som kom tydelig frem i mine funn. Ettersom dette er et tema de unge vektlegger som viktig, ønsker jeg å supplere Allardts velferdsdimensjon med teori om medvirkning.

Medvirkning er et begrep som ikke har en entydig betydning (Paulsen, 2022). I juridisk sammenheng er medvirkning en rettighet. Jamfør Lov om barnevern av 18.06.2021 (bvl) §1-4, har alle barn og unge en rett til å medvirke i «alle forhold som vedrører barnet etter denne loven». Paulsen (2022) poengterer at på tross av at lovverket er tydelig på at medvirkning er en rettighet, er det likevel mye rom for skjønn som gjør at det blir opp til hver enkelt saksbehandler å avgjøre hvordan medvirkningen skal realiseres. Hun mener videre at en kombinasjon av ulike forståelser og perspektiver, fremfor en utelukkende juridisk forståelse, kan føre til en mer helhetlig tilnærming til medvirkning.

Både Paulsen (2022) og Backe-Hansen (2021) har en prosessuell tilnærming til medvirkning, og peker på at medvirkning bør sees som noe mer enn kun retten til å delta i beslutningsprosesser. En prosessorientert tilnærming og forståelse dreier seg ikke bare om enkelthendelser, men om prosessen og erfaringene som gjøres over tid. Medvirkning i en beslutning henger altså sammen med medvirkning i andre beslutninger. Tidligere erfaringer og relasjoner til de involverte vil også kunne ha stor betydning for i hvilken grad man blir involvert, og i hvilken grad man selv ønsker eller er komfortabel med å delta (Backe-Hansen, 2021). Ifølge Backe-Hansen (2021) er det essensielt å skape omgivelser som svarer på de unges rettigheter, slik at de føler seg styrket, støttet og trygge i å bli involvert. Medvirkning som en prosess innebærer at man får informasjon, får dannet seg en mening og mulighet til å uttrykke denne. Videre må meningen bli tatt imot og vurdert på linje med andre meninger. Etter at beslutningen er tatt er det et poeng av den unge blir fulgt opp, både praktisk og emosjonelt (Paulsen, 2022).

I tillegg til å være en rettighet, har medvirkning en egenverdi med positiv innvirkning på de som får medvirke. Godt tilrettelagt medvirkning, som oppleves reell og trygg, kan bidra til å utvikle barn og unges kompetanse i å formidle meninger og tanker, og til å ta egne valg. Når barn og unge får medvirke lærer de å vurdere ulike alternativer, hva som er fordeler og ulemper ved de ulike alternativene, og hva som er eventuelle konsekvenser av valgene.

Medvirkning kan altså gi kunnskap som ikke bare er nyttig i de spesifikke beslutningsprosessene, men også i livet generelt. Det vil også føre til at barna og de unge føler de får mer oversikt, forutsigbarhet og kontroll over eget liv. På samme måte kan manglende medvirkning føre til avmaktsfølelse og manglende kontroll (Paulsen, 2022). Backe-Hansen (2021) peker på at medvirkning også kan bidra til at den unge lærer noe om hvordan avgjørelser tas i et demokratisk samfunn. Man lærer hvordan man kan argumentere for egen sak, hvordan man lytter til andre, at man i noen tilfeller må inngå kompromisser og hvordan man i så fall kan gjøre det på en god måte.

4.0 Metode

Ordet metode kommer opprinnelig fra det greske *methodos*, som betyr å “følge en bestemt vei mot et mål” (Johannessen et al., 2016, s. 25). I dette kapitlet skal jeg beskrive “min vei”, og redegjøre for de metodiske valgene jeg har tatt i forbindelse med arbeidet med masteroppgaven. Innledningsvis vil jeg beskrive mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt og valg av forskningsmetode. Videre vil jeg beskrive og drøfte rekrutteringsprosessen, presentere utvalget og arbeidet med intervjuguiden, intervjusituasjonen, transkribering og analyse. Avslutningsvis vil jeg diskutere oppgavens reliabilitet og validitet, samt redegjøre for etiske hensyn og betraktninger som er blitt gjort i arbeidet.

Ettersom min masteroppgave er en del av OHC-prosjektet, var det på forhånd lagt noen føringer med tanke på hvilke forskningsmetoder som skulle tas i bruk. Det var forhåndsbestemt at dybdeintervjuer skulle brukes som metode. Informantene ble i tillegg bedt om å fylle ut tre spørreskjemaer, ett i papirformat og to i digitalt format. Dette ble gjort i forbindelse med intervjuet. Jeg hadde ansvar for å informere om og dele ut spørreskjemaene til mine informanter. Svarene på disse spørreskjemaene har jeg ikke hatt tilgang til, og de blir ikke brukt i min masteroppgave. Jeg kommer av den grunn kun til å gå i dybden på bruk av kvalitative dybdeintervjuer i mitt metodekapittel.

4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

I den kvalitative forskningen har en fenomenologisk tilnærming vært utbredt. Min oppgave er intet unntak, og jeg har hele veien hatt et fenomenologisk inspirert vitenskapsteoretisk perspektiv. Fenomenologien ble grunnlagt som filosofi rundt år 1900 av Edmund Husserl. Den har siden blitt videreutviklet av flere store filosofer, tenkere og etter hvert forskere (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45). I fenomenologien tenker man at kunnskap stammer fra menneskers livsverden. Kunnskapen er den som blir tatt for gitt, og den er grunnlaget for virkelighetsforståelsen. Livsverden har en vesentlig sosial komponent, men bæres av den enkelte. Det handler om hvordan man subjektivt erfarer eller forstår virkeligheten, og kan derfor sies å utgjøre en meningsdimensjon (Jenssen et al., 2020, s. 15).

I konteksten kvalitativ forskning er fenomenologi et begrep som viser til en tanke om å skildre verden slik informantene opplever den, og å forstå sosiale fenomener basert på aktørenes

perspektiv. Fenomenologien i den kvalitative forskningen baserer seg på forståelsen av at «den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45). Informantenes beskrivelse og forståelse av egne erfaringer har vært i fokus under utforming av problemstilling, intervjuprosessen, transkribering, analyse og fremstilling av denne masteroppgaven.

4.2 Kvalitativ metode og dybdeintervjuer

Sosialt arbeid og barnevernsfeltet tilhører den samfunnsvitenskapelige retningen.

Samfunnsforskningens studiefelt består av tolkende og kommuniserende mennesker, og er av den grunn et komplekst område å forske på. På grunn av denne kompleksiteten finnes det et mangfold av metoder og framgangsmåter. Innenfor samfunnsforskningen skilles det mellom to metoder, den kvalitative og den kvantitative metoden (Johannessen et al., 2016, s. 27). Det metodiske valget mellom å gjøre en kvantitativ eller kvalitativ undersøkelse dreier seg om hvilken type spørsmål man stiller. Det vil si om spørsmålene fokuserer på kvantitet, altså statistiske sammenhenger og omfang, eller kvalitet, altså meningssammenhenger og dybde (Skilbrei, 2019, s. 14). Som nevnt var det bestemt av OHC-prosjektet at del C, som denne oppgaven er en del av, skulle basere seg på kvalitative metoder. Kvalitativ metode er et hensiktsmessig valg ettersom prosjektet ønsker å få frem erfaringer og refleksjoner, altså meningssammenhenger og en dybdekunnskap. Dette gjorde at jeg måtte utforme min problemstilling og mine forskningsspørsmål slik at de passer til den kvalitative metoden.

Det finnes flere ulike datainnsamlingsmetoder innenfor kvalitativ forskning, og den mest brukte metoden er intervju. Intervjuer kan ha ulike former, blant annet fokusgruppeintervju, fokuserte intervju og dybdeintervju (Tjora, 2021, s. 127). OHC-prosjektet som helhet benytter seg av en rekke ulike datainnsamlingsmetoder. Den delen av OHC-prosjektet jeg er en del av skulle benytte seg av dybdeintervjuer. Når man bruker dybdeintervju som metode har man som mål å skape en relativt fri samtale rundt forhåndsbestemte tema. Man har gjerne en romlig tidsramme, og forsøker å skape en avslappet stemning (Tjora, 2021, s. 127). Dette var særlig viktig under mine intervjuer, ettersom jeg intervjuet en sårbar gruppe om sensitive temaer.

Dybdeintervjuet som datainnsamlingsmetode baserer seg på et fenomenologisk perspektiv. Man søker å få et innblikk i hvordan verden ser ut, sett fra informantens ståsted, og hvordan

de reflekterer rundt dette. Intervjuet søker å få frem nyansene i erfaringer (Tjora, 2021, s. 128). Målet med mine intervjuer var å få innsikt i informantenes egne erfaringer og refleksjoner, dette var også medvirkende til at dybdeintervju er en metode som er godt egnet for formålet. Dybdeintervjuer gir en god mulighet til å få innsikt i hvordan det oppleves å være en ung person som står i overgangen mellom barnevernets omsorg og det selvstendige voksenlivet.

I intervjuer vil man utelukkende få data som er knyttet til informanten som subjekt eller informantens subjektivitet. Tjora (2021, s. 128) påpeker i den forbindelse at det er viktig å diskutere hvordan man skal forholde seg til data som kommer fra en slik intersubjektiv situasjon som dybdeintervjuet. I denne studien var det nettopp å få innsikt i hvordan overgangen fra barnevernets omsorg til voksenliv *oppleves* som var målet. Altså å få innsikt i informantenes subjektive opplevelse. Det er likevel viktig å ha en bevissthet rundt denne subjektiviteten. Det kan være et poeng at noen personers erfaringer og opplevelser ikke nødvendigvis er like andre personers opplevelser. Dette vises også i mitt datamateriale, da informantene har både erfaringer som sammenfaller med hverandre, og som skiller seg fra hverandre. På tross av at intervjuene samler subjektive data, behøver ikke det å bety at dataene ikke kan brukes til å forstå større sammenhenger (Tjora, 2021, s. 129).

Barnevernsfeltet er stort og komplekst, og de menneskene som berøres av barnevernets beslutninger er mange og ulike. Barnevernets beslutninger er inngripende i menneskers levde liv, og nettopp derfor er det viktig at forskningen løfter fram de subjektive opplevelsene og erfaringene fra de som blir berørt. Forskningen har dog et ansvar for å sørge for at det er mangfold og variasjon i de subjektive fortellingene, slik at det blir så overførbart og representativt som mulig.

4.3 Rekruttering

Når man ønsker å studere et sensitivt tema, kan det være utfordrende å skaffe informanter (Tjora, 2021, s. 151). Ettersom temaet for prosjektet omhandler personlige erfaringer hos en sårbar gruppe, var jeg forberedt på at prosessen med å rekruttere kunne ta tid. Jeg hadde derfor et ønske om å komme i gang så fort som mulig. Vi to som var masterstudenter tilknyttet OHC-prosjektet ble derfor enige, i samråd med vår veileder, om å rekruttere 5 informanter hver, for så å utveksle anonymiserte transkripsjoner. På den måten ville vi ende

opp med til sammen 10 informanter. På bakgrunn av oppgavens størrelse vurderte vi dette som et godt datagrunnlag.

Søknaden til SIKT ble koblet til OHC-prosjektet. Den ble sendt inn i slutten av september 2023, og i midten av oktober fikk jeg beskjed om at det var vurdert at jeg har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene. Da søknaden var blitt ferdig vurdert, begynte arbeidet med å kontakte instanser som har kontakt med ungdom i målgruppen. Sammen med medstudenten som også er tilknyttet OHC-prosjektet redigerte vi prosjektets informasjonsskriv slik at det også beskrev samspillet mellom hovedprosjektet og våre masteroppgaver. Dette informasjonsskrivet ble lagt ved i alle e-poster som ble sendt ut. Min opprinnelige plan var å kontakte ulike barneverntjenester for å høre om de kunne bidra med rekrutteringen og være kontaktformidlere. Det viste seg imidlertid at mange svarte at de ikke hadde kapasitet til å bistå med rekrutteringen. Det var også en god del av tjenestene som ikke besvarte mine e-poster. I tillegg til at mange av barneverntjenestene ikke hadde kapasitet, viste det seg at det var utfordrende å finne kontaktinformasjon til lederne av de ulike tjenestene. Løsningen ble å lese stillingsutlysninger på arbeidsplassen.no, og finne epostadresser gjennom disse. På bakgrunn av dårlig respons innså jeg at jeg var nødt til å tenke bredere enn kun barnevernstjenester. Gjennom stillingsutlysningene ble jeg også oppmerksom på flere botiltak, tjenester og institusjoner jeg ikke hadde kjennskap til fra før. Jeg utvidet ved å kontakte institusjoner, botiltak og andre lavterskeltilbud. Jeg hadde opprinnelig valgt et veldig begrenset geografisk område, en stor by i Norge, men valgte etter hvert å utvide området jeg søkte etter informanter. Jeg sendte ut totalt 62 e-poster til ulike instanser.

I enkelte tilfeller var jeg usikker på om tiltakene og institusjonene hadde brukere som var i for sårbare livssituasjoner til at de kunne delta i forskningsprosjektet. Jeg opplevde derfor noen ganger å være usikker på om det var riktig av meg å ta kontakt. Jeg konkluderte med at det var greit å ta kontakt, ettersom at jeg ikke kontaktet noen brukere direkte. Det ble da opp til de ansatte som kjenner ungdommene å vurdere om de er i stand til selv å vurdere om de ønsker å delta. Ved et tilfelle opplevde jeg at en informant trakk seg på grunn av personlige årsaker.

En av informantene ble rekruttert gjennom mitt profesjonelle nettverk. Videre fikk jeg to informanter gjennom en barnevernstjeneste, en fra et botiltak og en fra en institusjon. Min medstudent rekrutterte en informant gjennom en Facebookgruppe, en fra en

barnevernstjeneste, to fra en lavterskeltjeneste og en informant fikk hun ved hjelp av snøballmetoden, da den ene informanten hadde en venn som også ville delta.

4.4 Utvalg

I likhet med valg av datainnsamlingsmetode, var en del av inklusjonskriteriene forhåndsbestemt. OHC-prosjektet ønsket å rekruttere informanter mellom 15 og 27 år. Jeg valgte å søke etter informanter i aldersgruppen 16 til 27, slik at informantene selv kunne samtykke uten godkjenning fra foresatte eller barnevernet. Videre var et utvalgskriterium at ungdommene var, eller hadde vært, under barnevernets omsorg. Med “under barnevernets omsorg” menes alle former for plassering utenfor hjemmet, både fosterhjem og institusjon. Inklusjonskriteriene var altså 1) unge mellom 16 og 27 år, og 2) som har vært eller er under barnevernets omsorg. Jeg stod selv fritt til å velge om jeg ønsket å ha noen egne kriterier, for eksempel med tanke på type plassering, men av hensyn til rekruttering ønsket jeg å holde det så åpent som mulig. Det var også et ønske fra min side om å få bredde i utvalget, og gjerne få representert både fosterhjems plasseringer og institusjons plasseringer.

Masteroppgaven baserer seg på et utvalg som består av ni ungdommer og unge voksne, fem jenter og fire gutter. Jeg hadde ti transkripsjoner til rådighet, men valgte underveis i analyseprosessen å ekskludere et av dem. Intervjuet ble ekskludert fordi denne informanten fremdeles bodde på institusjon, og ikke hadde begynt prosessen med å etablere seg i egen bolig. Det intervjuet inneholdt dermed ikke nok relevant data for å svare på problemstillingen. Informantene er mellom 17 og 22 år gamle. De har alle vært plassert utenfor hjemmet, men det har vært ulike årsaker til plassering, samt ulik lengde og grad av kontakt med barnevernet. Enkelte har hatt kontakt med barnevernet fra de var små, mens andre kom i kontakt først sent i tenårene. En har kun bodd i fosterhjem, fem har bodd på en eller flere institusjoner, og fire har hatt flere ulike ordninger. En av informantene er fremdeles under barnevernets omsorg, men bor alene, fire mottar ettervern og fire har selv avsluttet eller fått avsluttet sin kontakt med barnevernet. Fire av informantene har en etnisk minoritetsbakgrunn. Jeg presenterer informantene i tabellen nedenfor:

Tabell 1: Oversikt over informanter

Alder	Kjønn	Landbakgrunn	Tidligere tiltak	Status per intervjudispunkt (nov. 23-jan. 24)	Antall bosituasjoner etter fylte 18 år	Nåværende bosituasjon
21	Mann	Norge	Beredskaps hjem, fosterhjem, institusjoner	Avsluttet	4 (pluss kortere opphold hos nettverk)	Alene, privat leie
21	Kvinne	Norge	Institusjon	Ettervern	2	Foyer (Botiltak)
21	Mann	Norge	Institusjoner	Ettervern	3	Leier hos en venn/omsorgs person
19	Mann	Norge	Fosterhjem	Avsluttet	1	Alene, privat leie
17	Kvinne	Somalia	Institusjoner	Under omsorg	Ikke fylt 18	Alene, privat leie
19	Mann	Sudan/Eritrea	Institusjoner	Ettervern	4 (inkluderer kriseboliger og opphold hos mor)	Alene, kommunal leilighet. Vil flytte.
22	Kvinne	Norge	Institusjoner	Avsluttet	3	Alene, privat leie
19	Kvinne	Norge/Nederland	Beredskaps hjem, fosterhjem, institusjoner	Avsluttet	5 (inkluderer opphold hos nettverk, og kort tid på gata)	Hos mor
20	Kvinne	Norge/Thailand	Beredskaps hjem, fosterhjem, institusjoner	Ettervern	1	Alene, privat leie

4.5 Intervjuguide

Den opprinnelige intervjuguiden ble utarbeidet av forskergruppen på OHC-prosjektet. Ettersom hovedprosjektet søker å skape et større bilde av de unge sin situasjon, berører intervjuguiden flere områder enn kun bosituasjon. Temaene inkluderte kontakten med barnevernet, relasjoner, skole og utdanning, arbeid, hverdagsliv, kontakt med helsetjenester og andre tjenester, ettervern og, hvis aktuelt, omsorg for egne barn. I analysen av mitt datamateriale har jeg valgt å fokusere på spørsmålene om den unges kontakt med barnevernet, hverdagsliv og bosituasjon. For å sikre at jeg fikk nok materiale om bosituasjon, valgte jeg å utvide intervjuguiden med fire ekstra spørsmål. Spørsmålene dreide seg om opplevelsen av et hjem, hvilke ønsker de har for framtiden med tanke på bolig og hva som er viktig for ungdommene når det kommer til bolig. Min medstudent skrev om utdanning og arbeid, og det ble derfor også lagt til noen ekstra spørsmål under disse temaene. Intervjuguiden til OHC-prosjektet var i utgangspunktet ganske lang, så antall spørsmål vi valgte å legge til ble en avveining. Vi ønsket mer fylde rundt våre temaer, men ville samtidig ikke at intervjuet skulle bli for langt, særlig med tanke på at informantene også skulle fylle ut flere spørreskjemaer.

Intervjuguiden bidro til å skape en ramme og en struktur for intervjuene. Spørsmålene er i stor grad formulert som åpne spørsmål, noe som tillater informantene å utbrodere og gå i dybden når de svarer (Tjora, 2021, s. 128). De åpne spørsmålene sikrer på denne måten at man får tilgang til informantenes refleksjoner og tanker rundt temaene. Samtidig som intervjuguiden bidrar til en struktur for intervjuet, ønsket jeg å gi rom for at informantene kunne “foregripe” og komme inn på tematikk som var planlagt senere i intervjuguiden. Det var også ønskelig at informantene kommer med digresjoner. Digresjoner åpner for at momenter som ikke var tenkt ut på forhånd blir belyst (Tjora, 2021, s. 128).

4.6 Gjennomføring av intervjuene

I forkant av de faktiske intervjuene piloterte min medstudent og jeg intervjuet på hverandre. Dette gjorde vi for å bli bedre kjent med intervjusettingen, samt å få testet ut både lydopptaksutstyr og intervjuguiden. For å gjøre piloteringen så autentisk som mulig fylte vi også ut spørreskjemaene. Ved å fylle ut disse oppdaget vi noen skrivefeil og formuleringer vi var usikre på. Dette ga oss muligheten til å gi tilbakemelding til hovedprosjektet, samt å få

viktig oppklaring i hvordan vi skulle hjelpe informantene med spørreskjemaene. Det første intervjuet ble gjennomført i slutten av november 2023, og det siste i slutten av januar 2024.

Det å klare og skape en avslappet atmosfære hvor informanten føler seg komfortabel nok til å snakke åpent om personlige erfaringer og tanker er en viktig forutsetning for å lykkes med dybdeintervjuet (Tjora, 2021, s. 132). I prosessen med å avtale tid for intervjuene spurte jeg derfor informantene om de ønsket å gjennomføre intervjuet hjemme hos dem, eller om jeg skulle finne et møterom til oss. Jeg anså det som viktig at informantene selv kunne velge en arena hvor de følte seg komfortable. To av mine informanter ønsket å ha intervjuet hjemme i sin egen leilighet. Jeg booket møterom på lokale bibliotek for å gjennomføre de intervjuene hvor informanten ikke ønsket eller kunne være hos seg. Min medstudent gjennomførte ett digitalt intervju, resten ble holdt på grupperom på campus.

Tjora (2021, s. 130) påpeker at tilliten mellom forsker og informant, særlig ved forskning på sensitive temaer, har betydning for dybdeintervjuets kvalitet. Han fremhever at å ha en viss varighet på intervjuet, samt muligheter for å gå litt “rundt grøten” gir informantene muligheten til å bli trygg på situasjonen før man begynner å snakke om veldig personlige og følsomme temaer. I forkant av mine intervjuer pratet informantene jeg og litt om løst og fast, for å bli litt bedre kjent. Ingen av informantene hadde blitt intervjuet før, og jeg brukte derfor litt tid på å fortelle informantene om hvordan intervjusituasjonen fungerer. Jeg hadde sendt alle informantene informasjonsskrivet, samt litt generell informasjon da vi først kom i kontakt. Jeg ga likevel informantene mulighet til å lese informasjonsskrivet på nytt og stille spørsmål før jeg ba om skriftlig samtykke til deltakelse. Det at informantene signerte på stedet innebar en viss risiko for at de ville trekke seg der og da. Samtidig gjorde det at de signerte på stedet at jeg kunne forsikre meg om at de faktisk har lest og forstått den informasjonen som står i skrivet. Informantene ble også informert om muligheten til å trekke seg i etterkant av intervjuet.

Etter å ha signert samtykkeskjemaet fikk informantene instruksjoner for hvordan de skulle fylle ut spørreskjemaene. De brukte mellom 15 og 30 minutter på å svare på disse. Noen av spørsmålene i spørreskjemaene kan oppleves som særlig sårbare, da de omhandler temaer som vold og overgrep. Jeg gjorde informantene oppmerksomme på dette i forkant, og sa at det er ønskelig at de svarer så godt de kan, men at de kan hoppe over spørsmål dersom de ikke ønsker å svare. Det var også viktig å poengtere at jeg ikke har tilgang på svarene deres, og at

de slik er helt anonyme. Jeg ønsket heller ikke at informantene skulle bli redde for at intervjuet skulle handle om disse temaene, så jeg informerte dem også tydelig om at intervjuet ikke omhandlet temaer som overgrep og vold. Den totale tiden på intervju og spørreskjema var estimert til cirka 1,5 time. Dette stemte godt for mitt vedkommende, da jeg tilbrakte mellom 1,5 og 2 timer sammen med mine informanter. Selve intervjuet varte omtrent en time. Min medstudent hadde et møte som varte i totalt 25 minutter, og et som var over 2 timer. Når intervjuet var over spurte jeg hvordan informanten hadde opplevd situasjonen, hvorav alle svarte at de synes det hadde gått fint. Jeg passet på å takke informantene for deres deltakelse, og dele ut et gavekort på 300 kroner.

Etter samtykke fra informantene ble det tatt lydopptak av intervjuene. Det ble vurdert som hensiktsmessig for å sikre råmateriale til senere bruk i analysen. Jeg ønsket også å ta lydopptak for å unngå å måtte sitte og notere under intervjuet. Det var viktig for meg å være aktivt lyttende og til stede under intervjuet, noe jeg ikke ville fått til hvis jeg noterte. Notering kunne også virket forstyrrende på informanten. Det ble brukt en diktafon på utlån fra NTNU. Som en ekstra sikkerhet ble appen Nettskjema-diktafon også brukt. Dette er en sikker app som ikke lagrer opptak lokalt på telefonen, men hos Nettskjema. På den måten sikret vi at vi fikk lydopptak med god kvalitet, samt at vi hadde et ekstra opptak dersom vi skulle få tekniske problemer. Jeg forklarte informantene hvorfor jeg tok opptak, og introduserte dem for diktafonen og appen. En av informantene hadde i forkant av intervjuet en del spørsmål om hvorfor jeg tok lydopptak og hva det skulle brukes til. Utover dette anser jeg ikke lydopptaket som å ha vært et forstyrrende element i intervjusituasjonen.

Ved to tilfeller kom informanten på noe de ønsket å legge til etter at lydopptakeren var blitt skrudd av. Ettersom informantene uttrykte at det var noe de ønsket at skulle være med som datamateriale har vi valgt å skrive det inn i bunnen av transkripsjonene. Det er dermed ikke en ordrett gjenfortelling av hva informanten fortalte. Vi vurderte det likevel som relevant å inkludere det i datagrunnlaget, både fordi informantene selv ønsket det og fordi det var relevant informasjon.

4.7 Transkribering og tematisk analyse

I min analyseprosess har jeg latt meg inspirere av Braun og Clarke (2006) sin fremstilling av tematisk analyse. Tematisk analyse er en metode hvor man identifiserer, analyserer og rapporterer mønstre eller temaer i datamaterialet (Braun & Clarke, 2006, s. 79). I artikkelen *Using thematic analysis in psychology* (2006) beskriver de analyseprosessen i seks faser. Jeg har tatt utgangspunkt i disse, men det er viktig å bemerke seg at analyseprosessen ikke er lineær. Fasene er ikke alltid like tydelige, og man beveger seg gjerne fram og tilbake mellom dem (Braun & Clarke, 2006, s. 86)

Innenfor tematisk analyse kan man velge om man ønsker å ha en deduktiv eller induktiv tilnærming til analysen (Braun & Clarke, 2006, s. 83). Det er ulike meninger knyttet til hvorvidt man skal lese relevant litteratur samtidig som man er i analyseprosessen. Noen argumenterer for at tidlig lesning kan snevre det analytiske synet, mens andre mener det kan gjøre at man er mer oppmerksom på subtile temaer i datamaterialet. Jeg ønsket å ha en induktiv tilnærming til analysen, hvor jeg ikke leste litteratur og forskning samtidig som jeg holdt på med analysen. Jeg ønsket at ungdommenes erfaringer og det de selv la vekt på skulle være styrende for hvilke temaer som dukket opp. Håpet var at dette ville gjøre meg mer åpen for nye temaer. Samtidig er det viktig å poengtere at jeg har forkunnskaper om tematikken. Jeg har en bachelorgrad i sosialt arbeid, og har fullført flere mastergradsemner som berører tematikken. I forarbeidet med masteroppgaven brukte jeg også tid på å lese forskning. Jeg vil derfor aldri klare å oppnå en fullstendig induktiv tilnærming til dette datamaterialet.

Fase 1: Bli kjent med datamaterialet

Som en del av første fase og forberedelse til analysen ble intervjuene lyttet til og transkripsjonene renskrevet. Den som hadde gjennomført intervjuet hadde ansvar for at transkripsjonen ble anonymisert og renskrevet. Det vil si at jeg hadde ansvar for transkripsjonen til mine fem intervjuer, og min medstudent hadde ansvar for de fem hun intervjuet. På denne måten sikret vi informantenes anonymitet før vi utvekslet datamaterialet. Av hensyn til rekruttering, arbeidsmengde og informantenes anonymitet var dette en god løsning. Samtidig opplevde jeg at jeg mistet noe av nærheten til materialet når jeg selv ikke hadde transkribert og hørt lydopptaket. Selv om jeg fikk en ordrett gjengivelse av informantens fortelling, følte jeg mindre nærhet ved at jeg ikke fikk hørt for eksempel

tonefall. Jeg brukte derfor ekstra god tid på å lese gjennom de transkripsjonene jeg fikk overlevert.

Når lydopptak blir lagret i Nettskjema blir de automatisk transkribert. Denne transkriberingen er dog langt fra perfekt. Jeg lastet ned transkripsjonene og brukte tid på å lytte til opptakene mens jeg renskrev transkripsjonene. Dette var en noe tidkrevende prosess, da de automatisk genererte transkripsjonene inneholdt mange feil og mangler. Jeg vurderte det likevel som mer hensiktsmessig å renskrive disse enn å transkribere fra “scratch”. I forkant av transkriberingen diskuterte jeg med min medstudent hvilke lyder vi ønsket å innlemme i transkripsjonene, og hva vi tenkte vi kunne utelate. Vi anså det som viktig å være enige på forhånd om hvordan vi skulle transkribere, slik at oppsettet ble så likt som mulig. Etersom det er informantenes beretninger vi er mest interesserte i, ble vi enige om at intervjuerens mange “eh” og “ja” kunne begrenses eller utelates. Samtidig ønsket vi å beholde informantenes “hmm” og lignende, da dette kan fortelle noe om hvordan informantene opplever spørsmålet. Dette vurderer jeg som særlig viktig ettersom jeg ikke var til stede i min medstudents intervjuer, og heller ikke har hørt opptakene. Det opplevdes derfor som viktig å få en relativt detaljert transkripsjon.

I analysens første fase vektlegger Braun og Clarke (2006, s. 87-88) betydningen av å ta seg god tid til å bli kjent med datamaterialet. Dette starter med transkriberingen, etterfulgt av gjentatte gjennomlesninger. De understreker at det skal være en *aktiv* lesning hvor man leter etter mening, mønstre og lignende. Etter at jeg var ferdig med å transkribere valgte jeg å høre på lydopptakene mens jeg leste transkripsjonen. De transkripsjonene jeg fikk tilsendt leste jeg flere ganger. De tre første gjennomlesningene valgte jeg å lese transkripsjonene i sin helhet, ikke kun delen om bosituasjon. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket å få et mer helhetlig inntrykk av informantenes livssituasjon og erfaringer. Det var viktig for meg å kunne skape et bilde av og en forståelse for hvordan tidligere erfaringer påvirket de nåværende erfaringene. Totalt leste jeg mine egne transkripsjoner fire ganger, og de jeg hadde fått leste jeg fem ganger. Skrivning er en integrert del av analysen, og ikke noe som gjøres til slutt. Skriveprosessen bør begynne allerede i første fase, hvor man skriver ned ideer, og fortsette gjennom hele analyseprosessen (Braun & Clarke, 2006, s. 86). I denne første fasen passet jeg på å notere ned ideer, spørsmål, likheter og ulikheter, og tanker som dukket opp mens jeg leste.

Fase 2: Generere de første kodene

Da jeg startet med den første kodingen, var min tilnærming «hva er informantene opptatt av?». I intervjuene spurte vi informantene om positive og negative sider ved deres tidligere og nåværende bosituasjoner. Informantene kom da med en del konkrete positive og negative ting ved selve boligen, samt refleksjoner rundt hvordan bosituasjonen påvirket dem. Jeg startet med å lage et skjema hvor jeg skrev ned alle negative og positive elementer som ble nevnt. På dette stadiet valgte jeg å skrive ned absolutt alle ting som informantene nevnte, og gjerne så ordrett som mulig. Jeg gikk gjennom ett og ett intervju, og passet på at kodene kom fra empirien.

Jeg noterte meg også hvor mange av informantene som snakket om de ulike kodene. Det var for eksempel to informanter som snakket om at det var ensomt å bo alene. Koden i det første skjemaet mitt ble dermed «ensomt å bo alene: 2». På denne måten fikk jeg en oversikt over om det var noen elementer som gikk igjen hos informantene. Samtidig som jeg lagde skjemaet med kodene, lagde jeg ett Word-dokument per intervju hvor jeg knyttet sitater til de fleste kodene.

Videre hadde jeg stilt informantene spørsmål som dreide seg om deres følelse av et hjem, hva det betyr for dem å ha en egen bolig, og hvilke ønsker de har for fremtiden med tanke på bolig. Jeg behandlet disse separat fra de negative og positive kodene, men fremgangsmåten var relativt lik. Jeg lagde en stikkordsliste med de elementene informantene nevnte. Kodene var da for eksempel «føle man kan ta seg til rette» og «privatliv». Samtidig som at jeg lagde stikkordslistene passet jeg på å legge sitater inn i informantenes Word-dokument.

Fase 3: Lete etter temaer

Det er i den tredje fasen man begynner å tenke på forholdet mellom kodene, temaene og de ulike nivåene på temaene (Braun & Clarke, 2006, ss. 89-90). De positive og negative kodene plasserte jeg i noen grove kategorier eller temaer. Jeg hadde for eksempel en grovkategori som jeg kalte «følelser knyttet til boligen», med for eksempel stikkordene «deilig å bo alene» på positivt og «ensomt å bo alene» på negativt. Et annet tema kunne for eksempel være «boligens utseende» med koden «bestemme møbler selv». I tabellen under er to temaer fra skjemaet illustrert.

Tabell 2: Eksempel fra analysen

Følelser knyttet til boligen	
Positivt	Negativt
<ul style="list-style-type: none"> • Deilig å bo alene: 1 • Føler seg hjemme: 4 • Selvstendighet: 4 • Uttrykker å være fornøyd med nåværende bosituasjon: 6 • Føle man kan ta seg til rette: 1 • Normalitet: 2 • Trygghet: 1 • Forutsigbart: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Ensomt å bo alene: 2 • Ikke føle seg trygg: 1 • Ustabil bosituasjon: 2 • Uttrykker å være misfornøyd med nåværende bosituasjon: 2
Selve boligen	
Positivt	Negativt
<ul style="list-style-type: none"> • Stor plass: 5 • Fin utsikt: 1 • Eget kjøkken: 2 • Eget bad: 2 • Fliser på badet 1 • Ikke industriell ringeklokke 1 • Fint inni huset: 2 • Vanlig gulv: 1 • Lys leilighet: 1 • Balkong: 2 • Fint sted: 4 • Kjøpe egne møbler/innrede selv: 3 • Normal fasade: 1 • Nyoppusset: 1 • Ryddig og rent: 1 	<ul style="list-style-type: none"> • Lite/trangt: 2 • Ser institusjonalisert ut: 2 • Dårlig stekeovn: 1 • Dårlig luft: 1 • Vann blir ikke så varmt: 1 • Dele bad med andre: 2 • Mørkt: 2 • Sliten leilighet 1 • “Dritstyg”/ikke fin: 1 • Har ikke oppvaskmaskin: 1 • Stygt bad: 1 • Gammelt og slitt: 1 • Kjøkkenbord med tagging og sigarettmerker: 1 • “fengselsgjerde”: 1

Fase 4: Gjennomgang av temaene

I denne fasen gjennomgikk og reviderte jeg temaene fra forrige fase. Jeg startet med å lese gjennom kodene, og se om de faktisk formet et mønster. Jeg vurderte om noen burde flyttes, skape et nytt tema eller fjernes fra analysen (Braun & Clarke, 2006, s. 91). Jeg fant for eksempel ut at de positive og negative kodene knyttet til det å bo alene kunne flyttes fra temaet om følelser, og til et relasjonelt tema. Videre leste jeg gjennom hele datasettet for å se om temaene faktisk reflekterer og henger sammen med materialet. Dette ga meg også muligheten til å fange opp eventuelle koder jeg hadde oversett i de foregående fasene. I arbeidet med å gjennomgå temaene var det en stadig balansegang mellom å ikke velge temaer som var for snevre eller for brede. Jeg opplevde å ha bestemt meg for noen temaer, for så å endre inndelingen i temaer noen uker senere. Dette gjorde jeg fordi jeg opplevde at temaene ikke svarte godt nok på problemstillingen.

Fase 5: Definere og navngi temaene

Arbeidet med temaene fortsatte, og i denne fasen jobbet jeg med å fange essensen i hva temaene *egentlig* handler om. For eksempel ble kodene som handlet om følelsene knyttet til et hjem og det å bo til temaet emosjonelle sider ved å bo. I denne fasen jobbet jeg mye med sitatene, framfor kodene. Jeg ville sikre meg at jeg forstod konteksten og det faktiske meningsholdet i kodene, slik at jeg kunne være sikker på at navnet på temaet faktisk var passende. Braun og Clarke (2006, s. 92) påpeker at det er viktig å ikke bare tenke på hvert enkelt tema, men også hvordan de står i relasjon til hverandre. Dette var noe jeg brukte mye tid på, og til tider opplevde som utfordrende, da jeg opplevde at noen av kodene kunne passe i flere temaer. Dette var kanskje et tegn på at jeg i begynnelsen hadde for brede temaer. Jeg brukte tid på å vurdere om enkelte temaer egentlig var undertemaer, eller hovedtemaer. På slutten av denne fasen endte jeg opp med temaene 1) *emosjonelle sider ved å bo*, 2) *relasjonelle sider ved å bo* og 3) *materielle sider ved å bo*.

Fase 6: Rapportere

Ettersom oppgaven har et fenomenologisk vitenskapsteoretisk utgangspunkt, har det vært viktig å gi et dypt innblikk i informantenes meninger og fortellinger. Det har vært viktig å få frem hva de er opptatt av, ikke mine fortolkninger. I framstillingen av funnene har jeg valgt å bruke sitater med litt lengde, for å få frem mer av sitatets meningsinnhold. Jeg valgte også å supplere sitatene med litt mer utdypende tekst om informantenes bakgrunn. Informantene er ni ulike individer, og dette gjenspeiles også i transkripsjonene. Noen snakket mye, og ga dermed muligheten for rike og lange sitater. Andre formulerte seg mer konsist. Selv om jeg

ikke har brukt sitater fra absolutt alle informantene, har jeg sørget for at alle er representert i fremstillingen av funnene. Dette har jeg gjort blant annet ved å beskrive hva informantene har vært opptatt av, i tillegg til å bruke sitater. Resultatet av analysen kan leses i kapittel 5.0

Presentasjon av funn.

4.8 Etske betraktninger

SIKT-søknad og samarbeid med OHC-prosjektet

Moralske og etiske spørsmål dukker ikke opp kun i forbindelse med selve intervjusituasjonen, men er gjennomgående i hele forskningsprosessen. Man bør derfor være oppmerksom på, og ta hensyn til, etiske problemstillinger fra prosjektets start til den ferdigstilte oppgaven foreligger (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 80). Som tidligere nevnt er min innhenting og behandling av data godkjent av SIKT. Jeg opplevde prosessen med å utarbeide søknaden som svært nyttig. Den bidro til at jeg planla nøye og tenkte igjennom mulige etiske utfordringer og dilemmaer som kunne dukke opp, og hvordan jeg skulle arbeide for å ivareta informantenes anonymitet og integritet. Samtidig er det et viktig poeng at SIKT i hovedsak vurderer om man har planlagt datahåndteringen og sikring av personopplysninger godt nok. Dette innebærer at man fremdeles, selv om prosjektet er godkjent, er nødt til å kontinuerlig være oppmerksom på, og reflektere rundt etiske problemstillinger gjennom hele prosjektets varighet.

Alle informantene fikk i forkant av intervjuet utlevert et informasjonsskriv som beskriver formålet med prosjektet, samspillet mellom hovedprosjekt og master, hvem som er ansvarlig, hva det innebærer for den enkelte å delta og hvilke rettigheter man har. Informasjonsskrivet beskriver også hvordan vi behandler dataene, personvern, at det er frivillig å delta, samt at man kan trekke samtykket. Skrivet var utformet av hovedprosjektet, og ble tilpasset masteroppgavene. Jeg opplevde det som en trygghet og en styrke å ha en slags mal å basere seg på, som var utformet av erfarne forskere. Dette sikret at viktig informasjon kom med, og at skrivet var nøye gjennomarbeidet av flere personer. I arbeidet med utarbeidelsen av informasjonsskrivet og søknaden til SIKT fikk vi god hjelp av Veronika Paulsen, Regine Ringdal og Stian Thoresen. I september 2023 hadde vi et møte med Ringdal og Thoresen hvor vi gikk gjennom søknaden steg for steg, og fikk klarhet i hvordan vi best skulle fylle den ut. Dette bidro til at SIKT-søknaden ble godkjent på første forsøk.

Som et ledd i arbeidet med å ivareta informantenes personvern og anonymitet ble personidentifiserende informasjon, som for eksempel navn, erstattet med koder. Lydopptak og anonymiserte transkripsjoner ble lagret på hvert sitt sikre dataområde med begrenset tilgang. Lydopptakene ble transkribert og anonymisert fortløpende. Vi har delt anonymiserte transkripsjoner med forskergruppen på OHC-prosjektet. Ved prosjektslutt 06.06.2024 ble alle lydopptak slettet.

Som masterstudent møter man på mange nye og ukjente situasjoner, utfordringer og problemstillinger. Jeg har opplevd det som en trygghet og en styrke å få være en del av et større forskningsprosjekt. Regine Ringdal og Stian Thoresen har vært tilgjengelige både på e-post og i møter, og har vært gode ressurspersoner i forbindelse med SIKT-søknaden og i arbeidet med spørreskjemaene. Dette har til dels vært en gjensidig prosess, da vi piloterte og ga tilbakemelding på spørreskjemaene. Veronika Paulsen har, både i kraft av å være prosjektleder og min veileder, vært betydningsfull gjennom hele prosessen. Som en erfaren forsker har hun vært sparringspartner når etiske og praktiske utfordringer har dukket opp. Å ha denne forskergruppen som en ressurs i arbeidet anser jeg som en viktig faktor som har bidratt til å ivareta det etiske perspektivet i prosjektet.

Utdeling av gavekort

OHC-prosjektet hadde bestemt at alle informantene som deltok i prosjektet skulle få utdelt et gavekort på 300 kroner. Dette gjaldt dermed også mine informanter. Tjora (2021, s. 152) poengterer at det er viktig å reflektere over informantenes motivasjon for å melde seg frivillig til å delta i forskningen. Det er selvsagt en mulighet for at noen av mine informanter meldte seg fordi de ønsket dette gavekortet. Samtidig har ikke jeg kontroll på om de ansatte som spurte ungdommene om de ønsket å delta, informerte dem om gavekortet. I første mailrunde glemte jeg faktisk å informere kontaktformidlerne som jeg kontaktet om gavekortet. Enkelte av informantene virket også overrasket da jeg ga dem gavekortet. Det kan også argumenteres med at informasjonen som etterspørres i prosjektet er av såpass privat karakter at en "premie" som takk er på sin plass. Det er også et poeng at gavekortet er prissatt på et nivå som verken er veldig høyt eller veldig lavt. Jeg har dermed liten grunn til å tro at gavekortet har ført til at utvalget er egnet til å svekke forskningens troverdighet.

Å intervju sårbare personer

Når man intervjuer barn og unge må man forholde seg til særskilte etiske betraktninger med

hensyn til informantenes sårbarhet (Alderson & Morrow , 2020). Med unntak av to av informantene var alle våre deltakere over 18 år, og dermed myndige. Dette innebærer at de per juridisk definisjon er voksne, og ikke faller inn under kategorien «barn». Samtidig er de unge mennesker som kan defineres som en sårbar gruppe på bakgrunn av deres erfaringer i oppveksten og deres kontakt med barnevernet. Alderson og Morrow (2020) deler barns rettigheter inn i det de kaller *The 3 Ps: Protecting, providing og participate*. Til disse knytter de ulike måter å forholde seg til barn og unge: som ofre som trenger beskyttelse og kontroll, som avhengige som trenger tjenester, eller som deltakere som deler og deltar i problemdefinisjoner og problemløsning. De mener en forskers syn på disse tre P-ene vil kunne påvirke valg av tema og metode, og dermed funn. Jeg legger sistnevnte syn på barn og unge til grunn for min forskning. Mine informanter er kapable og deltakende individer som sitter på viktige erfaringer. Samtidig har jeg hele veien hatt bevissthet rundt at deres erfaringer kan ha gjort dem sårbare, og at dette må tas hensyn til i hele prosessen.

Da vi piloterte spørreskjemaene og intervjuene opplevde vi at informantene ble bedt om å gjøre mye under møtet med oss. Spørreundersøkelsene var lange, og enkelte av dem svært sensitive. For min del preget dette til en viss grad intervjusituasjonen, da jeg ble redd for at informantene skulle være slitne før selve intervjuet startet. Jeg merket at jeg kviet meg noe for å stille oppfølgingsspørsmål og å grave etter mer informasjon, fordi jeg ikke ønsket å belaste informantene. Dette var dog noe som kom seg etter hvert som jeg fikk mer erfaring med situasjonen. Jeg passet på å spørre informantene hvordan de hadde det etter at de hadde fylt ut spørreskjemaene. Flere ga uttrykk for at skjemaene var lange, men ikke at de ble slitne eller opprørt. Etter hvert som jeg hadde flere intervju ble jeg tryggere på at informantene tålte situasjonen, og at på tross av at de kan defineres som en sårbar gruppe, møtte jeg unge mennesker som hadde et ønske om å dele, og som derfor hadde motivasjon og kanskje også glede av å få dele sin erfaring.

Metoder som intervju vil preges av forskerens personlighet (Dalland, 2017, s. 54). Rollen som intervjuer opplevdes til tider utfordrende for meg som person. Jeg er redd for å være til bry, og opplevde det til dels som ubehagelig å stille mange private spørsmål til en person jeg ikke kjenner. Det å ha lest mye om etikk i intervjusituasjonen, og om at man bør være særlig varsom med sårbare grupper bidro til min usikkerhet og redsel for å trå feil. Jeg ønsket å stille oppfølgingsspørsmål basert på det informantene fortalte, men ønsket heller ikke at de skulle føle seg tvunget til å fortelle mer enn de selv ønsket. Jeg opplevde stadig å måtte vurdere om

et oppfølgingsspørsmål faktisk var relevant, og om det var for nærgående. Det var en balansegang mellom å grave etter dypere kunnskap og erfaringer, og å ikke skulle grave for dypt og personlig i informantens liv. Det var viktig for meg at den erfaringen informantene delte ble delt på hens egne premisser, og ikke fordi de følte seg presset. Jeg tydeliggjorde dette ved å fortelle informantene at de ikke behøvde å svare hvis de ikke ønsket det selv. Dette var noe jeg opplevde som særlig utfordrende under de første intervjuene, men som ble lettere etter hvert som jeg hadde mer erfaring i rollen som intervjuer.

4.9 Forskerrollen

Individuelle intervju *kan* ha en viss privat karakter som minner om en samtale. Særlig for informanter som ikke er vant med intervjusituasjonen, kan intervjuet minne om en personlig samtale eller ulike former for profesjonelle samtaler som for eksempel i terapi (Skilbrei, 2019, s. 65). Som nevnt tidligere tok jeg meg tid til å fortelle informantene om hvordan en intervjusituasjon foregår, og hvordan den skiller seg fra en vanlig samtale. Jeg anså dette som viktig fordi intervjusituasjonen var uvant for informantene. Selv om intervjuet kan minne om en samtale, er det en asymmetri i maktforholdet mellom informant og intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2009, ss. 52-53). Jeg prøvde så godt jeg kunne å tydeliggjøre min rolle i forskningsprosjektet og intervjuet, uten at det skulle virke for alvorlig og skremmende.

Når det kommer til å tre inn i rollen som forsker var det viktig for meg å ha en bevissthet rundt hvem jeg er, og hvilke signaler jeg sender ut. Informantenes og min alder var en del av denne vurderingen. Jeg er selv 25 år, og verken er eller ser veldig mye eldre ut enn informantene mine. Samtidig er jeg utdannet sosionom, og er godt i gang med arbeidet med en mastergrad. Jeg brukte mye tid på å reflektere over hvordan mitt utseende, min alder og utdanning kunne påvirke intervjuet. Både intervjueren og informanten har noen forventninger om hvem den andre er, og dette bidrar til å skape rammer for kommunikasjonen i intervjusituasjonen (Tjora, 2021, s. 133). Jeg var særlig spent på om mitt utseende og alder ville være en utfordring eller snarere en tillitsvekkende fordel. På den ene siden tenkte jeg at det ville jevne ut noe av maktbalansen mellom oss, og på den andre siden var jeg urolig for at min faglige tyngde og kredibilitet ville bli svekket. Jeg opplevde dog at informantene ble fort komfortable med meg. Flere stilte meg spørsmål om min utdanning, masteroppgaven og hva jeg ønsket å jobbe med når jeg var ferdig. Samtidig som jeg svarte på spørsmål var jeg påpasselig med å holde en profesjonell tone.

4.10 Vurdering av oppgavens kvalitet

I dette kapitlet har jeg forsøkt å redegjøre for min prosess så detaljert som mulig. Jeg har beskrevet hele prosessen fra start til slutt, med beskrivelser av konkrete handlinger, min rolle i forskningsprosessen, samt begrunnelser for vurderinger og avgjørelser. Dette gir et grunnlag for at andre kan gjøre selvstendige vurderinger av min oppgaves kvalitet og troverdighet.

Validitet handler om hvorvidt det er et samsvar mellom målingen som blir gjort, og det fenomenet man forsøker å undersøke (Johannessen et al., 2016, s. 67). Min oppgave baserer seg på intervjuer med ni informanter som alle har erfaring med å være under barnevernets omsorg. Videre har de alle erfaring med det å forsøke å etablere seg i egen bolig, etter å ha bodd på institusjon og/eller fosterhjem. Jeg valgte, som nevnt, å ekskludere den tiende informanten, da materialet fra det intervjuet ikke bidro til å svare på problemstillingen. Dette var et bevisst valg for å styrke oppgavens validitet. Alle mine informanter er dermed relevante bidragsyttere til å svare på, og belyse oppgavens tema og problemstilling. Størrelsen på mitt utvalg har vært adekvat med tanke på oppgavens omfang, men kan samtidig sees på som en svakhet i en større forskningsmessig kontekst.

Mine beskrivelser og refleksjoner i metodekapitlet, samt presentasjonen av funnene legger grunnlaget for å vurdere forskningens gyldighet. I diskusjonsdelen vil funnene fra dette prosjektet bli sett opp mot blant annet eksisterende forskning på feltet. Tjora (2021, s. 262) skriver at gyldighet testes i dialog med forskersamfunnet som kommunikativ gyldighet. Funnene vil altså bli sammenstillet med tidligere funn og allerede etablert kunnskap. Dette er en måte å få testet og begrunnet min forsknings gyldighet.

Det at man finner støtte for egne funn i tidligere forskning kan også sies å gi en form for generaliserbarhet (Skilbrei, 2019, s. 89). Samtidig har mitt mål ved denne forskningen ikke vært å skape fullstendig generalisert kunnskap, ettersom min oppgave fokuserer på personlige erfaringer og refleksjoner. Det jeg derimot har forsøkt å gjøre er å vise fram mangfoldet i erfaringer hos mine informanter, og peke på både sammenfallende og motstridende erfaringer. Som nevnt tidligere er barnevernsfeltet mangfoldig, både i form av mennesker med ulike kulturelle og etniske bakgrunner, seksuell legning og psykiske, fysiske, økonomiske og sosiale utfordringer. Dette taler for at man har behov for kunnskap og forskning som viser

både generelle behov hos de sårbare gruppene, men også behovet for individuell tilpasning til hver enkelt sak.

Videre er det en styrke at jeg har vært tilknyttet et forskningsprosjekt. Dette innebærer at jeg har hatt tilgang til erfarne forskere, som har kunnet komme med innspill til datainnsamling og metodevalg. Min veileder har også kommet med mange gode tilbakemeldinger og refleksjoner knyttet til analyse og fremstilling av oppgaven. Dette har bidratt til sikre høyere kvalitet i alle ledd av oppgaven.

Reliabilitet, eller pålitelighet, dreier seg om nøyaktigheten av datamaterialet, hvilken data som blir brukt, hvordan den blir samlet inn og hvordan den blir bearbeidet (Johannessen et al., 2016, s. 15). Med tanke på denne oppgavens reliabilitet kan det faktum at jeg kun har gjennomført halvparten av intervjuene være en aktuell problemstilling. Jeg var altså ikke til stede under fire av intervjuene, og fikk dermed ikke møtt informantene, hørt tonefallet, og sett kroppsspråket deres under intervjuet. Dette kan ha ført til at jeg har gått glipp av et større bilde, og i ytterste konsekvens feiltolket informantens utsagn. Samtidig har min medstudent og jeg tatt de grepene vi kunne for å forhindre slike feiltolkninger, og ivareta reliabiliteten. Vi diskuterte hvordan vi skulle transkribere, hvilke tegn vi skulle bruke for å beskrive ulike lyder og hvor detaljerte transkripsjonene skulle være. Vi ble enige om å transkribere så ordrett, detaljert og presist som mulig, slik at den andre skulle få et så nøyaktig bilde av situasjonen som mulig. På tross av at vi har tatt forhåndsregler for å sikre likhet, er det viktig å være bevisst på at selv om man skriver nøyaktig de samme ordene i en transkripsjon, kan man få helt ulike betydninger, avhengig av hvor man for eksempel velger å sette komma og punktum. Allerede når man velger hvor man setter komma og punktum er man i gang med fortolkningsprosessen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 193).

Videre har vi sittet ved siden av hverandre på mastersal, og samarbeidet tett under hele prosessen. Vi har snakket sammen om intervjusituasjonene, har fortalt hverandre hvordan stemningen var, hvordan informanten oppførte seg og så videre. Hvis jeg har vært usikker på hva en informant har ment med et utsagn, eller hvordan det ble lagt frem, har jeg spurt min medstudent. Ved å spørre hverandre og gi så detaljerte beskrivelser som mulig, uten å gå på bekostning av informantens anonymitet, har vi jobbet for å ivareta oppgavens reliabilitet.

5.0 Presentasjon av funn

I det følgende kapittelet vil jeg presentere de empiriske funnene fra intervjuene og analysen. Formålet er å belyse problemstillingen: «Hva er unge som har vært plassert utenfor hjemmet opptatt av når de skal etablere seg i egen bolig?».

I analysen kommer det frem at tidligere erfaringer med å være plassert utenfor hjemmet, preger etableringen av et liv i egen bolig. Et gjennomgående tema hos informantene er hva som skal til for at en bolig føles som et hjem. Ved spørsmål om hva som er positivt ved deres nåværende bosituasjon var det flere som på eget initiativ svarte at de følte seg hjemme, eller «mer enn vanlig hjemme». Dette tyder på at hjemmefølelsen og det at et hjem er mer enn bare en fysisk bolig, er noe de fleste informantene er opptatt av.

Da de unge voksne ble bedt om å beskrive hva som skal til for at et sted skal føles som et hjem trakk de fram mange ulike elementer som handlet om følelsesmessige, relasjonelle og materielle sider ved det å bo. Ettersom dette er et empiridrevet prosjekt, dannet disse aspektene grunnlaget for mine hovedfunn. Hovedfunnene som presenteres er 1) *følelsesmessige sider ved å bo*, 2) *relasjonelle sider ved å bo* og 3) *materielle sider ved å bo*. Disse er delt inn i underkapitler. Hovedfunnene må sees i sammenheng med hverandre, ettersom de gjensidig påvirker hverandre. Det er for eksempel vanskelig å ha en relasjon uten at det er følelser knyttet til den, og i noen tilfeller vil materielle sider ved en bolig kunne påvirke den relasjonelle siden ved å bo, for eksempel knyttet til å ha besøk. Disse tre hovedfunnene la grunnlaget for at jeg valgte Allardts veldferdsdimensjoner som teoretisk perspektiv i oppgaven.

Informantene har, som tidligere nevnt, ulike erfaringer med det å være plassert utenfor hjemmet. En har kun bodd i et fosterhjem hos slektninger, og har opplevd både plasseringen og overgangen til egen bolig som stabil. Noen har bodd i institusjoner, og hatt positive opplevelser med både institusjon og overgang til egen bolig. Flertallet av informantene har bodd i mange ulike institusjoner, for noen også fosterhjem og beredskapshjem, og har opplevd større utfordringer på ulike måter i forbindelse med etablering i egen bolig. Årsakene til utfordringene er sammensatte, og har vært både like og ulike for informantene. For noen har psykiske helseproblemer og rus skapt utfordringer, og for andre har manglende kunnskap om og ferdigheter knyttet til det å bo alene vært vanskelig. Videre har økonomisk og praktisk støtte fra barnevernet eller NAV i noen tilfeller har skapt utfordringer, og noen har møtt på fordommer og skepsis til deres barnevernsbakgrunn på det private boligmarkedet.

5.1 Følelsesmessige sider ved å bo

Gjennom mine analyser kommer det frem at det å ha et sted å bo kan innebære mer enn å kun ha et tak over hodet og en fysisk konstruksjon å vende tilbake til. De unge voksne knyttet mange ulike følelser til det å bo, og til hva et hjem er for dem. Det var varierende i hvor stor grad de valgte å snakke om følelser. Noen var veldig knyttet til hjemmet sitt, og tilla det stor følelsesmessig verdi. Andre beskrev det mer nøkternt, og kunne for eksempel fortelle at det å ha egen bolig hadde stor betydning for dem, uten å utdype dette noe videre.

5.1.1 Makt og avmakt i egen livssituasjon

Et moment som blir trukket fram av nesten alle informantene er det å ikke kunne bestemme selv når og hvor de skal flytte. Dette var en opplevelse de fleste fikk erfare en eller flere ganger i løpet av oppveksten, i forbindelse med å bli plassert utenfor hjemmet. Informantene har altså opplevd ulik grad av mulighet til å medvirke i sin egen situasjon gjennom sin tid under barnevernets omsorg. En informant beskriver sin første kontakt med barnevernet og sin første plassering slik:

Jeg var veldig ung i starten da jeg først flyttet. Da jeg var 9 år, da forstod jeg ikke så mye hva som skjedde. Det var mer kidnapping, følte jeg. Jeg var veldig liten først, skjønnte ikke en shit as.

Mann, 19 år

Informanten beskriver her en avmaktsfølelse som følge av at han ikke forstår situasjonen. Bruken av ordet *kidnapping* understreker følelsen av at han opplever at han ikke kan påvirke situasjonen eller beslutningen. Muligheten til medvirkning skal øke i takt med modenhet og alder, jmfør Bvl. §1-4. Denne informanten beskrev her en hendelse fra da han var barn, og at han derfor ikke forstod situasjonen og sine muligheter. Samtidig er kunnskap en forutsetning for medvirkning, og slik det framstår beskriver informanten en følelse av å ikke forstå hva som skjer og hvorfor han må flytte. Denne informanten hadde en etnisk minoritetsbakgrunn. Han og en annen av informantene med etnisk minoritetsbakgrunn fortalte at de hadde manglende kunnskap om hva barnevernet er og gjør, da de først kom i kontakt med dem. Informanten beskriver videre at han fikk økt kunnskap etter hvert som han ble eldre, men at følelsen av lite reell medvirkning i sin situasjon vedvarte.

Men når jeg ble eldre, så begynte det der ... Når jeg krevde mer og begynte å forstå mer så begynte jeg å kreve mer. Og de begynte å fortelle rettighetene mine og tiltakene vi skulle ha plan om, men det var ikke ... Det var bare ord, jeg vet ikke.

Mann, 19 år

En av de yngste informantene fikk flytte til egen leilighet fra institusjonen hun bodde på, selv om hun ikke har fylt 18 år. Hun har også en etnisk minoritetsbakgrunn, og beskrev at hun følte hun ikke passet inn på institusjon. Frem til hun ble plassert første gang hadde hun hatt lite kontakt med majoritetsbefolkningen. Det var uvant å bo på institusjon i en på mange måter fremmed kultur med kun norske mennesker som kommuniserte annerledes og spiste annen mat enn hun var vant til. Hun hadde derfor et stort ønske om å bo alene. I hennes situasjon ble hun lyttet til, og hun fikk være med på å medvirke i beslutningen om hvordan hun skal bo. Hun beskriver dog at prosessen med å få til dette ikke var enkel.

Greia var at når jeg flyttet inn på den institusjonen jeg flytta fra nå, planen var at jeg skulle flytte ut etter tre måneder for meg selv. Det var det jeg planla liksom, og det jeg snakka med barnevernet om. De sa til meg at jeg ikke skulle bo der lenge, og så bodde jeg der i over ett år. Så det var mye frem og tilbake. (...) Altså det var mye vanskeligere når jeg bodde på institusjon på grunn av masse ting. Det jeg alltid har ønsket meg var å flytte for meg selv liksom. Og jeg har alltid kriget for det siden jeg flyttet inn på institusjon. For jeg følte at jeg aldri passet inn på institusjon. Så nå som jeg har fått mitt eget hjem, så føler jeg ikke at det er så mye å krangle over da, eller slåss for. Eller krige for. Jeg synes det går ganske greit.

Jente, 17 år

Informanten hadde levd i flere år med en følelse av at maten, rutinene og kulturen på institusjonen var fremmed, og ikke tilpasset henne. Sitatet viser hvordan det å oppleve å få medvirke, og dermed få makt over egen livssituasjon, ga henne en ro.

For enkelte av informantene er avmaktfølelsen av å ikke bestemme selv når og hvor de skal flytte, noe som har fulgt dem videre inn i voksenlivet. To av informantene bor, eller har bodd, i botiltak med begrenset botid. Dette er tiltak hvor de bor i en egen leilighet, men har tilgang på bistand fra personal dersom de har behov for dette. Den ene informanten som fremdeles bor i et botiltak, kalt Foyer, beskriver sin nåværende bosituasjon som ustabil, og som noe hun

ikke har makt til å bestemme på egenhånd.

Det er litt sånn uklart akkurat nå. Fordi jeg ble fortalt at jeg kunne bo her til jeg fyller 25, og nå så er det litt mer uklart. Eh, så det, det er litt skummelt. Jeg har, rett før jul så søkte jeg Ungbo. Som just in case sikkerhet. Eh, men jeg, ja, er litt usikker. Så det er litt sånn, litt stress.

Kvinne, 21 år

Dette er en informant som har slitt med dårlig psykisk helse i mange år. Hun beskriver selv at hun er veldig fornøyd med å bo et sted hvor hun har muligheten til å øve seg på å være selvstendig, men at uvisshet rundt hvor lenge hun kan bli boende påvirker henne negativt. På spørsmål om hvordan denne usikkerheten påvirket hverdagen hennes svarte hun:

Det er en veldig stor stressfaktor. De som jobber her er veldig hyggelige. Og jeg vet at jeg kommer ikke til å bli kastet ut i morgen. Og de kommer heller ikke til å, til å aktivt kaste meg ut om en måned. Men på grunn av den hjernen jeg har, så er det fortsatt en sånn klump som legger seg i magen. Og det, det stresser meg veldig mye hverdagen.

Kvinne, 21 år

Utryggheten de unge har følt ved å ha begrenset medvirkning og å ikke kunne bestemme selv hvor lenge de skal bo et sted, har for mange ført til et behov for forutsigbarhet og stabilitet i voksenlivet. Alle informantene som bor for seg selv leier bolig, men flere har problematisert usikkerheten dette fører med seg. Dette vises blant annet i den neste informantens svar på hvilke ønsker hun har for framtiden med tanke på bolig. Hun har tidligere bodd i et tiltak med maks tre års botid, og leier nå en leilighet på det private markedet. Hun uttrykker å være veldig fornøyd med leiligheten, men forteller samtidig om et ubehag ved usikkerhet som følger med å leie en leilighet på det private markedet.

Jeg har lyst til å ha noe som er mitt, helt eget hvor ingen kan, teoretisk sett, kaste deg ut. Gjerne tar ansvaret, og alt det der. Men de kan øke prisene eller, alt kan skje. Selv om du er den perfekte leieboer. Det er liksom sånn, noen andre som bestemmer ting.

Kvinne, 22 år

Jeg føler det er litt mer forutsigbart. For hvis du leier så kan det hende at du må flytte ut. Da er det på en måte ikke ditt, da. Sånn ordentlig ditt. Og så med hus og sånn kan du bestemme selv hvordan det skal være.

Kvinne, 20 år

Flere av informantene bruker begrepet å «bli kastet ut» når de snakker om overgangene mellom bosituasjoner de har hatt eller har. Begrepet blir brukt både i forbindelse med det å fylle 18 og måtte flytte ut fra institusjon, kommunale botiltak og private leieforhold de har bodd i etter fylte 18 år. Dette uttrykket er beskrivende for den avmaktsfølelsen og begrensede muligheten til medvirkning de har følt i situasjonen.

5.1.2 Ro og uro

På spørsmål om hva det betyr for de unge å ha sin egen bolig, svarte seks stykker at det betyr veldig mye, en svarte at det betød «*på en måte ingenting, og på en annen måte en del*», og en svarte at det ikke betydde så mye for ham, fordi han følte seg trygg på at «*uansett hva som skjer, så har jeg et sted å bo*», og en svarte at det ikke betydde noe for henne.

Flere av informantene knyttet hjemmet sitt til en indre ro, og pause fra bekymringer og stress. Dette var spesielt tydelig hos de informantene som bor alene. De beskrev en frihet til å være seg selv, ha kontroll på sine egne ting, ta seg til rette og kunne gjøre det de vil uten å måtte tenke på hvordan det påvirker andre rundt.

Trygghet, eh, og rom, tror jeg. Trygghet og rom til å bare puste.

Kvinne, 21 år

Jo, jeg ... Hva heter det. Gir meg egentlig, gir meg mye mindre stress. Mye mindre ... hva heter det. Overtenking. Assa, det er deilig å bare kunne gå til kjøkkenet og hente seg mat uten å tenke over at noen sitter i stua. Eller at noen randome mennesker bare sitter i stua, og bare sitter der.

Mann, 19 år

På spørsmål om hvor en av informantene følte seg hjemme, svarte hun sengen sin. Hun brukte kun soverommet til å sove, og forbant dette med fullstendig frihet og avslapning. Soverommet og sengen er et sted hun finner ro, hvor hun ikke har noe mer å tenke på, planlegge eller

bekymre seg over.

... Senga mi når jeg sover. Ja, da føler jeg meg hjemme. (...) Jeg går inn på soverommet når jeg legger meg liksom. Og jeg har alt klart. Jeg har vaska alt. Jeg har klær til neste dag, jeg har planlagt alt liksom. Jeg har ingenting igjen. Jeg føler, ja.

Jente, 17 år

De fleste informantene forbinder altså boligen sin med et sted å kunne slappe av, og gjøre det de selv ønsker. De forbinder det med å være trygg, og for mange å kunne finne roen. En av informantene forteller at hun ikke har klart å finne denne roen. Hun har en ganske konstant uro, og kobler dette sammen med mange flyttinger, både i barndommen og etter at hun ble myndig.

Fem bosituasjoner. Oi, dæven! (Ler). Ja, fem forskjellige bosituasjoner etter at jeg ble 18 da. Så det ... Ja. Jesus Christ, jeg flytter mye ass. Jeg legger jo ikke merke til det selv vet du, man blir så rar i hodet av å flytte på så mange institusjoner. Man blir skikkelig rar i hodet, man er ikke vant til å sitte i ro på en plass, liksom. Så det er jo det som er litt kjipt med det her også, altså institusjoner preger folk hele livet, liksom. For jeg klarer jo ikke å være i en leilighet mer enn en måned, liksom, skjønner du? Så det er litt rart og skummelt, på en måte.

Kvinne, 19 år

Sitatet tyder på at det å flytte mye, kanskje spesielt i de formative ungdomsårene, påvirker informantens evne til å finne roen. Uttalelsen «jeg legger ikke merke til det selv», kan tyde på at det er vanskelig å ta innover seg alle de ulike bosituasjonene, og hvordan dette påvirker henne. Dette viser at stabilitet er en viktig forutsetning for ro og trygghet. De fleste av informantene har klart å finne denne roen etter flere år med ustabilitet og uro, mens enkelte fremdeles opplever at tidligere erfaringer preger evnen og muligheten til å slå seg til ro på et sted.

5.1.3 Selvstendighet

I forbindelse med å skulle flytte for seg selv, og ta vare på sitt eget hjem, var det mange av informantene som snakket om følelsen av selvstendighet, frihet og ansvar.

Jeg føler at det er ganske voksent. Man blir på en måte mer selvstendig og sånt. Så det betyr mye egentlig, at jeg har et eget sted nå.

Kvinne, 20 år

Ehm. Det er den leiligheten jeg har følt meg mest selvstendig i Følt meg, følt meg, mest hjemme. Dette er den første leiligheten jeg har fått hjemme-følelsen.

Kvinne, 22 år

De fleste trakk fram følelsen av selvstendighet som noe positivt, som de forbant med å være voksen, og som de var stolte av.

Jeg har fått, har ikke fått tilbud om liksom ... Altså jeg snakker ikke så, jeg har begynt å snakke mye med faren min. Men han har ikke vært der på en måte. Fordi det har vært fysisk umulig, liksom, ikke fordi han ikke ville. Men da har det vært sånn ... Jeg har likt den følelsen at jeg kan fikse ting selv, til en viss grad. Så det betyr jo litt at jeg liksom står for mine egne ting. Men samtidig så er det man må bare ha et sted å bo.

Mann, 21 år

Denne informanten har opplevd en turbulent ungdomstid med mye flyttinger, og flere flyttinger etter fylte 18 år. Han har ikke hatt mye familie rundt seg, og har til tider opplevd å stå veldig alene i situasjoner. Dette, kombinert med rusutfordringer gjorde at han ikke alltid har følt at han mestret å for eksempel ta vare på stedet han bodde. Det betyr derfor mye for han at han klarer ting på egenhånd, både i livet og å ta vare på boligen.

En annen informant knytter selvstendigheten til frihet. Hun beskriver det som at hun kan bli mer av seg selv i leiligheten sin. Selvstendigheten hun føler byr på økte muligheter for livsutfoldelse. For henne var det å flytte for seg selv en lettelse.

Frihet. Altså jeg kan bestemme når jeg vil ut, når jeg vil sove for eksempel, når jeg vil spise. Det er masse frihet liksom. Jeg kan bli mer av meg selv. Det er ikke noe jeg tenker på at, liksom det jeg liker med å bo alene er at jeg kan kle meg akkurat som jeg vil, jeg kan gå naken og sånt. Men ikke, jeg tenker å fikse meg gardiner her. Jeg har ikke fiksa meg ennå. Sånne ting. Altså jeg kan gjøre hva enn jeg vil liksom. Og ingen, det plager ingen.

Jente, 17 år

Andre igjen beskriver at overgangen fra institusjon til egen leilighet og selvstendighet opplevdes utfordrende og overveldende. Særlig de informantene som hadde rusutfordringer da de flyttet for seg selv første gang, forteller at selvstendigheten de opplevde ikke nødvendigvis førte til at de tok godt vare på seg selv og leiligheten.

Fordi jeg tok masse, masse, masse dumme valg i starten. Jeg hadde det ikke bra. Jeg hadde veldig mye rusproblemer i starten, veldig store rusproblemer egentlig. Ikke noe lenger da, heldigvis. I am done with that shit. Jeg hadde veldig store rusproblemer. Det var ikke stabilt i det hele tatt, jeg følte at jeg lekte russisk rulett med livet mitt hele tiden. (...) Leiligheten ble jo ødelagt hele tiden. Hadde, jeg fulgte ikke med. Jeg tror kanskje noen brøyt seg inn noen ganger, jeg vet ikke. Jeg fulgte ikke med. (...) Når du er så ung og bor så sentralt så er det, da er det veldig lett å komme over ting, da. Det blir lett å finne ting og sånn. Lett å, altså hvis du går på veien hjem på kvelden og så plutselig ser du noen som tar litt drugs her og der ... Så er det lett å bli påvirket, altså det er lett å, ja, dette over på noe. Jeg vet ikke.

Mann, 19 år

Han vektla to faktorer som hadde innvirkning på rusproblemene: boligens plassering og nærmiljø, og støtte fra det offentlige hjelpeapparatet. Han var tydelig på at hans første bolig var plassert i et miljø som hadde negativ innvirkning på hans rusproblemer. Han mottok samtidig lite eller ingen støtte og bistand fra barnevernet eller andre instanser. Denne informanten har ikke lenger rusproblemer, bor i en kommunal leilighet i et område som ikke er preget av rus og får oppfølging av en instans som barnevernet betaler for.

Informantene snakker om selvstendighet, og forbinder dette med en følelse av å være voksen, og å kunne utvikle seg selv. Mine analyser viser at de knytter selvstendigheten til det å klare

hverdagslige gjøremål, være en god leietaker og generelt sett føle at de har oversikt og kontroll over hva som må gjøres i hjemmet og livet generelt. Det fremstår ikke som selvstendighet blir oppfattet som synonymt med uavhengighet. Det er ingen av informantene som utelukker behovet for hjelp, særlig i startfasen. Flere uttaler at de skulle ønske de fikk tettere oppfølging, og de som har fått det uttrykker takknemlighet for å få støtte mens de prøver seg fram i livet.

5.2 Relasjonelle sider ved å bo

Et annet aspekt ved det å bo og følelsen av et hjem var relasjoner, støtte eller mangel på støtte fra nettverk. Det var noe varierende i hvor stor grad informantene knyttet relasjoner til følelsen av et hjem. For noen hadde støtte og nærhet stor betydning for det å føle seg trygg i sitt nye hjem, mens for andre var det å kunne trekke seg tilbake et viktig poeng.

5.2.1 Å bo alene

På intervju tidspunktet bodde seks av informantene alene i egen (leid) bolig. En av disse var en kommunal bolig som var plassert i et nabolag som var lite egnet for informanten, fordi det i hovedsak bodde eldre og pleietrengende mennesker der. Han hadde planer om å flytte, og det var da viktig for ham å fortsette å bo alene. En annen informant bodde for seg selv i egen leilighet, men hadde tilgang på personale, en bodde hos sin biologiske mor, og en bodde hos en (voksen) person han beskrev som en venn som samtidig var som en slags farsfigur. Alle informantene som bodde alene, fortalte at det å bo alene er viktig for dem. For de som har bodd på institusjon, hvor man er konstant omgitt av folk, beskriver de unge at det er en deilig følelse å være for seg selv i egen leilighet. Mange beskriver at de gledet seg til å kunne flytte fra institusjonen og inn i egen leilighet.

Så det betyr mye egentlig, at jeg har et eget sted nå. For det har jeg ventet på lenge (ler). Flere år og har bare gledet meg til den dagen jeg skulle flytte ut, liksom.

Kvinne, 20 år

Det er sånn, jeg kunne aldri bodd i et kollektiv. Så det betyr jo ganske mye å bo alene, sånn sett. Jeg hadde aldri gått i et kollektiv.

Kvinne, 22 år

Det å bo alene knyttet for de fleste til frihet til å kunne gjøre hva man vil, spise hva man vil og bruke penger på det man selv ønsker. En av informantene beskriver det å flytte for seg selv som befriende, men når han ser tilbake på den situasjonen i ettertid, ser han at han ikke nødvendigvis tok valg han ville tatt i dag. På spørsmål om hva som var positivt med bosituasjonen svarte han å bo alene.

Det var digg på en måte. Altså jeg klarte kanskje ikke å ta vare på den leiligheten som jeg burde, men det var digg å være helt alene på en måte. Hvor sunt det var for meg er jo et annet spørsmål. Men jeg synes jo det var greit å være alene, kunne gjøre absolutt hva jeg ville.

Mann, 21 år

Samtidig som at informanten trakk fram det å bo alene som noe positivt, var dette også svaret han ga på spørsmål om hva som var negativt. Han hadde et klart skille mellom hva han følte da, og hvordan han ser på situasjonen i ettertid. Han mener at det å bo alene som ung og sårbar førte til at han ble værende i et negativt mønster. Han er en av tre informanter som trekker fram at det å være veldig ung, ha rusutfordringer og flytte for seg selv byr på utfordringer.

*Å være alene. **Veldig** alene. Jeg har ikke hatt særlig mye familie rundt meg, så det var meg og de jeg var kjent med liksom. Og da er det lett å falle vekk fra skole, og heller ty til å bare være med venner, eller ha besøk hele tiden, eller bare droppe skole og sitte og røyke og ruse meg og bare gjøre piss liksom. Og så, i hvert fall det å være alene gjorde det vanskelig å komme vekk fra de tingene. Fordi da er det, den boblen jeg har rundt meg. Så det synes jeg var negativt, hvert fall tenkt på mye i ettertid, det var derfor jeg dro til folkehøyskolen.*

Mann, 21 år

I dag bor han i en annen leilighet, har jobb, tar opp fag og trives veldig godt med å bo alene. Han mener det å flytte og komme seg ut av både miljøet og et negativt handlingsmønster var viktig for å løse rusutfordringene. Han har også hatt en nær voksen som har fulgt ham i mange

år, støttet ham og stilt krav, noe han mener er det som har betydd mest for at det har gått bra med ham.

Det å oppleve å bo i en bolig hvor det stadig kommer folk ut og inn, uten at man selv har noe kontroll på når og hvem som kommer, har påvirket behovet for å bo alene. Dette gjelder spesielt for de informantene som har bodd lang tid på institusjon.

Jeg føler meg hjemme-hjemme hos meg nå, alene. Jeg har aldri følt meg hjemme på en institusjon. Eller, jeg har følt meg hjemme på institusjon, inne på rommet mitt, for det er der ... Resten er jo faen meg et sted folk får bare komme inn og ut ifra. Det er et hus der folk kommer inn og ut, det er ikke et hjem. You know. (...) Altså, privatiseringen jeg har fått nå liksom, det privatlivet jeg har fått nå, det der at jeg ikke får randome mennesker, voksne mennesker inn i livet mitt. Det er det som har fått meg til å føle meg som hjemme, liksom. At jeg kjenner privatlivet, kjenner at det der ... Jeg fikk sånn skikkelig sånn ick (avsmak) på slutten av institusjonen, skjønner du? For da begynte jeg å bli eldre, begynte jeg å forstå hva menneskene er her for og hva hele liksom ... Ja, begynte å skjønne at de her kommer hit for å jobbe med meg, for å gi meg liksom forebyggende tiltak. Men jeg synes det ble weird, liksom. Synes det ble weird å gå rundt i et hus der det kommer mennesker inn og ut, ikke sant. For det er jo ikke normalt, det er ikke sånn det fungerer. Livet er jo ikke sånn. Så, jeg hadde bare lyst til å gå ut så fort som mulig. Jeg synes det ble rart, synes det ble weird, synes det ble ick. Ville ikke se andre mennesker, ble lei av å se mennesker. Så nå, det privatlivet gir meg en hjemmefølelse.

Mann, 19 år

Sitatet viser privatlivets betydning for denne informantens følelse av å ha et hjem. For ham er det viktig at de menneskene som befinner seg i hjemmet hans er mennesker han har en trygg relasjon til, og at han har kontroll over hvem som befinner seg i hjemmet.

En av informantene skilte seg fra de andre ved at hun la sterkt vekt på at hun verken ville eller klarte å bo alene. Hun knyttet også dette til erfaringen med å ha mange folk rundt seg på institusjon, bare at det i hennes tilfelle hadde motsatt effekt. I intervjuet snakket hun mye om hvordan det å ha bodd på institusjon har påvirket henne negativt.

*Men det er litt sånn, etter man har bodd på institusjon så lenge så blir man litt redd for å være alene, ikke sant. Så, jeg prøvde å flytte alene, men det gikk ikke så veldig bra. (...) så da flyttet jeg til min egen leilighet på *sted i by*. Og da var det litt sånn kommunal leilighet opplegg. Og det var helt jævlig. Jeg takler ikke å være alene, etter å ha bodd så mye på institusjon, vet du. Jeg har hatt folk rundt meg hele tiden, liksom. Og da, det blir ikke bra å være alene, da.*

Kvinne 19 år

Hun forteller at hun ikke har et sted hvor hun føler seg hjemme. På spørsmål om hva som skal til for at et sted skal kunne føles som et hjem trekker hun fram at det må være mennesker rundt henne.

Og at det er folk rundt meg da, det føles også som et hjem. For hvis jeg, liksom, jeg er vant til kaos, vet du. Vant til skikkelig mye kaos, og da blir det veldig rart når det plutselig, det blir plutselig helt stille rundt deg, vet du. Så det er kjemperart. Så det er jo at det er litt leven og at det er mine ting, egentlig. Det er det som får det til å føles som et hjem, da, tror jeg.

Kvinne, 19 år

Selv om hun ikke har et sted hun føler seg hjemme, har hun tanker om hva som skal til for å få hjemfølelsen. Samtidig som hun forteller at hun er avhengig av å ha folk rundt seg, presiserer hun at det å bo med noen man har en dårlig relasjon til, og som man ikke går overens med, vil påvirke bosituasjonen negativt. For henne er hjemfølelsen knyttet til å være omgitt at mennesker hun har gode relasjoner til, noe som kan tyde på at hun har et behov for trygghet.

5.2.2 Emosjonell og fysisk nærhet

Samtidig som at de fleste informantene bor alene og foretrekker dette, var det mange av dem som snakket om nærhet til biologisk familie og andre betydningsfulle voksne. Det var snakk om både emosjonell og fysisk nærhet. Noen snakket om at det å bo i fysisk nærhet til biologisk familie var viktig for at de skulle føle seg hjemme og trygge. En av informantene pleide for eksempel å besøke sin mor og søsken omtrent hver helg, og en annen pleide å ringe moren sin når hun lurte på praktiske ting, eller hadde behov for støtte.

Selvfølgelig beliggenheten og at det er såpass sentralt og nærme mamma. Og nærme mitt miljø og hvor jeg vokste opp og de stedene jeg kjenner til.

Kvinne, 21 år

Flere av informantene har fortalt om å flytte hjem igjen for en periode. En av informantene bodde alene en stund, men flyttet hjem igjen til sin biologiske far for å tilbringe mer tid med sine biologiske søsken. Han opplevde det som fint å få mer tid med dem, men endte med å flytte ut igjen på grunn av krancling med sin far. En annen informant bor for tiden hos sin biologiske mor fordi informanten, ifølge henne selv, ikke klarer å bo alene.

Nei, det er jo bare hele forholdet til meg og mamma egentlig, er jo bare negativt. Det har aldri vært positivt, egentlig. Så det er jo veldig negativt da (ler). På en måte å bo sammen med noen man ikke går overens med, på en måte. Det er jo negativt.

Kvinne, 19 år

Hun beskriver det som positivt å bo gratis, få rent tøy og lignende, men forteller samtidig at relasjonen ikke er så god. Av den grunn anser hun sin egen situasjon som midlertidig. På tross av at situasjonen er negativ, veier behovet for å bo med noen hun har en relasjon til, og få hjelp med gjøremål, tyngre enn behovet for å bo alene. Dette er et tydelig eksempel på at de unge har behov for voksne som kan støtte og hjelpe dem.

Da følelsen av et hjem ble tematisert var det flere av informantene som knyttet hjemfølelsen til betydningsfulle relasjoner.

Og så er det han jeg bor med da. Jeg føler liksom at vi er familie, for jeg har blitt tatt inn i hans familie. Så ... jeg føler mer på det der enn jeg gjør med mine biologiske foreldre.

Mann, 21 år

*Ja, altså hjemme har jeg, altså jeg har, jeg tror *miljøterapeuten* regna sammen at jeg har kanskje flytta elleve ganger eller noe, siden han ble kjent med meg. Så hjemme har liksom bare vært der jeg har vært på en måte. Men jeg føler meg jo hjemme med de folkene som, altså hvis jeg er hjemme hos *miljøterapeuten* og sånt, så føler jeg meg hjemme der, liksom.*

Mann, 21 år

Det siste sitatet kommer fra en informant som på tross av mange oppbrudd har hatt en miljøterapeut som har fulgt ham siden han var 8 år. De har en nær personlig relasjon, og informanten kaller ham ofte fosterfar når han skal forklare relasjonen til utenforstående. Informanten har fått bo der i perioder han ikke har hatt et sted å bo, og han søker hjelp og støtte hos denne personen. Informanten beskrev overgangen fra å være på institusjon, til å bo hos noen man står nær som utfordrende:

Kanskje at det plutselig var fra institusjonen hvor jeg kunne gjøre hva f-, gjøre hva jeg ville. Og være sint og sur, til å plutselig være med noen som jeg bryr meg om liksom. Da kan man ikke være det. Og jeg tror det er måten jeg uttrykte følelser på mye av tiden min. Så det var en tilvennings sak å plutselig være tilbake i et familiested hvor det er små barn. Veldig små, altså babyer og sånne ting. Han var veldig streng på at han ville ikke ha noe rus i huset liksom. Så å liksom gå på den smellen et par ganger og sånne ting var ikke gøy på en måte, men det var ikke, kanskje feil å si negativt, da, men du skjønner.

Mann, 21

Denne relasjonen har vært, og er, svært betydningsfull for informanten. Han mener det å ha en nær relasjon til en person som er stabil over lengre tid, og som er villig til å legge inn tid, er viktig for at det skal gå bra senere i livet.

*Det å ha én person, det har nok mye å si. Når du skal drive og bytte hele tiden, så får ingen sett **deg**, tror jeg. Det tror jeg er noe av det viktigste.*

Mann, 21 år

5.2.3 Å regulere når man ønsker å være sosial

Min analyse viser at en viktig del av det å ha relasjoner til andre mennesker er muligheten til å regulere når man ønsker å sosialisere og «være i relasjonen», og når man har behov for rom og pause. Det er særlig de informantene som har bodd på institusjon, og som har opplevd lite kontroll over hvem som befinner seg i huset, som vektlegger dette.

En informant flyttet fra institusjonen han bodde på da han fylte 18, til en egen leilighet hvor han bodde alene. Han hadde hatt en positiv opplevelse med å bo på institusjon. Han beskrev det å bo alene som «ganske greit», men at det ble litt ensomt etter hvert. Han bor i dag sammen med en person, men forteller at han har eget rom og eget bad, og at huset er stort.

Dette gjør at han har mulighet til å trekke seg tilbake, og en av tingene han sier han liker med bosituasjonen er at hvis han ikke vil være i nærheten av han han bor med, så legger de ikke merke til hverandre. Denne informanten var opptatt av relasjoners betydning for følelsen av et hjem, og han har en bosituasjon hvor han får tilfredsstilt behovet for å være alene, og samtidig nærhet til en viktig person.

To av informantene, som har slitt og fremdeles sliter mye med sin psykiske helse, knyttet betydningen av boligen til muligheten til å regulere seg selv, og når de ønsket å være sosiale. Det å kunne være alene når de selv hadde behov for det, ble av begge betraktet som betydningsfullt.

Å, det betyr veldig mye. Jeg tror fordi mye av min problematikk har kommet fra betente familierelasjoner, så har det hjulpet veldig mye å bare ha mitt eget sted, som jeg kan trekke tilbake til og puste og bestemme selv når jeg har lyst til å treffe foreldre eller ikke.

Kvinne, 21 år

Så det er litt, kanskje det å, ha sin egen plass. Og liksom, du bestemmer hvem som kommer inn og det er kun du som har nøklene til din leilighet.

Kvinne, 22 år

Det er tydelig at det å kunne være sosial på egne premisser, og vissheten om at man selv har kontroll på hvem som befinner seg i leiligheten, gir informantene en trygghet. Funnene fra analysen viser at trygghet er av stor betydning for at informantene skal trives i eget hjem.

5.2.4 Hjelp og støtte

Som tidligere nevnt opplevde noen av informantene at overgangen fra institusjon til egen bolig ble stor og overveldende. Flere trekker fram kontrasten mellom å bo på institusjon med ansatte som hjalp dem med alt og var veldig «på», til å plutselig skulle ha ansvar for alt det praktiske selv. Flere beskriver også at de hadde ettervern, men likevel opplevde å få lite støtte utover det rent økonomiske.

Det var veldig, veldig greit. Veldig slitsomt i starten. Veldig ... Altså, det var noe helt nytt for meg, så. (...) Alt jeg måtte, altså, alt jeg måtte lære meg. Det var ikke bare, bare. Jeg var vant med å bli kjørt overalt, altså, var vant til å være bortskjemt. Ikke bortskjemt, men få litt mer ... Altså, det er lettere å bo på en institusjon enn å bo alene. Det er jo liksom, ha mat liksom klart i kjøleskapet. Bli kjørt der du trenger å bli kjørt. Og, ja, et rent hus da liksom. Det var veldig mye nytt, men det gikk. Altså, men det var det jeg ønsket, og før eller siden så måtte jeg bo alene og ... angrer meg egentlig ikke, men samtidig angrer jeg meg for at jeg flyttet. Jeg føler at det var ... Jeg ble av gal av å bo på institusjon, så jeg måtte gjøre det ass.

Mann, 19 år

Det var veldig hastverk når jeg skulle liksom, hiv deg ut. Når jeg kom til leiligheten, var det null oppfølging. Jeg hadde barnevernet teoretisk sett, men de var ikke der. Jeg hadde ingen kommunalhjelp, hadde ingenting. Jeg ble bare satt der en kveld, helt alene. Med alle medisinene. Jeg har aldri hatt medisinansvar alene før. Alt bare, klar deg selv.

Kvinne, 22 år

Sitatene viser eksempler på det de unge opplevde som en brå overgang fra institusjon til eget hjem. Dette er et gjennomgående funn hos de fleste informantene. Det er tydelig at flere av de unge ikke har blitt forberedt godt nok på hvilket ansvar som venter dem når de flytter for seg selv. For flere var det også problematisk at det ikke var et støttesystem på plass før de flyttet.

To av informantene har bodd, eller bor, i tiltak hvor de har tilgang på personale som skal bistå dem med det de trenger hjelp til. Den ene informanten forsøkte først å bo i egen leilighet, men flyttet til en leilighet med kommunal oppfølging på grunn av dårlig psykisk helse. Den andre informanten flyttet direkte fra institusjon til bolig med støtteordning. Begge kvinnene var veldig positive til denne formen for hjelp og støtte. Hun som fremdeles bor i botiltaket beskriver å få både emosjonell og praktisk støtte, noe som er viktig for henne psykiske helse.

(...) så var det mye snakk om sånn om jeg skal flytte ut til egen hybel, eller om jeg skal fortsette å være i, i systemet. Og det ble jo, ble jo system. Men jeg er veldig fornøyd med at jeg ble plassert her, fordi det har gitt meg rom til å øve meg på å være mer selvstendig. Om jeg er flink til å være selvstendig, det, det er en annen sak, men det

har gitt meg rom til å liksom stå på egne ben. (...) Ja, de, i stedet for på institusjonen hvor de ansatte er veldig, veldig på, så kan jeg heller nå ut til de ansatte her og sånn spørre sånn «å, hjelp», betale regning eller ta en kaffe med meg, ja.

Kvinne, 21 år

Jeg fikk hjelp til å strukturere ting. Selv om jeg skjønnte mye så måtte jeg faktisk få det inn med teskje og skjenne det ordentlig. Så var det en finere leilighet. Og så de ansatte var jo veldig positivt for min del. Å få hjelp til daglige ting og (utydelig tale). Hjelp med skole, hjelp med alt.

Kvinne, 22 år

En annen informant får ettervernsoppfølging av en ansatt ved institusjonen han bodde på, i tillegg til ettervern fra barnevernstjenesten. Han var veldig fornøyd med ordningen, og følte at han fikk god støtte, både praktisk og emosjonelt. Han opplevde stabilitet, og følte seg sikker på at det meste vil ordne seg dersom det skulle oppstå noen utfordringer. For ham var relasjonen til hovedkontakten på institusjonen særlig betydningsfull, og han sa selv at han ikke hadde ønsket den samme oppfølgingen dersom den kom fra noen andre.

Jeg synes det er kjekt at jeg liksom, barnevernet for eksempel spør hvordan det går med meg hver tredje måned, og liksom hva ståa i livet mitt er. Om det er noe jeg trenger hjelp med og sånt. Og så er jeg jo veldig glad for at jeg møter han som følger meg opp annenhver uke. Fordi vi har en god relasjon. Så det synes jeg er ganske greit.

Mann, 21 år

Dette viser at det ikke kun er det å motta tiltak og hjelp som er viktig, men at relasjonen har stor betydning for hvordan hjelpen tas imot.

5.3 Materielle sider ved å bo

Det siste hovedfunnet handler om selve boligen som en fysisk konstruksjon, dens utseende og dens innhold i form av møbler, eiendeler og pyntegjenstander. Når informantene snakket om sitt hjem og sine tidligere bosituasjoner var boligens utseende og utforming av stor betydning for at den skulle føles som et hjem.

5.3.1 Boligens utseende

Når det kom til de materielle sidene ved å bo var mange av informantene opptatt av normalitet, og at stedet måtte «se ut som et hjem». En av informantene fortalte for eksempel at han hadde møblert hybelen sin slik at det skulle føles som hjemme.

En av de største tingene er at gulvet ser normalt ut. I den andre leiligheten så var det sånn belegg opp til kantene på veggene. Det var sånn ... De hadde sånt sprinkelanlegg, så de måtte ha sånn der kanter. Her er det vanlig parkett og bare det føles ut som det er hjemme. Også kan det, altså, det at det ikke er blått bad og ikke er ... At det er vanlige fliser på badet, det er vanlige farger. Det er litt for hvitt her, men altså jeg får lov å male. Jeg får lov å gjøre det jeg egentlig vil.

Kvinne, 22 år

I dette sitatet kommer det tydelig frem hvordan det å ha bodd i institusjoner og kommunale boliger utseendemessig ikke har følt som et hjem for informanten. Hun hadde observert en del fellestrekk ved institusjoner og kommunale boliger, som blant annet handler om at boligens utrustning skal være praktisk og hensiktsmessig, fremfor fin, innbydende og hjemmekoselig. Hun var opptatt av normalitet, og det å selv kunne bestemme hvordan boligen skulle se ut. Dette trakk hun fram som betydningsfullt for at boligen skulle føles som et hjem.

Altså, at du har mulighet til å plukke ut dine egne møbler. Plukke ut det du vil ha. Man skjønner jo at det ikke kan være det dyreste, men bare det å velge.. Ja, farge, bare det å ha en stor blomst og litt sånn. Ekstra ting.

Kvinne, 22 år

De unge hadde også mange meninger angående boligens standard. Noen var glade fordi leiligheten de bodde i nå var stor og fin, mens andre var misfornøyde med at det var slitt, ikke hadde oppvaskmaskin eller det var tett luft. For en av informantene var det særlig viktig at det var god kvalitet på boligen, og at hun selv holdt orden, for at det skulle føles som et hjem.

Informant: *Og så er den veldig nyoppusset. Den er ikke så gammel. Så det føles ut som et hjem, da.*

Intervjuer: *Hva er det som gjør at det føles ut som et hjem? Det at det ikke er-*

Informant: *Gammelt. Ja, eller råttent. At det ser bra ut. Bare ... Ja. (...) Ser fint ut, være ryddig. Jeg er veldig glad i at det er ryddig rundt meg. Så det å vaske og å støvsuge litt noen ganger. For eksempel når det er veldig lite så blir det jo fort støvete. Så jeg støvsuger minst én gang i uka.*

Kvinne, 20 år

Dette var en ung kvinne som tidligere hadde bodd på institusjon, og ikke hatt så god erfaring med dette. Hvis man ser på hvordan hun beskriver institusjonens utseende og stand, blir det tydelig at dette har preget hvordan hun selv beskriver at hun ønsker å ha det i sitt nåværende hjem.

Informant: *Det var veldig gammelt og slitt. De hadde tenkt å pusse opp det, men så begynte de å bygge opp et sånt type gjerde rundt trappa for at folk ikke skulle dette ned trappa eller slenge seg ned trappa. Det er jo fint de, men de kunne gjort det litt mindre fengselsaktig. For det så ut som et fengselsgjerde, på en måte. Så man følte seg ikke så veldig hjemme der, akkurat.*

Intervjuer: *Hva tror du kunne vært gjort annerledes for at du kunne hatt det bedre, sånn med tanke på hvordan det så ut der? Sånn at det skulle føles mer ut som et hjem for deg, da.*

Informant: *De kunne hatt litt mer pynt, kanskje. Og ... Og et nytt kjøkkenbord. Fordi det var veldig slitt, og så var det veldig mye tagging på det. Og sånne stumper etter røyk, og etter ungdommer og sånn. Jeg tror det kunne vært litt bedre. Kanskje det der med at det er fint å få sikret den trappen, men de kunne gjort det litt annerledes. Sånn at det ikke så ut som et fengselsgjerde på en måte. Jeg tror også at hvis de hadde gjort det litt mer som et hjem og så hadde ikke ungdommer ville ødelagt det, på en måte. Og det hadde ikke vært sånn trigger å ødelegge det, da.*

I likhet med den andre informanten trekker hun fram at institusjonen bar preg av løsninger som var der av praktiske fremfor estetiske grunner. Hun trekker også fram at hun tror man hadde hatt et større ønske om å ta vare på tingene og omgivelsene sine dersom de var «mer som et hjem». Dette viser at hun legger en verdi i det å ha det fint rundt seg, og at et hjem er noe hun er opptatt av å ta vare på.

5.3.2 Personlige eiendeler

For mange av informantene var det ikke bare boligens utseende som hadde betydning, men det å kunne eie egne ting, og ha kontroll på disse selv. En av informantene mente at et hjem var der han var kjent, hadde sine eiendeler, og der han vet hvor alt ligger. En annen informant snakket om tryggheten ved å ha noe man alltid kan ha med seg:

Det må jo være mine ting innpå der. For at på institusjoner, sant, så du får med deg en slags bag med noen truser og sokker oppi, liksom. Du får kanskje en bukse og en genser, liksom. Så liksom å ha sine egne ting, det er jo veldig nice. For å liksom ha sine egne bilder, egne, liksom, noe eget, liksom, som man slipper flytte fra, på en måte. Det hjelper jo veldig mye på å få det til å føles som et hjem, da.

Denne informanten har hatt en barndom preget av mange flyttinger. Hun anslår at hun har bodd på omtrent 17 institusjoner, i tillegg til fosterhjem og ulike beredskapshjem. I det året etter hun fylte 18 år har hun hatt fem ulike bosituasjoner, samt hatt noen perioder uten fast bopel hvor hun både har sovet på sofa hos en kompis og på en benk ute. Hun har altså opplevd å måtte flytte fra det hun kjenner gang på gang, og hun forteller at hun ikke egentlig har et sted hun føler seg hjemme. Med så mange oppbrudd blir det tydelig at det å ha noen konstanter, noen ting hun har tilknytning til, som hun kan ta med seg er viktig for hennes følelse av et hjem. For henne handler kanskje ikke et hjem om et fysisk sted, men om å ha noe hun vet er stabilt og vil følge henne videre, uavhengig av hvor hun bor. Hun har til tider opplevd svært lite muligheter til medvirkning rundt sin bosituasjon, men eierskap til sine egne bilder og ting har vært noe hun har hatt bestemmelse over.

6.0 Diskusjon

I kapittel 5.0 Fremstilling av funn presenterte jeg mine tre hovedfunn, som viste at informantene var opptatt av følelsesmessige, relasjonelle og materielle sider ved det å bo når de skulle etablere seg i egen bolig. I dette kapitlet vil jeg drøfte funnene mine i lys av Allardts teori og eksisterende forskning. I diskusjonen vil jeg fremme sårbarheter og behov som de unge har vært opptatt av i intervjuene.

6.1 Boligens utseende og standard

Det å få bestemme hvordan hjemmet skal se ut, både med tanke på fargevalg og å velge ut egne møbler og pyntegjenstander, var viktig for informantene. Dette samsvarer med tidligere forskning, som også viser at det å kunne sette sitt eget preg på boligen er viktig for følelsen av et hjem (Bakke et al., 2012). Dette kan knyttes til velferdsdimensjonen *å ha*, som både handler om det å ha en fysisk bolig å oppholde seg i, men også det å ha en viss standard på boligen. De materielle sidene ved det å eie møbler, samt å ha de økonomiske midlene til å innrede hører også til under denne dimensjonen (Allardt, 1975). Måten de unge voksne beskrev betydningen av å kunne sette sitt eget preg på hjemmet viser at det *å ha* har betydning for deres subjektive velferd og trivsel. De trakk fram disse elementene som betydningsfulle for at de skulle ha det bra, trives og føle seg hjemme i boligen. Flere av informantene trakk fram at institusjoner og kommunale boliger ofte bar et utseendemessig preg av institusjonalisering og løsninger som var praktiske fremfor estetiske og hjemmekoselige. Normalitet med tanke på boligens utseende er viktig for at det skal føles som et hjem. Dette samsvarer med Azzoperdi (2010) sin studie, hvor hennes informanter problematiserte at det institusjonelle inngangspartiet der de bodde understreket følelsen av å bo på institusjon, og ikke i et hjem. Azzoperdis (2010) informanter bodde på institusjon, men forskningen er likevel relevant ettersom mine informanternes erfaringer fra institusjon har preget deres preferanser og behov i egen bolig.

Azzoperdis (2010) informanter la også vekt på at det skulle være ryddig og rent, og at boligen var i god stand. Enkelte av mine informanter var også opptatt av dette. De informantene fra min studie som mistrivdes i sin nåværende leilighet la gjerne vekt på at den var «stygg» og i dårlig stand. De som trivdes i leiligheten sin, satte ofte utseendet på den nåværende boligen opp mot tidligere bosituasjoner de har hatt. Det var tydelig at de informantene som har bodd i

institusjoner som har vært gamle og slitte, satte spesielt pris på at den nåværende leiligheten var ny og i god stand. Det er rimelig å anta at det å ha en bolig som har god standard, og et interiør man selv har bestemt, er noe de fleste mennesker verdsetter, uavhengig av bakgrunn eller livssituasjon. Det som er særskilt med de unge som har vært plassert utenfor hjemmet er at deres tidligere erfaringer preger behovet for normalitet. Mine funn tyder på at mangel på muligheter til medvirkning i oppveksten har bidratt til ønsket om å kunne sette sitt eget preg på stedet informantene bor. Mange har også opplevd å bo steder som har følt fremmed i oppveksten, noe som kan se ut til å ha styrket behovet for å skape noe de kan kalle sitt eget i voksenlivet.

På spørsmål om informantene mine har et sted de føler seg hjemme, var det kun to som svarte tydelig at de følte seg hjemme i den leiligheten de bor i nå, og en sa han følte seg «ganske hjemme». En følte seg hjemme hos kjæresten, en sa at hjemme bare var der han befant seg, men knyttet samtidig følelsen til å være sammen med mennesker han hadde god relasjon til, og en svarte at hun følte seg hjemme i sengen sin. Tre hadde ikke et sted de følte seg hjemme. Av disse tre svarte to at deres nåværende bolig var det nærmeste de hadde kommet hjemfølelse, men at det ikke var «ordentlig» hjemme. Samtidig svarte syv av ni at de er fornøyde med sin nåværende bosituasjon. Dette tyder på at det å ha dekket de materielle behovene og praktiske sidene ved å bo, ikke nødvendigvis er nok til å skape følelsen av et hjem. Dette samsvarer med Nesse et al., (2020) sine funn, som viste at beboere med ROP-lidelser (ruslidelser og psykiske lidelser) rapporterte relativt lav følelse av hjem, på tross av at de var fornøyde med bosituasjonen sin. Dette er en annen brukergruppe enn i min studie, men det kan likevel ha overføringsverdi. Funnene resonnerer med Allardts (1975) teori, som la til grunn at ikke alle behov kan tilfredsstilles ved hjelp av å mestre eller ha materielle ressurser. Han pekte på at mennesker har flere ulike typer behov, som behovet for kjærlighet og fellesskap, samt muligheten til å kunne utvikle og uttrykke seg selv og sin identitet. Dette er for eksempel tydelig hos flere av mine informanter, som knytter hjemfølelsen mer til betydningsfulle relasjoner enn til den fysiske boligen. Det samme kan man se i Ulset og Tjelflaat (2013) sin studie, som viste at informantene vektla relasjonens betydning for å kunne føle seg trygg og hjemme på institusjonen de bodde på.

6.2 Praktisk støtte

For de fleste unge som har vokst opp i stabile familiehjem er overgangen til voksenlivet en gradvis prosess, med økende krav og ansvarliggjøring i takt med alderen. Mange har muligheten til å bo hjemme hos sine foreldre fram til de har funnet ut av hva de ønsker å gjøre med livet sitt, og får tid til å tenke, bestemme seg og ombestemme seg igjen. Prosessen med å finne ut av hva man ønsker og hvor man ønsker å bo, foregår for mange i årene etter at de er ferdige på videregående skole. På dette punktet skiller de unge som har vært plassert utenfor hjemmet seg fra sine jevnaldrende. Felles for mine informanter er at de ble «tvunget» til å starte denne prosessen tidligere enn mange av sine jevnaldrende. Da de fylte 18 år, måtte eller valgte alle mine informanter å flytte ut, for å etablere seg i en egen bolig. Flere av informantene gikk fremdeles på videregående, og ble dermed nødt til å foreta nok en stor omveltning i livet samtidig som de forsøkte å mestre skolehverdagen eller en dårlig psykisk helse. Enkelte av informantene fortalte at det å flytte påvirket skolegangen negativt, og de som hadde rusutfordringer opplevde en forverring av disse. Informantene forteller om en følelse av å bli overlatt til seg, og å plutselig få fullt ansvar for eget liv i en svært ung alder. Paulsen (2016a) sine informanter fortalte om den samme opplevelsen av en brå overgang til voksenlivet. Hun mener det ser ut til at det foreligger en forventning om at unge i barnevernet skal ha høyere grad av selvstendighet i overgangen, enn unge som har hatt en stabil barndom med gode oppvekstvilkår. Hun peker på at unge blir overlatt til seg selv i en særlig sårbar tid i livet, noe som samsvarer med mange av mine informanters erfaringer.

Kunnskap om hverdagslige gjøremål og hvordan man tar vare både på seg selv og boligen kan sees på som slike ressurser som Allardt (1975; 1976) mener er nødvendige for en persons velferd. Mine analyser viser at mange av de unge voksne opplevde en brå overgang fra institusjon til egen bolig, med mange utfordringer de måtte navigere på egenhånd. På institusjonen hadde flere en tilværelse hvor de var vant til at praktiske oppgaver som å handle, få skyss og lignende ble gjort for dem. De kravene som ofte stilles i et familiehjem ble kanskje ikke stilt til enkelte av informantene, noe som førte til at de manglet kunnskapen som kreves for å bo på egenhånd. Videre er det også et viktig poeng at mange av de hverdagslige «tatt for gitt»-samtalene blir borte i en institusjonell kontekst. Slike samtaler kan inneholde lærdom om hverdagslige, men viktige ting, som for eksempel det å få skattemelding, hvordan man forholder seg til naboer og kolleger, eller forhandlinger mellom familiemedlemmer. Barn og unge lærer mye om både praktiske gjøremål, men også relasjonelle interaksjoner gjennom å observere slike samtaler mellom foreldre. Unge som vokser opp på institusjoner kan

potensielt gå glipp av slik «allmenn» kunnskap. Dette samsvarer med tidligere forskning, som også viser at mange unge mangler kunnskapene og ferdighetene som kreves for å bo alene, og dermed har behov for hjelp og støtte (Bengtsson & Mølholt, 2018; Paulsen et al., 2020).

Flere av informantene mine var også vant til at praktiske oppgaver måtte gjøres etter institusjonens premisser og timeplan, blant annet på grunn av låste dører som måtte åpnes av ansatte. Mange av informantene har altså ikke opplevd den selvbestemmelsen og medvirkningen som ofte er til stede i et stabilt, privat hjem. Overgangen til egen bolig beskrives som stor og slitsom, med mange ting som måtte læres. Den friheten og mangelen på satte rammer som følger med å bo alene ble dermed både befriende og samtidig veldig overveldende. I flere tilfeller ga barnevernet ressurser i form av økonomisk støtte til husleie, men mange skulle ønske de hadde fått mer praktisk støtte, for eksempel i form av å lære å betale regninger, veiledning til å opprettholde et sunt kosthold eller å vaske. Dette samsvarer med tidligere forskning, som viser at de unge har behov for en slags hverdagsstøtte, som rommer helheten i deres livssituasjon (Paulsen et al., 2020).

6.3 Emosjonell støtte

Det finnes flere studier som viser at de unge opplever en sterk forventning fra det offentlige om at de skal være selvstendige og uavhengige i overgangen fra ungdomstiden til voksenlivet (Paulsen 2016a; Paulsen & Berg, 2016; Paulsen et al., 2020). Flere av disse forskerne har pekt på uavhengighet som et urealistisk mål, ettersom alle mennesker er avhengige av hverandre i større og mindre grad. De har brukt begrepet *gjensidig avhengighet* (interdependence) som et alternativt begrep og perspektiv på hva de unge behøver i overgangen. Storø (2018) har utforsket dette begrepet og beskriver at det handler om å være en del av et støttende nettverk hvor folk har gjensidige utvekslinger med hverandre. Allardt (1975) sin velferdsdimensjon *å elske* handler på mange måter om dette begrepet. Dimensjonen bygger på menneskets behov for relasjoner og for å være en del av et sosialt fellesskap. Han vektlegger betydningen det å ha gode relasjoner har for et menneskes velferd. Det er samtidig et viktig poeng at disse relasjonene er kjærlighetsfylte, og, i sin mest fullkomne form, symmetriske. En symmetrisk relasjon er preget av gjensidighet, hvor begge parter kan gi og få. Det er først når relasjonene er symmetriske og preget av omtanke man kan snakke om fellesskap. Fellesskap er ifølge Allardt (1975) en ressurs som muliggjør at individene kan realisere andre verdier. Både begrepet og velferdsdimensjonen vektlegger altså gjensidigheten i relasjonene, og muligheten

til å kunne veksle mellom å gi av seg selv, og å kunne bli tatt vare på. Dette er, som Allardt (1975; 1976) er inne på, en grunnleggende side ved det å være menneske.

Paulsen og Berg (2016) sine funn viste at de unge var både selvstendige og avhengige i prosessen med å etablere seg. De vektlegger viktigheten av å la de unge prøve seg fram og kontrollere sin egen prosess, *samtidig* som at de må få støtte og oppmuntring. En av mine informanter er et svært godt eksempel på hvordan systemet kan legge til rette for å møte behovet for støttende relasjoner som følger dem inn i voksenlivet. Han har ettervern, og følges opp av både institusjonen han bodde på i årene før han fylte 18, og av sin saksbehandler i barnevernet. Han møter sin saksbehandler cirka hver tredje måned, og har ukentlig kontakt med sin hovedkontakt fra institusjonen. På denne måten har han muligheten til å leve livet sitt slik han ønsker, prøve seg fram og utvikle seg selv, samtidig som at han har et nettverk av støttende relasjoner som følger jevnlig opp. Informanten vektla betydningen av at relasjonen til denne hovedkontakten er god. Han uttrykte flere ganger at han var lite preget av bekymringer fordi han hadde tiltro til at ting ville ordne seg uansett, på tross av en ungdomstid med mange flyttinger mellom flere institusjoner. Det er grunn til å tro at dette delvis skyldes at informanten i dag har et velfungerende støttesystem, i tillegg til betydningsfulle private relasjoner. Som Storø (2018) skriver, er det viktig å hjelpe de unge med å finne systemer og personer de kan samspille med, noe det virker som har blitt gjort i dette eksempelet.

De informantene som bor eller bodde i boliger hvor de har tilgang på personale forteller om en mykere overgang enn de som flyttet rett inn i egen bolig. Den informanten som på intervjuet bodde i en slik bolig fortalte at det fremdeles var en overgang fra institusjonen hvor de ansatte er veldig involverte og «på», til at det nå var mer opp til henne å søke hjelp når hun hadde behov for det. Hun uttrykte takknemlighet for å ha personal så tilgjengelig, samtidig som at hun følte hun fikk tid og rom til å øve seg på å bo selvstendig. Slike overgangsboliger mellom institusjon og egen bolig kan se ut til å være en god måte å fasilitere gjensidig avhengighet, og å gjøre overgangen til voksenlivet mindre brå. I sin reviewartikkel så Woodgate et al. (2017) at unge som mottok såkalte «housing interventions» (ulike former for økonomisk og praktisk bostøtte), hadde bedre utfall enn de som ikke mottok noen form for bostøtte. De opplevde mindre bostedsløshet, hadde høyere økonomisk sikkerhet, mer stabil tilknytning til arbeidslivet, flere fullførte skole og det var færre tilfeller av rusproblemer.

6.4 Identitet

Handel (2019) sin beskrivelse av begrepet hjem innebærer å se på hjemmet som en prosess, heller enn som et produkt. Han sier videre at når man skaper et hjem produserer, reproducerer og vedlikeholder man seg selv og sin identitet. Det å selv kunne bestemme hjemmets utseende og interiør kan dermed sees på som en måte for de unge voksne å få uttrykke og skape sin egen identitet. Selv om de fleste informantene har vokst opp på institusjoner, og dermed ikke i tradisjonelle hjem, har de likevel tanker om hvordan et hjem bør være, og hvordan hjemmet deres kan speile og være et uttrykk for deres identitet. En av informantene snakket for eksempel om det å kunne ha sine egne bilder der man bor, og en annen om at hun fikk lov til å male leiligheten i de fargene hun selv ønsket. De unge voksne er i en overgangsfase hvor de utvikler seg fra å være ungdommer, til å bli unge voksne. Det er en periode hvor deres voksne identitet dannes, og bosituasjonen kan være en del av denne identitetsutviklingen. Denne identitetsskapende prosessen kan man knytte til velferdsdimensjonen *å være*, som handler om individets muligheter for å utfolde, utvikle og realisere seg selv, som igjen er viktig for den subjektive velferden (Allardt, 1975). Tilgang på bolig gir ikke bare fysisk trygghet, men bidrar også til å skape identitet (Handel, 2019; Flåto, 2023). Den ene informantens uttalelse da hun beskrev hva det å ha sitt eget hjem betyr for henne: «*jeg kan bli mer av meg selv*», er talende. For henne er leiligheten et sted hun kan uttrykke seg, slippe seg løs og utfolde sin identitet.

Mange av informantene kunne fortelle om økonomiske bekymringer, eller manglende kunnskap om hvordan de skulle bo på egenhånd. Paulsen et al. (2020) så at utfordringer i hverdagen kunne gjøre at ungdommene i deres studie ble nødt til å fokusere på sin situasjon her og nå, noe som gikk på bekostning av identitetsutvikling og å kunne jobbe med fremtidsmål. Mine informanternes bekymringer og utfordringer knyttet til dårlig standard på leiligheten, vansker med å vite hvordan de skal ivareta den og andre praktiske oppgaver som følger med det å ha praktisk og økonomisk ansvar for et leieforhold opptok tid og energi. Dette viser at utfordringer innen en velferdsdimensjon, for eksempel *å ha*, kan få innvirkning på andre velferdsdimensjoner, som for eksempel *å være*. De unges totale velferd blir altså påvirket av mange ulike faktorer som samspiller og påvirker hverandre. Paulsen et al. (2020) peker på at de unge har behov for praktisk hjelp i tillegg til hjelp til å rydde og sortere i bekymringer, slik at de unge får frigjort mental kapasitet til å fokusere på framtidsspørsmål, utdanning og arbeid. Dette samsvarer med mine informanternes erfaringer og behov, da flere har beskrevet at enkelte bekymringer knyttet til disse områdene har vært vanskelig å manøvrere

på egenhånd. Bekymringene har for noen vært altoppslukende, og gjort det vanskelig å fokusere på andre livsområder som er knyttet til selvrealisering og identitetsutvikling.

6.5 Selvbestemmelse og medvirkning

Selvbestemmelse er et gjennomgående tema i mine funn, både når det kommer til å bestemme boligens utseende, ha kontroll på egne ting, kontroll over hvem som skal komme inn i boligen, og muligheten til å ta egne valg og medvirke i beslutninger som angår en selv. Som Paulsen (2022) påpeker, vil medvirkning føre til at man får oversikt og kontroll over eget liv. Mange av informantene opplevde at det å fylle 18 år, og å flytte for seg selv, bidro til større muligheter til å kunne ta egne valg og beslutninger om eget liv. De fleste beskriver dette som en stor frihet, og kommer med eksempler på at de endelig kunne spise hva de ville, bruke penger på det de selv ønsket, og gjøre det som passer dem. Dette tyder på at det å ha et eget hjem symboliserer myndighet over eget liv (Bakke et al., 2012). En av komponentene i velferdsdimensjonen *å være* knytter Allardt (1975) til at individet har mulighet til å påvirke beslutninger som angår deres eget liv og miljø. Som vist i underkapittelet *5.1.1 Makt og avmakt i egen livssituasjon*, har alle informantene på ett eller flere tidspunkt i sine liv opplevd at det har blitt tatt beslutninger som gjelder deres liv, uten at de føler de har kunnet påvirke disse. Flere har opplevd å måtte flytte fra en institusjon eller et fosterhjem uten at de selv har ønsket det. En av informantene ble for eksempel flydd til en ny institusjon, og visste i en periode ikke hvor i landet hun befant seg eller hvor lenge hun skulle være der. I den perioden hun var på denne institusjonen var hun redd, og holdt seg alene på rommet sitt til enhver tid. Hennes muligheter for livsutfoldelse og selvutvikling var i denne perioden sterkt svekket, noe som igjen svekket hennes følelse av velferd.

Graden av mulighet til medvirkning og påvirkning har vært veldig ulik for de ulike informantene, men felles er at alle i perioder har opplevd at medvirkningen ikke har vært reell. Dette samsvarer med tidligere forskning, som også viser at barn og unge opplever liten grad av medvirkning i møtet med barnevernet (Paulsen, 2016b). En prosessuell forståelse av medvirkning innebærer at slike erfaringer vil påvirke de unge voksne, og vil kunne ha betydning for deres fremtidige medvirkning i andre beslutninger. Medvirkning handler ikke kun om enkelthendelser, men om erfaringer med beslutningsprosesser og relasjoner over tid (Backe-Hansen, 2021; Paulsen, 2022). Tidligere erfaringer med å bli hørt og få lov til å medvirke vil prege hvordan de unge tilnærmer seg nye saker, og i hvor stor grad de har tiltro

til at deres mening vil bli vektlagt. Det å få lov til å medvirke vil også kunne gi de unge muligheten til å utvikle sine ferdigheter i beslutningstaking (Backe-Hansen, 2021; Paulsen, 2022). Flere av informantene beskrev overgangen til egen bolig, og den medfølgende friheten til å styre eget liv, som brå, noe som kan sees i sammenheng med deres begrensede erfaring med medvirkning i oppveksten.

Flere av informantene følte at de ikke fikk medvirke til hva slags ettervernstilbud de skulle få. De opplevde å få et allerede fastsatt tilbud uten å kunne være med på å påvirke hva tilbudet skulle inneholde. Opplevelsen av å ikke kunne medvirke til hva slags støtte de skulle få i overgangen til voksenlivet førte til at flere valgte å avslutte ettervernet etter kort tid. De følte at de ikke fikk den støtten de hadde behov for, og at det ikke var rom for å forhandle. En av informantene fikk for eksempel kun tilbud om råd og veiledning. Han hadde en trygg, kunnskapsrik nær voksen i sitt nettverk, og opplevde derfor ikke å ha behov for råd og veiledning fra barnevernet. Han hadde behov for økonomisk støtte til bolig, men ble ikke hørt på dette. Andre igjen fikk tilbud om økonomisk bistand, men opplevde ikke å få den praktiske og emosjonelle støtten de følte de hadde behov for. Å avslutte ettervernet på grunn av følelsen av manglende medvirkning kan være problematisk fordi det fører til at de unge ikke får den nødvendige støtten de behøver i overgangen. Dette er særlig problematisk for de unge som ikke har stabile voksne i sitt private nettverk. De unge er ulike individer med forskjellige erfaringer fra oppveksten og fra kontakten med barnevernet. De har ulike ressurser og sårbarheter, både når det kommer til individuelle forutsetninger, og deres formelle og uformelle nettverk. Dette medfører at de har behov for et fleksibelt ettervern som kan tilpasses deres behov, og ikke minst de områder de selv opplever som viktige. I sin rapport om ettervern i Norge konkluderer Paulsen et al. (2020) med at det å sikre at flere ungdommer får ettervern er et område som bør prioriteres. De legger vekt på at ettervernet bør ivareta behovet for medvirkning, fremtidsfokus og fleksibilitet, samt legge til rette for langvarige relasjoner som kan gi støtte inn i voksenlivet.

Når de unge voksne i dette prosjektet snakket om sine relasjoner til ansatte i tjenesteapparatet, var det stort sett relasjonen til ansatte i andre typer tjenester enn barnevernstjenesten som ble vurdert som gode og betydningsfulle. Det var ofte snakk om ansatte i lavterskeltilbud de unge selv har oppsøkt, eller andre typer oppfølgingstiltak som barnevernet betaler for som en del av ettervernet. I disse tiltakene opplevde de unge at det var lett å komme i kontakt, de følte seg sett og hørt, og relasjonen og oppfølgingen var ofte langvarig og kontinuerlig. Mine analyser tyder på at de unge opplevde høyere grad av medvirkning i kontakten med slike tilbud, enn

hos sin saksbehandler i barnevernstjenesten. Kontinuitet og relasjonen den unge har til sin saksbehandler i barnevernet virker å være det som har størst innvirkning på graden av medvirkning (Paulsen, 2016b). Fire av mine informanter hadde avsluttet sin kontakt med barnevernet, en hadde et dårlig forhold til sin saksbehandler, tre hadde et greit forhold og en hadde et veldig godt forhold til saksbehandleren sin. Sistnevnte hadde hatt sin saksbehandler i to år, og fortalte at hun følte seg forstått. Hun hadde dermed opplevd kontinuiteten Paulsen (2016b) vektlegger som viktig for muligheten til medvirkning.

Majoriteten av informantene fortalte om hyppige bytter av saksbehandlere i barnevernet, noe som påvirket både deres relasjon til, og deres tro på, at saksbehandleren hadde en genuin omsorg og interesse for dem. Disse hyppige byttene hadde i perioder, ifølge informantene, påvirket deres liv. En av informantene forteller for eksempel at han har hatt 14 saksbehandlere, og at han måtte vente to uker på å få en krisebolig etter det siste byttet. Han opplevde i denne perioden en avmakt, hvor han stod uten bolig og måtte vente på at saksbehandleren skulle få på plass en ordning. Han fortalte at han følte saksbehandleren ikke brydde seg om ham. En annen informant fortalte at hun bodde på gata og forsøkte å be barnevernet om hjelp uten å lykkes. Hun hadde takket ja til ettervern, men opplevde at barnevernet aldri kontaktet henne, og da hun tok kontakt fikk hun beskjed om at de ikke fikk til å ordne noe for henne. Begge disse informantene hadde en manglende eller dårlig relasjon til sin saksbehandler i barnevernet, og opplevde lite mulighet til medvirkning i sin daværende situasjon. De opplevde å ikke ha et sted å bo som sårbare 18-19 åringer med rusutfordringer. Det å være bostedsløs påvirker livskvaliteten negativt, og vil vanskeliggjøre veien ut av rusutfordringene (Bakke et al., 2012). Det er derfor av avgjørende betydning at unge i en slik situasjon får hjelp til å sikre seg en stabil bosituasjon, og at de får medvirke i denne prosessen. Deres bostedsløshet viser den ytterste konsekvensen av å ha en dårlig eller manglende relasjon til sin saksbehandler. Når det ikke er en relasjon til stede, er det heller ingen som fanger opp når det for eksempel er lenge siden den unge har tatt kontakt.

6.6 Bostedsløshet hos unge på vei ut av barnevernet

Det finnes, som tidligere nevnt, lite informasjon og offentlig statistikk om bostedsløshet hos unge på vei ut av barnevernet i Norge (Paulsen & Thoresen, 2023). Den definisjonen på bostedsløshet som brukes i de norske kartleggingene av bostedsløse lyder som følger:

Som bostedsløs regnes personer som ikke disponerer egen eid eller leid bolig, men som er henvist til tilfeldige eller midlertidige botilbud, oppholder seg midlertidig hos nær slektning, venner eller kjente, befinner seg under kriminalomsorgen eller i institusjon og skal løslates eller utskrives innen to måneder og ikke har bolig, og personer uten ordnet oppholdssted kommende natt. (Dyb & Zeiner, 2021, ss. 18-19)

Tre av mine informanter har opplevd å være bostedsløse, etter den norske definisjonen, på et eller flere tidspunkt etter at de fylte 18 år. En av informantene har bodd i flere kriseboliger, en annen har bodd på gata og sovet på sofaen til en venn over lengre tid, og en tredje har bodd midlertidig hos en han kjenner. Det er noe uvisst hvor mye kontakt de ulike informantene hadde med kommunale tjenester på de konkrete tidspunktene de opplevde bostedsløshet. Dersom de ikke hadde det, vil de falle utenfor statistikken, som baserer seg på rapportering fra kommunale tjenester. Offentlig statistikk og rapporter er ofte en stor del av grunnlaget for politikk og velferdspolitiske satsninger. Det at visse grupper ikke blir representert i statistikken kan være problematisk. For at et problem skal bli tatt tak i, må det synliggjøres. Slik operasjonaliseringen av begrepet bostedsløshet og kartleggingen fungerer i dag, er det en risiko for at de unge på vei ut av barnevernet sine sårbarheter i boligmarkedet ikke blir synliggjort.

Paulsen og Thoresen (2023) problematiserer at den noe smale definisjonen av bostedsløshet som brukes i Norge, kan føre til at noen unge på vei ut av barnevernet havner utenfor statistikken, og dermed også hjelpeapparatet. Den norske definisjonen inneholder ingen krav til boligen eller opplevelsen av det å bo. I den australske definisjonen brukes for eksempel stabilitet og mulighet til opprettholdelse av sosiale relasjoner som noen av målene på bostedstedsløshet (Paulsen & Thoresen, 2023). Et manglende fokus på bostedsløshet blant denne gruppen vil kunne føre til at de unge kanskje ikke får den hjelpen de har behov for. Den norske definisjonen fokuserer i liten grad på sosiale og helsemessige aspekter ved det å bo. Dette bidrar til å rette fokuset utelukkende mot å sikre folk en fysisk bolig. En potensiell konsekvens av dette kan være at man «slipper» den unge med en gang boligen og det praktiske er på plass, og dermed overser eventuelle andre behov den unge måtte ha. Hvis den unge da mangler kunnskap og ferdigheter til å bo på egenhånd, vil et slikt snevert syn på det å bo kunne gjøre den unge sårbar for flere ustabile bosituasjoner og bostedsløshet. Det kan derfor tenkes at en annen og videre definisjon på bostedsløshet vil kunne føre til at man jobber annerledes med boligproblematikk hos de unge.

Noen av mine informanter rommes ikke av den offisielle norske definisjonen på bostedsløshet, men har likevel bosituasjoner de oppfatter som ustabile, og som dermed kan sies å havne i en slags gråsoner. En av informantene bor for eksempel i en kommunal leilighet, noe som ikke regnes som midlertidig. Samtidig anser han selv denne bosituasjonen som midlertidig, da han ikke trives verken i leiligheten eller i nabolaget. Han sier han er feilplassert, og at kommunen har uttalt at de også vurderer plasseringen som uheldig. Han planlegger å flytte til en ny kommunal bolig, men har ikke fått en enda. Hans subjektive opplevelse av bosituasjonen som midlertidig vil altså ikke komme med i en eventuell kartlegging. Det er samtidig viktig å legge til at denne informanten ikke snakket om at han følte seg bostedsløs, og at begrepet eller definisjonen ikke ble tematisert av verken informant eller intervjuer. En annen informant bor i et tiltak hvor det er snakk om at hun kanskje ikke får bli værende. Hun opplever også stor usikkerhet, ustabilitet og midlertidighet knyttet til sin nåværende bosituasjon. En tredje informant har bodd hos sin mor i fire måneder, og tenker at hun skal bo der maks et år til. Det er mulig disse informantene ville kommet med i en kartlegging, og fått en annen type hjelp, dersom det hadde blitt brukt en bredere definisjon, slik Paulsen og Thoresen (2023) påpeker i sin artikkel om de unges sårbarheter i boligmarkedet.

Et annet relevant begrep i diskusjonen om bostedsløshet er hjemløshet. I noen tilfeller brukes disse to begrepene synonymt med hverandre, men i denne oppgaven ilegges de ulik betydning. Begrepet bostedsløshet betegner fraværet av en bolig, og hvordan man kan etablere en bosituasjon (Flåto, 2023). Dette kan knyttes til Allardts (1975; 1976) velferdsdimensjon *å ha*. Begrepet favner ikke hvordan erfaringer med hjem og hjemløshet påvirker menneskers behov og ønsker (Flåto, 2023). Hjemløshet er et begrep som i større grad rommer den subjektive opplevelsen av å ikke ha et sted man hører til. Dette begrepet kan i større grad knyttes til velferdsdimensjonene *å elske* og *å være*. Disse dimensjonene handler om menneskers behov for å tilhøre et fellesskap og å kunne utvikle og bestemme over seg selv. Som tidligere nevnt var det kun to av informantene som svarte tydelig at de følte seg hjemme i sin nåværende bolig, og tre som svarte at de ikke hadde noe sted i det hele tatt hvor de følte seg hjemme. To av disse tre disponerer egen bolig, og er dermed ikke bostedsløse, men kan, på bakgrunn av at de ikke har et sted de føler seg hjemme, kategoriseres som hjemløse. Andre hadde steder de følte seg hjemme, men dette var ikke deres egen bolig. Videre var det noen som ikke knyttet hjemfølelsen til noe fysisk, hvilket i teorien kan bety at de kan oppleve å være bostedsløse, men ikke føle seg hjemløse. Dette understreker at

opplevelsen av å ha et stabilt hjem er individuell, og at begreper som kun favner den fysiske boligen ikke vil få fram alle de ulike aspektene ved å bo, og hvordan dette påvirker identitet, psykisk helse, livsutfoldelse og sosiale relasjoner.

Videre vil det være en utfordring å kun lene seg på tall og statistikk for å finne ut hvordan man skal arbeide med bostedsløshet og bosetting. Det finnes for eksempel mennesker som har en registrert adresse, men som ikke har et sted å bo likevel, fordi de ikke kan eller ikke ønsker å bo der. Slike aspekter vil man ikke oppdage med mindre man faktisk snakker med de som er sårbare på boligmarkedet. Det kan på papiret se ut som man har bosituasjonen i orden, men når man begynner å undersøke nærmere kan det dukke opp utfordringer som handler om andre aspekter ved å bo. Flåto (2023) påpeker at for å kunne finne gode løsninger for mennesker som er sårbare på boligmarkedet, er man nødt til å snakke med de som opplever situasjonen, og få kunnskap om hvordan det oppleves å ikke ha et trygt oppholdssted. Dette er kunnskap som ikke vil komme fram dersom man kun kartlegger hvorvidt de har en bolig å oppholde seg i. Denne oppgaven har fremmet nettopp dette perspektivet: erfaringene og meningene til en gruppe som ikke synliggjøres godt nok som en sårbar gruppe i den offentlige boligpolitikken.

7.0 Avslutning

Gjennom denne oppgaven har jeg belyst problemstillingen «Hva er unge som har vært plassert utenfor hjemmet opptatt av når de skal etablere seg i egen bolig?». Ved hjelp av tematisk analyse av ni dybdeintervjuer har jeg løftet fram de unges perspektiver, ønsker og behov i prosessen med å etablere seg i egen bolig, etter å ha vært under barnevernets omsorg. I oppgavens siste og avsluttende kapittel vil jeg oppsummere oppgavens hovedpunkter, og komme med noen avsluttende refleksjoner. Avslutningsvis vil jeg komme med mine anbefalinger til videre forskning og til praksisfeltet.

7.1 Oppsummering og konklusjon

Analysen resulterte i tre hovedfunn: følelsesmessige sider ved å bo, relasjonelle sider ved å bo og materielle sider ved å bo. De tre funnene presenterer tre aspekter ved det å bo, som sammen gjensidig påvirker informantenes velferd og trivsel i egen bolig. Informantene forteller om mange ønsker og behov som de aller fleste unge som etablerer seg i egen bolig for første gang også har. Ønsker om en grei standard på leiligheten, å kunne innrede og sette sitt eget preg på boligen er noe de fleste mennesker verdsetter, uavhengig av tidligere erfaringer. Samtidig er informantenes begrunnelser for hvorfor de har disse ønskene og behovene noe som skiller seg fra andre jevnaldrende. Gjennom analysene kommer det fram at informantenes erfaringer med å ikke ha vokst opp i et stabilt familiehjem har preget behovet for å ha noe eget, noe de føler seg trygge i, og hvor de kan bestemme over både seg selv, og over hvem som får komme inn i leiligheten. Mine analyser viser en tydelig sammenheng mellom informantenes tidligere erfaringer, og deres nåværende ønsker og behov. De fleste informantene trakk selv disse linjene, og kom ofte med eksempler på hvordan tidligere erfaringer lå til grunn for deres nåværende behov. Mange av informantenes tidligere erfaringer med mange flyttinger i oppveksten førte til et behov for forutsigbarhet, stabilitet og trygghet. Når de unge som har vært under barnevernets omsorg skal etablere seg på egenhånd er de opptatt av å bo i en bolig med grei standard. Videre har selvbestemmelse og medvirkning vært et gjennomgående tema. Informantene vektlegger betydningen av å kunne velge hvordan hjemmet skal se ut, og å kunne innrede slik at boligen føles som et hjem. De er opptatt av at et hjem skal være et sted de føler seg trygge, hvor de kan trekke seg tilbake og finne roen. Informantene beskrev at det å ha etablert seg i egen leilighet var en stor frihet, men flere pekte samtidig på at overgangen føltes stor og i mange tilfeller brå. Flere av informantene har derfor

hatt behov for hjelp og støtte i overgangen til egen bolig. Det dreier seg både om økonomisk og praktisk støtte, men også relasjonell og emosjonell støtte.

Forskning viser at unge som har vært plassert utenfor hjemmet ofte opplever ustabile bosituasjoner og bostedsløshet i årene etter at de har forlatt barnevernets omsorg (Gypen et al., 2017; Paulsen, et al., 2023; Rome & Raskin, 2019). Mine funn samsvarer i stor grad med dette. Tre av informantene har opplevd å være bostedsløse etter at de fylte 18 år. Med unntak av to informanter har alle hatt mellom to og fem bosituasjoner etter at de ble myndige.

Enkelte av informantene var bare 19 år på intervju tidspunktet, noe som vil si at de har hatt svært mange bosituasjoner på kun et år. De forteller om utrygghet og ustabilitet, leiligheter med dårlig standard og nærområder som ikke var egnet for en ung, sårbar person.

Som tidligere beskrevet er det begrenset forskningskunnskap om de unge med barneverserfaring sine erfaringer og perspektiv på etablering i egen bolig, men mine funn stemmer overens med den tidligere forskningen som foreligger. Mine informanter fortalte om en brå overgang fra ungdomstid til voksenlivet, noe som understøtter flere tidligere funn (Rogers, 2011; Paulsen, 2016a; Paulsen & Berg, 2016; Paulsen, et al., 2020). De fleste informantene hadde behov for emosjonell og praktisk støtte i overgangen til egen bolig, noen opplevde også å mangle de nødvendige kunnskapene og ferdighetene som kreves for å bo alene, noe som også påpekes i tidligere forskning (Bengtsson & Mølholt, 2018; Paulsen et al. 2020). Når det kommer til selve boligen viste analysene mine at følelsen av et hjem henger sammen med mer enn kun boligens fysiske utforming, noe som samsvarer med Nesse et al., (2020) sin studie. Den samme studien viste en sammenheng mellom følelsen av et hjem og psykisk helse og positive følelser. Mine funn viste også at en god og stabil bosituasjon påvirket informantene positivt, og at dårlige bosituasjoner hadde negativ innvirkning på psykisk helse, rusutfordringer og skolegang. Jeg fant ingen artikler som handler om de unge voksnes følelse av et hjem, men Ulset og Tjelflaat (2013) så på ungdommer på institusjoner sin følelse av et hjem. Deres informanter vektla betydningen av trygghet og forutsigbarhet for å føle seg hjemme, noe som også var tydelig hos mine informanter.

Når man ser de unge voksnes erfaringer, ønsker og behov i sammenheng med Allardts (1975; 1976) tre velferdsdimensjoner, blir det tydelig at god bosetting av denne gruppen handler om mer enn å kun skaffe dem en bolig, i betydningen materiell gode. Det er flere faktorer som skal til for å gi de unge den stabiliteten og tryggheten de behøver for å håndtere voksenlivets utfordringer. De har behov for en bolig med egnet plassering, og som er i god stand. Videre trenger de å være godt nok forberedt til å kunne ta vare på seg selv og boligen, og dermed ha

frigjort mental kapasitet til å fokusere på selvutvikling og fremtidsspørsmål. I forlengelse av dette er det også av stor betydning at de unge fremdeles får støtte, både i form av praktisk bistand, emosjonell støtte og hjelp til å finne gode formelle og uformelle nettverk som kan følge dem videre i livet. God bosetting av unge på vei ut av barnevernet vil kunne forebygge bostedsløshet og andre marginaliseringsprosesser (Bakke et al., 2012). Begrepet hjem har derfor blitt brukt i denne oppgaven, for å rette fokus mot flere aspekter ved det å bo, og at det å skape et hjem krever mer enn bare en fysisk bolig.

7.2 Anbefalinger til videre forskning

Bolig og det å bo godt legger et grunnlag for annen livsutfoldelse og velferd (Umblijs et al., 2019; Nesse et al., 2020). Bomiljø, ustabile bosituasjoner og bostedsløshet blir ofte trukket fram som en utfordring for denne gruppen. Det er et tydelig behov for mer forskning på bolig og bosituasjoner hos de unge med barnevernserfaring, likevel fremstår det som et område som kun blir overfladisk behandlet i forskningen om unge på vei ut av barnevernets omsorg. Basert på mine søk fremstår det som at det er et kunnskapshull knyttet til de unges perspektiv på bolig, og hvilke behov de selv opplever å ha i overgangen fra barnevernets omsorg til egen bolig. De artiklene som finnes er ofte på systemnivå, og dreier seg i stor grad om politikk, statistikk og vurdering av ulike tiltak. Jeg mener det vil være av stor betydning at det blir produsert flere studier som fremmer de unges opplevelser og erfaringer. På den måten kan man få frem mer nyansert kunnskap om hvordan ustabile bosituasjoner og bostedsløshet oppleves, og hvordan man best kan arbeide med problematikken. Ved å fremme brukerperspektivet vil man for eksempel kunne få fram nyansene i opplevelsen av å være hjemløs eller bostedsløs. Med tanke på gruppens sårbarheter, vil det å gå mer i dybden på deres bosituasjoner kunne være av stor betydning, ikke bare med tanke på selve bosettingen, men de unges livssituasjon som helhet. Min oppfordring til fremtidig forskning vil derfor være at forskningsmiljøet tar tak i tematikken, og utforsker den dypere, og med et større og bredere utvalg. Det er også behov for bedre evaluering av, og mer sikker kunnskap om, hvilke støttetiltak som er nyttige og virksomme i etableringsfasen i egen bolig.

Videre vil det være av stor betydning å bevilge mer midler til prosjekter som har en helhetlig og bred tilnærming til temaet. Det er behov for prosjekter som benytter ulike metoder, ser på ulike livsområder, og benytter en rekke ulike kilder for å skape god kunnskap om unge som er på vei ut av barnevernets omsorg, og inn i voksenlivet. Mine funn tyder viser tydelig hvordan

de unges utfordringer, ressurser og behov på ulike livsområder henger tett sammen, og varierer over tid, noe som tydeliggjør behovet for en helhetlig tilnærming, både i forskningen, politikken og i praksisfeltet.

7.3 anbefalinger til praksis

I overgangen til egen bolig hadde flere av informantene tilfredsstilt grunnleggende behov som varme, ly og rent vann. Samtidig opplevde mange av informantene at de manglet kunnskapen, og i noen tilfeller de økonomiske ressursene, som kreves for å ivareta og opprettholde denne tilfredsstillende. Dette betyr at på tross av at faktorer som brukes til å måle velferd var dekket, opplevde informantene at de manglet essensielle ressurser for å oppleve subjektiv velferd. Allardt (1975; 1976) var opptatt av at det er mer hensiktsmessig å fokusere på ressursene som kreves for å tilfredsstille behov, fremfor å fokusere på fysiologiske behov i seg selv. Det vil si at han for eksempel mente det var mer hensiktsmessig å se på bolig og boligstandard enn behov for ly, og inntekt fremfor behovet for næring. Dette er et perspektiv det kan være verdt å ta med seg når man skal jobbe med bosetting av sårbare unge mennesker. Å få tilgang på en fysisk bolig er ikke tilstrekkelig for å sikre at de unge skal klare å møte voksenlivets utfordringer. De har behov for å bli godt forberedt, med de kunnskaper og praktiske ferdigheter som er nødvendige for å ivareta seg selv og en bolig. Videre har de behov for praktisk og emosjonell støtte som legger til rette for at de kan finne gode ressurser og nettverk som kan følge dem videre i livet.

Funnene viser at mange av de unge har opplevd lite medvirkning i oppveksten, og at den friheten og muligheten til selvbestemmelse som følger med overgangen til egen bolig, kan oppleves svært overveldende. Flere av informantene har ikke opplevd den gradvise overgangen til selvbestemmelse som de fleste jevnaldrende opplever ved å medvirke i familiehjemmet. For enkelte av informantene førte den overveldende friheten til at de ikke klarte å ta vare på seg selv i overgangen. Dette understreker behovet og viktigheten av at de unge får øvelse i, og erfaring med, å medvirke i beslutninger for eget liv. Ved å få delta i diskusjoner og overveielser kan de unge få nyttige verktøy som kan styrke deres evner til å ta gode beslutninger for eget liv.

Som tidligere nevnt er bostedsløshet hos de unge som er på vei ut av barnevernet et tema som er viet lite oppmerksomhet. Det betyr derimot ikke at det ikke er et reelt problem. Allardts (1975; 1976) velferdsdimensjoner, sammen med distinksjonen mellom begrepene *bolig* og

hjem, er et nyttige perspektiver å ha, også når man ser på bostedsløshet. Når et menneske opplever å bli bostedsløs mister vedkommende ikke bare faktorer knyttet til ha-dimensjonen, men det påvirker også områder innfor både *elske* og *være*. Samtidig behøver ikke det å bli bostedsløs å være synonymt med å miste alt. Det er for eksempel mulig å være bostedsløs, men ikke føle seg hjemløs, eller omvendt, å ha tilgang på en bolig, men føle seg hjemløs. Det er derfor essensielt at man har et helhetlig blikk som baserer seg på det enkelte individs opplevelse av sin egen situasjon når man vurderer hva slags hjelpebehov den enkelte har. Ved å sikre gode og stabile bosituasjoner til de unge, kan man forebygge bostedsløshet og andre sosiale problemer.

Referanser

- Alderson, P., & Morrow, V. (2020). *The Ethics of Research with Children and Young People: A Practical Handbook*. Sage Publications.
- Allardt, E. (1975). *Att Ha, Att Älska, Att Vara*. Argos Förlag.
- Allardt, E. (1976). Dimensions of Welfare in a Comparative Scandinavian Study. *Acta Sociologica*, pp. 227-239.
- Azzopardi, M. M. (2010). Where is Home? The Voice of Children and Young Persons Living in Care. *International Journal of Child & Family Welfare*, pp. 171-186.
- Backe-Hansen, E. (2021). *Fra barnevern til voksenliv. Utfordringer og mestring*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bakke, K., Kvamme, I., Mydland, T. S., & Wærdal, R. (2012). *Husrom uten hjerterom. Kan bolig motvirke marginaliseringsprosesser?* Agderforskning.
- Barne- og familiedepartementet. (2021, Juli 8). *Tiltak i barnevernet for ungdom over 18 år*. Retrieved from Webområde for Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/tiltak-i-barnevernet-for-ungdom-over-18-/id670234/>
- Bengtsson, T. T., & Møhlolt, A.-K. (2018). Creation of belonging and non-belonging in the temporal narratives of young people transitioning out of care in Denmark. *Nordic Social Work Research*, pp. 54-64. doi:<https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.14940>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, pp. 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Buudir. (2023, Juli 6). *SSB-tall: Markant nedgang i antall barn med tiltak fra barnevernet*. Retrieved from Webområde for Buudir: <https://www.buudir.no/aktuelt/ssb-tall-markant-nedgang-i-antall-barn-med-tiltak-fra-barnevernet/>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. ed.). Gyldendal.
- Dyb, E., & Zeiner, H. (2021). *Bostedsløse i Norge 2020 - en kartlegging*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR, Oslo Met. Retrieved from <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2758758/NIBR-rapport%202021-10.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

- Flåto, M. (2023, Oktober 13). Hjem eller bolig? Kategoriers betydning for kunnskapsutvikling om bostedsløshet. *Nordisk välfärdsforskning*, pp. 91-102.
doi:<https://doi.org/10.18261/nwr.8.2.2>
- Gypen, L., Vanderfaeillie, J., De Maeyer, S., Belenger, L., & Van Holden, F. (2017, Mai). Outcomes of children who grew up in foster care: Systematic review. *Children and Youth Services Review*, pp. 74-83.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.02.035>
- Handel, A. (2019, September). What's in a home? Toward a critical theory of housing/dwelling. *Environment and Planning C: Politics and Space*, pp. 1045-1062.
- Hjelseth, A. (2023, Januar 12). *Erik Anders Allardt*. Retrieved from Store norske leksikon: https://snl.no/Erik_Anders_Allardt
- Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tufte, P. A. (2020). Introduksjon. In D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim, & P. A. Tufte, *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (pp. 11-23). Gyldendal.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5 ed.). Abstrakt forlag.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2020). *Alle trenger et trygt hjem. Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024)*.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal akademisk.
- Mendes, P., & Moslehuddin, B. (2006). From Dependence to Interdependence: Towards Better Outcomes for Young People Leaving State Care. *Child Abuse Review*, pp. 110-126. doi:<https://doi.org/10.1002/car.932>
- Nesse, L., Gonzalez, M. T., Aamodt, G., & Raanaas, R. K. (2020). Recovery, quality of life and issues in supported housing among residents with co-occurring problems: a cross-sectional study. *Advances in Dual Diagnosis*, pp. 73-87. doi:10.1108/ADD-10-2019-0014
- NTNU Samfunnsforskning. (U.d.). Out of home care. Retrieved from <https://samforsk.no/prosjekter/out-of-home-care>

- Paulsen, V. (2016a, April 6). Ungdom på vei ut av barnevernet - Brå overgang til voksenlivet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, pp. 36-51. doi:<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-01-0>
- Paulsen, V. (2016b, Juni 8). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene Forskning*, pp. 4-15.
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. Gyldendal.
- Paulsen, V., & Berg, B. (2016, Juli 12). Social support and interdependency in transition to adulthood from child welfare services. *Children and Youth Services Review*, pp. 125-131. doi:<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.07.006>
- Paulsen, V., & Thoresen, S. (2023, Oktober 10). Structural Disadvantages and Individual Characteristics Exacerbating Care Leavers' Housing Vulnerabilities: Overview of Research in Norway and Australia. *Nordisk välfärdsforskning*, pp. 141-151. doi:<https://doi.org/10.18261/nwr.8.2.6>
- Paulsen, V., Thoresen, S. H., & Wendelborg, C. (2023). Outcomes in adulthood among former child welfare services recipients: findings from a Norwegian registry study covering two decades. *European journal of social work*, pp. 411-427. doi:<https://doi.org/10.1080/13691457.2021.2016646>
- Paulsen, V., Wendelborg, C., Riise, A., Berg, B., Tøssebro, J., & Caspersen, J. (2020). *Ettervern - en god overgang til voksenlivet?* NTNU Samfunnsforskning.
- Rogers, R. (2011). "I remember thinking, why isn't there someone to help me? Why isn't there someone who can help me make sense of what I'm going through?": Instant adulthood and the transition of young people out of state care. *Journal of Sociology*, pp. 411-426. doi:<https://doi.org/10.1177/1440783311420793>
- Rome, S. H., & Raskin, M. (2019, Mai). Transitioning Out of Foster Care: The First 12 Months. *Youth and Society*, pp. 529-547. doi:<https://doi.org/10.1177/0044118X17694968>
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.
- Storø, J. (2009, Oktober 30). Fra eftersyn til overgang og selvbestemmelse - Ettervern i norsk barnevern gjennom en hundreårs periode. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, pp. 184-200. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-03-0>

- Storø, J. (2012). *Ettervern og overgang*. Universitetsforlaget.
- Storø, J. (2018, Mai 7). To manage on one's own after leaving care? A discussion of the concepts independence versus interdependence. *Nordic Social Work Research*, pp. 104-115. doi:<https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1463282>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal.
- Ulset, G., & Tjelflaat, T. (2013, Juni 19). Ikke et sted å kalle et hjem? - Betydningen av tvangsbruk ved opphold i barneverninstitusjon. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, pp. 69-83. doi:<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-02-0>
- Umblijs, J., Simson, K. v., & Mohn, F. (2019). *Boligens betydning for annen velferd. En gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning*. Institutt for samfunnsforskning. Retrieved from <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2579810/Boligens%2Bbetydning%2Bfor%2Bannen%2Bvelferd.pdf>
- Woodgate, R. L., Morakinyo, O., & Martin, K. M. (2017, November). Interventions for youth aging out of care: A scoping review. *Children and Youth Services REview*, pp. 280-300. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.09.031>

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Overgang fra barnevernets omsorg i Norge og Australia”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt som ser på overgang fra barnevernets omsorg til voksenlivet i Norge og Australia. I tillegg vil din deltakelse brukes i to masteroppgaver ved NTNU. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Internasjonal forskning finner at de som har vært under barnevernets omsorg har dårligere utfall i voksenlivet sammenlignet med de som ikke har vært i barnevernet, både når det gjelder utdanning, arbeid, inntekt, bolig og bosituasjon samt fysisk og psykisk helse.

Dette forskningsprosjektet vil fremskaffe ny kunnskap om hvilken policy, praksis og støtte som kan gi økt livskvalitet og bedre utfall i voksenlivet for unge som har vært under barnevernets omsorg. Sammenligning mellom Norge og Australia vil gi innsikt i systemrelaterte innvirkninger. Dette er et spørsmål til deg om å delta i forskningsprosjektet.

Det vil bli skrevet to masteroppgaver som omhandler det samme overordnede temaet, men som videre fordyper seg i temaene arbeid, utdanning og bosituasjon.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU Samfunnsforskning leder et fire-års prosjekt finansiert av Forskningsrådet i samarbeid med universiteter fra Australia og Storbritannia. Vi samarbeider med Curtin University og University of Western Australia i Australia, samt Northumbria University i Storbritannia. NTNU Samfunnsforskning er ansvarlig for prosjektet.

Veronika Paulsen ved Institutt for sosialt arbeid ved NTNU er ansvarlig veileder for de to masteroppgavene. Johanne Stensland Sanderson er ansvarlig masterstudent for oppgaven som omhandler arbeid og utdanning. Mathilde Sundt Müller er ansvarlig masterstudent for oppgaven som omhandler bosituasjon.

Vi ber barnevernstjenester og andre vi kjenner til som jobber med personer som mottar eller har mottatt støtte fra barnevernet om å dele informasjon om prosjektet. Vi har ikke mottatt kontaktinformasjon eller andre personopplysninger om deg eller andre deltagere uten at disse tjenestene har sjekket at dette er OK først.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi ønsker å gjennomføre to ting. Først har vi noen korte spørreskjemaer vi ønsker du skal fylle ut. Etterpå ønsker vi å gjennomføre et intervju om dine erfaringer i barnevernet, og hvis

aktuelt, overgang til voksenlivet etter at du har sluttet å motta støtte fra barnevernet.

Det å svare på spørreskjemaene og intervjuene vil totalt ta mellom 1 – 1 ½ time. Alle som deltar, vil motta et gavekort på NOK 300 som takk.

Spørreskjemaene vil enten være elektronisk eller papirbasert. Intervjuet vil også kunne være fysisk, på Teams eller på telefon.

Noen av spørsmålene kan være sensitive fordi vi spør om barndomserfaringer og noen personer kan ha hatt dårlige barndomserfaringer. Dette inkluderer spørreskjema som ser på:

- Kritiske hendelser i barndommen
- Selvbestemmelse (ting du gjør, hvordan du føler deg, hva som skjer på skolen og hva som skjer i hjemmet)
- Ferdigheter for å leve selvstendig
- Sosial inkludering

Det er derfor helt OK om du ønsker å ha en støtteperson med deg i intervjuet, eller eventuelt har en person du kan ta kontakt med hvis du skulle ha behov for å snakke med noen andre. Vi har også en liste over forskjellige tjenester du kan ta kontakt med hvis du skulle ha behov for det.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det er også opp til deg hvilke spørsmål du ønsker å svare på. Om det er noe spørsmål eller tematikk du ikke ønsker å svare på, så er det helt greit. Hvis du samtykker, ønsker vi å ta lydopptak av intervjuet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun den personen som intervjuer deg som har tilgang til dine personopplysninger. Disse vil ikke bli delt med NTNU Samfunnsforskning, veileder eller den andre masterstudenten. Hvis du svarer på spørreskjemaet elektronisk skjer dette gjennom Nettskjema som er et sikkert og kryptert system utviklet av Universitet i Oslo.

Vi vil ikke lagre dine personopplysninger sammen med dine svar. Navnet og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Du vil ikke kunne bli identifisert i noen publikasjoner eller presentasjoner fra prosjektet.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Vi ønsker å gjennomføre intervjuene i løpet av høsten 2023. Prosjektet vil etter planen avsluttes i midten av 2025, mens masteroppgavene planlegges levert i mai 2024. Datamaterialet med dine personopplysninger vil anonymiseres fortløpende. Vi vil slette personopplysninger og lydopptak i forbindelse med innlevering av masteroppgaven.

Så lenge prosjektet pågår vil alle personopplysninger bli oppbevart adskilt fra informasjonen du gir oss under intervjuet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veronika Paulsen ved NTNU Samfunnsforskning på veronika.paulsen@samforsk.no, tlf. 970 73 357 eller veronika.paulsen@ntnu.no, tlf. 970 73 357
- Mathilde Sundt Müller, mathilsm@ntnu.no, tlf. 970 22 136
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen ved NTNU på thomas.helgesen@ntnu.no eller 930 79 038.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Mathilde Sundt Müller
Sosionom og masterstudent

Veronika Paulsen
Forskningsleder barnevernsfeltet og prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Overgang fra barnevernets omsorg i Norge og Australia, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju
- å fylle ut et spørreskjema
- å bli kontaktet igjen for andre lignende forskningsprosjekter i løpet av det neste året

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vennligst fyll inn følgende informasjon hvis du samtykker til at vi tar kontakt med deg igjen. Du forplikter deg ikke til å delta og kan når som helst trekke ditt samtykke, men du gir oss tillatelse til å ta kontakt med deg og invitere deg til å delta i hovedprosjektet eller andre lignende prosjekter.

Navn: _____

Telefonnummer: _____

Epost: _____

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide ungdommer og unge voksne

Overgangen fra barnevernets omsorg til voksenliv (OHC2021)

Introduksjon

Takk for at du vil delta i dette intervjuet. [Lese informasjonsskriv og fortelle kort om prosjektet].

Vi vil gjerne vite mer om din situasjon og erfaring rundt ettervern. Vi tenker at det ikke er noen spesiell risiko ved å delta i denne studien for deg, men det kan være nyttig å ha en støttende person tilgjengelig dersom du skulle bli opprørt eller om du vil snakke med noen etter intervjuet. Har du noen du kan ringe? Bekrefte at denne personen er passende å kontakte? Dette intervjuet består av noen skjemaer som vi vil at du skal svare på /som vi vil gå gjennom sammen og et intervju.

Vi antar at dette tar totalt 1,5 time.

Du vil motta et gavekort som takk for deltakelsen.

Har du noen spørsmål?

(VI SKAL IKKE SNAKKE OM SPØRSMÅLENE I SPØRRESKJEMAENE UNDERVEIS, JEG FÅR IKKE TILGANG PÅ SVARENE DINE). Husk at det er frivillig, trenger ikke svare på alle hvis det er noe som er ubehagelig eller vanskelig for deg.

Utfallsmål

Vi har noen spørreskjema som vi ønsker at du skal fylle ut. Husk å fylle inn svarene i SDQ-skjemaet.

- Sterke og svake sider (SDQ-Nor)
- Air selvbestemmelseskala
- Kritiske hendelser (ACE)
- Ferdigheter for å leve selvstendig
- Sosial inkludering

TILLEGGSINFORMASJON AIR

«For det som skjer på skolen» = på skolen, arbeidsplassen eller hva du vanligvis gjør i hverdagen

«Det som skjer hjemme» = de du bor sammen med eller andre som er i hjemmet ditt (ansatte, andre ungdommer på inst, de som er på besøk osv).

Tilleggsinformasjon ACE

Vi er klar over at noen av spørsmålene i ACE kan være sensitive. Det er fint om du svarer så godt du kan, men du må være klar over at det er helt frivillig og forståelig hvis det er noen spørsmål du ikke ønsker å svare på.

Takk for at du fylte ut spørreskjemaene.

Spørsmål om deg og din bakgrunn

Nå har vi noen spørsmål om deg og din bakgrunn.

- Hvor gammel er du?
- Hva er din kjønnsidentitet?
- Hvor er du født?
- Hvor er dine foreldre født?
- Hvilket språk snakker du hjemme/ Hva er morsmålet ditt?
- Hva anser du som din kulturelle bakgrunn?
 - Har du en spesifikk etnisk/urfolk/nasjonal minoritetsbakgrunn? Hvis ja:
 - Hva er din etniske/urfolk/nasjonal minoritetsbakgrunn?
 - Hvordan har din etniske/urfolk/nasjonal minoritetsbakgrunn formet din identitet?
 - Har du opplevd utfordringer på grunn av din etniske/urfolk/nasjonal minoritetsbakgrunn? På hvilken måte?
 - Hva ser du på som positivt med din etniske/urfolk/nasjonale minoritetsbakgrunn? På hvilken måte?

Om kontakten med barnevernet

- Hvor lenge har du hatt kontakt med barnevernet?
- Hvilke tiltak har du hatt?
- Har du kontakt med barnevernet i dag?
 - Evt.: på hvilken måte/hvilke tiltak?

Spørsmål om din bosituasjon

De neste spørsmålene er relatert til din nåværende og tidligere bosituasjon.

- Hvem bor du sammen med? Hva er relasjonen din til personene du bor sammen med? (Familie, venner, samboer, medboer/e i kollektiv, ansatte, etc.)
- Hvor lenge har du bodd her?
 - Betaler du for kost eller losji (husleie eller for mat)? Hvis ja, hvor mye og hvordan blir dette finansiert?
 - Hva synes du om denne ordningen? Tenker du at det er en god og stabil ordning? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Hva er positivt?
 - Hva er negativt?
- Har du bodd her siden du var 16 år gammel? Hvis ikke:
 - Hvor bodde du når du ble 16 år? Var det en del av et omsorgstiltak (fosterhjem, barnevernsinstitusjon, osv.), ettervern, eller uavhengig av barnevernstiltak?
 - Hvem bodde du med (og relasjon)?

- Betalte du for kost eller losji (husleie, mat)? Hvis ja, hvor mye og hvordan ble dette finansiert?
- Hvordan opplevde du denne bosituasjonen? Tenker du at det var en god og stabil bosituasjon? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Hva var positivt?
 - Hva var negativt?
- Hvor flyttet du etter denne bosituasjon?
- [Gjenta spørsmålet over og kartlegge bostedshistorikk frem til nåværende bosituasjon (hvem de bodde med, leie/finansiering, erfaring med bosituasjonen)].
- Bekreft antall bosituasjoner siden 18 år hvis passende.
- Hva betyr det for deg å ha et eget sted å bo?
- Har du et sted du føler deg “hjemme”?
- Hva er viktig for at stedet du bor skal oppleves som et hjem?
- Hva er dine ønsker for framtiden med tanke på bolig?

Relasjoner

De neste spørsmålene er om dine relasjoner.

- Hvor ofte har du kontakt med din biologiske familie?
 - Med hvem (mor, far, besteforeldre, søsken, andre)?
 - Hvordan holder du kontakten (møtes, telefon, sosiale media, etc.)?
 - Hvordan er forholdet ditt til xxx (mor, far, besteforeldre, søsken, andre)?
- Hvis passende: Hvor ofte har du kontakt med din fosterfamilie?
 - Med hvem (fostermor, fosterfar, andre)?
 - Hvordan holder du kontakten (møtes, telefon, sosiale media, etc.)?
 - Hvordan er forholdet ditt til xxx (fostermor, fosterfar, andre)?
- Hvis passende: Hvor ofte har du kontakt med ansatte tjenesteapparatet?
 - Med hvem (ansatte i barnevernstjenesten, ansatte i barnevernsinstitusjon, støttekontakt, ungdomstjenester, etc.)?
 - Hvordan holder du kontakten (møtes, telefon, sosiale media, etc.)?
 - Hvordan er forholdet ditt til xxx (ansatte i tjenesteapparatet)?
- Har du venner?
- Hvis ja; Hvor ofte har du kontakt med venner
 - Med hvem (skolevenner, barndomsvenner, naboer, etc.)?
 - Hvordan holder du kontakten (møtes, telefon, sosiale media, etc.)?
 - Hvordan er forholdet ditt til xxx (skolevenner, barndomsvenner, andre)?
- Hvis du har en økonomisk utfordring eller trenger økonomisk støtte, hvem kan du spørre om råd eller støtte? Hvorfor/hva er forholdet ditt til xxx [utforsk/spør med hensyn til om denne personen er listet i kategoriene ovenfor].
- Hvis du har en utfordring relatert til offentlige tjenester (helse, boforhold, utdanning, sosiale tjenester, jobb), hvem ville du spurt om råd eller støtte? Hvorfor/hva er forholdet ditt til xxx [utforsk/spør ut med hensyn til om denne personen er listet i kategoriene ovenfor].
- Hvis du har et personlig problem/utfordring, hvem ville du spurt for å få råd eller støtte? Hvorfor/Hva er forholdet ditt til xxx [utforsk/spør med hensyn til om denne personen er listet i kategoriene ovenfor].

Fremtiden

Hva er dine ønsker for fremtiden?

Grav etter jobb, utdanning, familieliv og bosituasjon.

Skole og utdanning

Den neste spørsmålene er om din skole og utdanningsbakgrunn.

- Går du på, eller har du gått på ungdomsskolen?
 - Hvor mange ungdomsskoler gikk du på?
 - Fullførte du ungdomsskolen?
 - Var det noe du synes var utfordrende eller negativt på ungdomsskolen?
 - Var det noe du synes var positivt med ungdomsskolen?
- Hvis passende: Går du på, eller har du gått på videregående skole?
 - Hvor mange videregående skoler har du gått på?
 - Fullførte du videregående skole?
 - Gikk du yrkesfag eller studiespesialisering? Hvorfor?
 - Var det noe du synes var utfordrende eller negativt på videregående skole?
 - Var det noe du synes var positivt med videregående skole?
- Hvis passende: Deltar du, eller har du deltatt på videre utdanning eller opplæring (fagskole, folkehøyskole, høyskole og universitet)?
 - Hvilket kurs/studieretning?
 - Hva motiverte deg til å begynne på fagskole/folkehøyskole/høyskole/universitet?
 - Var det noe du synes var utfordrende eller negativt med fagskole/folkehøyskole/høyskole/universitet?
 - Var det noe du synes var positivt med fagskole/folkehøyskole/høyskole/universitet?

Hvis ikke skolegang etter ungdomsskolen/vgs:

- Kunne du tenke deg å fortsette på skolegang/utdanning?
→ Hva skal til for at du gjenopptar / fortsetter på utdanning?

Generelt

- Hva er viktig for deg når det gjelder utdanning og skolegang? Hvilke ønsker har du?
- Opplever du å få støtte til valgene du har tatt når det gjelder utdanning?
→ Av hvem?
→ Skulle du ønske du fikk mer / mindre, evt. Hvorfor?

Arbeid

De neste spørsmålene er om din arbeidssituasjon.

Er du i jobb for tiden?

HVIS INFORMANTEN HAR EN JOBB

- Hvilken type jobb har du?
- Er det deltid, fulltid, eller timebasert?

- Har du en fast stilling?
- Hva er din brutto time/uke/måned/årslønn?
- Hvor fornøyd er du med jobben din? Hvordan vil du rangere det på en skala fra 1 til 10, der 1 er svært misfornøyd og 10 er svært fornøyd?
 - Hva er utfordrende/negativt med jobben din?
 - Hva er positivt med jobben din?
 - Kan du se for å ha den samme jobben om en måneds tid? Et års tid?
- Hvordan er relasjonen din til kollegaer/veiledere?
 - Hvordan går dere overens?
 - Har dere et forhold utenfor jobb? Hvis ja; på hvilken måte?
- Har du støtte fra nettverket ditt/andre til å få jobb? På hvilken måte?
- Hvordan er dine muligheter for karriereutvikling/forfremmelse/økt ansvar?
- (Om ikke besvart tidligere) Hva er dine ønsker for jobb i fremtiden?

HVIS INFORMANTEN IKKE HAR JOBB

- Er du på utkikk etter jobb?
 - Hvis nei; Hvorfor?
 - Hvis ja:
 - Hvilken type jobb ville du likt å gjøre?
 - Ser du etter deltid, fulltid eller timebasert jobb?
 - Hva er utfordrende med å se etter jobb?
 - Har du søkt støtte fra nettverket ditt/andre for å lete etter jobb? Hvilken støtte fikk du?
 - Hva ville gjort det enklere for deg å få jobb? [utforsk/spør om kvalifikasjoner/utdanning/trening, formelle tjenester, uformelt nettverk, andre].
 - Hvor sannsynlig tror du det er at du har fått en jobb om en måneds tid? Om et års tid?

(Om ikke besvart tidligere) Hva er dine ønsker for jobb i fremtiden?

Foreldres rolle i jobb og utdanning

(både egne foreldre og fosterforeldre, eller andre nære som fyller denne rollen)

- Hva slags utdanning og jobb har dine foreldre/dine nærmeste voksne?
- Hvordan tror du dine foreldres utdanning og jobb kan ha påvirket din egen situasjon og syn på jobb og utdanning?

Hverdagsliv

De neste spørsmålene handler om ditt hverdagsliv.

- Hva er dine inntektskilder?
 - Hvor mye har du hver uke/måned?
 - Har du utfordringer med å dekke dine ukentlige/månedlige utgifter?
 - På en skala fra 1 til 10, der 1 er aldri og 10 er alltid, hvor ofte er du bekymret for økonomi?
 - Hvis bekymring: Kan du si noe om hvordan disse bekymringene preger hverdagen din?
- Har du mottatt økonomisk veiledning, slik som hvordan betale regninger i tide, lage og administrere et budsjett, og kostnader med kredittkort/lån?

- Fra hvem?
 - Hvordan fant du det? Var det nyttig? Hva ellers ville vært nyttig?
- Har du fått veiledning eller støtte til å lage og opprettholde et sunt kosthold?
 - Fra hvem?
 - Hvordan fant du det? Var det nyttig? Hva ellers ville vært nyttig?
- Har du fått veiledning eller støtte til rengjøring og klesvask?
 - Fra hvem?
 - Hvordan fant du det? Var det nyttig? Hva ellers ville vært nyttig?
- Har du tatt, eller planlegger du å ta førerkort?
 - Hvilken støtte fikk du/har du?
 - Hva er/var utfordrende og negativt?
 - Hva er/var positivt?

Helsetjenester og andre tjenester

De neste spørsmålene handler om helsetjenester og andre tjenester.

- Har du en fastlege?
 - Har du vært hos fastlegen din?
 - Synes du det er utfordrende å få tilgang til fastlegen din? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Hvis behov: Synes du kostnadene for å betale for legetimer eller medisiner er utfordrende?
- Har du kontakt med eller behov for andre helsetjenester, enten for oppfølging av fysisk eller psykisk helse?
 - Hvis ja, men ikke kontakt: Har du prøvd å ta kontakt med dem?
 - Synes du det er vanskelig å få tilgang til xxx?
 - Synes du utgiftene er utfordrende?
 - Hvordan har erfaringene dine vært når du har hatt kontakt eller behov for andre helsetjenester, enten for oppfølging av fysisk eller psykisk helse?
- Har du tilgang til, eller ønsker du å ha tilgang til andre tjenester (NAV, boligkontor osv.)?
 - Hvilken type tjeneste? Synes du det er vanskelig å få tilgang til xxx? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Hva er positivt med xxx?
 - Hva er negativt med xxx?

Informasjon og planlegging av ettervernstiltak

De neste spørsmålene handler om ettervernstiltak.

- Vet du hva ettervern er?
 - Har du fått informasjon om ettervern, og evt. hvilken informasjon har du fått?
 - Hvem har du fått informasjon fra? Når?
- Har du mottatt eller mottar du ettervernstiltak? Hvis ja;
 - Hvilke tiltak eller oppfølging har du? Fra hvem?
 - Når startet planlegging? Fikk du god nok informasjon?
 - Har dere snakket om hvor lenge du skulle ha/skal ha dette tiltaket?

- Hvordan synes du dette fungerer?
- Hvis du ikke har mottatt eller mottar ettervern:
 - Hvorfor ikke?
 - Ønsker du å motta ettervern/skulle du ønske å ha mottatt ettervern?

Hvis aktuelt: Omsorg for egne barn

De neste spørsmålene handler om omsorg for barn og foreldre. Har du eller venter du barn?

- På en skala fra 1 til 10, hvor trygg er du på foreldrerollen, der 1 er helt utrygg og 10 er helt trygg?
- Hvilken støtte får du/har du fått med tanke på foreldrerollen? Dette kan være fra familie, venner, eller tjenester.
 - Fra hvem?
 - Hva består den av?
 - Hva er/var det positive?
 - Hva er/var det negative?
- Hvilken støtte har du fått/får du?
 - Økonomisk støtte?
 - Fra hvem?
 - Hva består/har den bestått den av?
 - Hva er/var positivt?
 - Hva er/var negativt?
 - Støtte med barnepass?
 - Fra hvem?
 - Hva består/har den bestått den av?
 - Hva er/var positivt?
 - Hva er/var negativt?
 - Støtte med barneoppdragelse?
 - Fra hvem?
 - Hva består/har den bestått den av?
 - Hva er/var positivt?
 - Hva er/var negativt?
 - Har barnevernstjenesten vært involvert med tanke på dine egne barn?
 - Har barnevernstjenesten vært involvert med tanke på dine egne barn?
 - På hvilken måte er/var barnevernstjenesten involvert?
 - Hva er/var positivt?
 - Hva er/var negativt?
 - Ønsker du ekstra støtte når det gjelder foreldrerollen?
 - Hvis ja; hvilken type støtte?

Avslutning

Takk for at du bidro med dine erfaringer til denne studien. Før vi avslutter, har du noen andre kommentarer eller ting du har lyst til å legge til for å hjelpe oss med å forstå dine erfaringer bedre? Hvis ikke er intervjuet slutt. [Del ut gavekort].

